

geomix

urbanizacija

Kazan (foto: Lovro Jecl).

Antwerpen (foto: Lovro Jecl).

München (foto: Rok Brišnik).

UVODNIK

Nevedno v novo študijsko leto

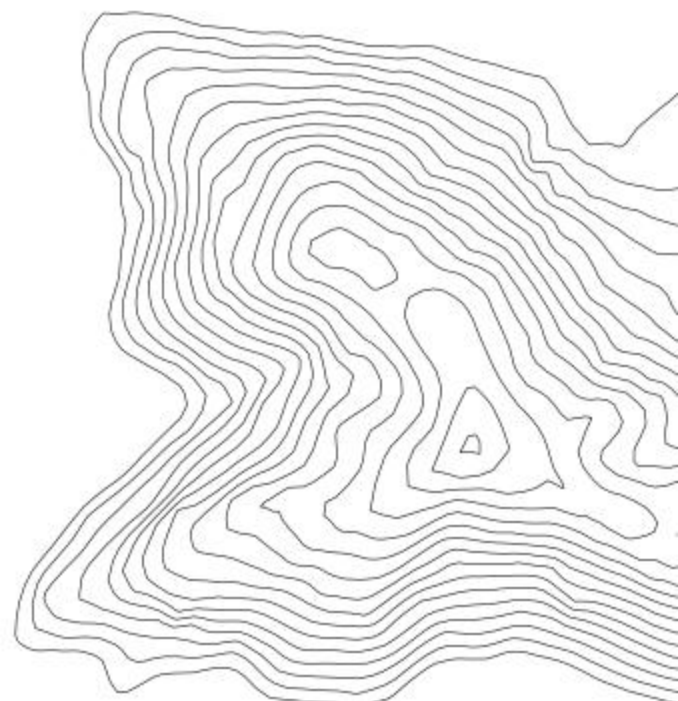
Dospeli smo do zadnjega GEOmixa v sklopu našega uredniškega odbora. Kakor se je naša pot začela, se tudi končuje – v nenavadnih okoliščinah. Naš prvi GEOmix, posvečen goram, je izšel združen z zadnjim GEOmixom prejšnjega uredniškega odbora; to je bila sploh prva dvojna številka revije v zgodovini. Potovanje pa zaključujemo v obdobju, ki si ga dve leti nazaj nihče ne bi mogel zamisliti, in ki je bistveno vplival tudi na zbiranje prispevkov, pripravo, tisk in izdajo revije ter seveda na dostopnost njenih bralcev. V trenutku pisanja tega uvodnika, sredi julija, je potek prihajajočega študijskega leta zavrt v tančico skrivnosti. Glede na odvijanje dogodkov se bo trajajoče stanje

verjetno zavleklo tudi v jesen – utegne se zgoditi, da bomo novo študijsko leto pričakali za ekrani. Kljub vsemu upam, da nam fizična izdaja revije uspe in da bo prodrla tudi do vas. Sicer pa so naše vsebine, kot že skoraj desetletje, dostopne tudi prek spleta.

Zadnji GEOmix posvečamo urbanizaciji, procesu, ki se nezadržno odvija širom sveta. V ta namen smo zbrali tri strokovne prispevke. Za uvodnik v sredico se zahvaljujem red. prof. Dejanu Reberniku, ki ga že iz 1. letnika vsi dobro poznamo. Za popestritev pa toplo priporočam članke iz novoustanovljene rubrike »Saj je res, pa ni!«, ki podajajo številna alternativna dognanja iz sveta geografije.

Žal mi je, da se uredniški odbor GEOmixa in s tem tudi upravni odbor DMGS poslavljamo z distance in v senci dogodkov »višje sile«. V uredništvu smo ponosni, da smo imeli priložnost nadaljevati tradicijo izdajanja študentskega geografskega glasila. Hvala, da ste ostali z nami, in čimprej naprej v postkoronsko obdobje!

Miha Sever, odgovorni urednik

Kazalo

Uvodnik	1
Beseda predsednika	3
Opis funkcij uredniškega odbora Geomix-a	4
EGEA-kotiček	12
Newbie weekend v Beogradu	14
Balkanijada 2019	16
Letni kongres 2019 ali road trip na Češko	18
Erasmus+ izmenjava v Španiji	20
EGEA Utrecht obišče Slovenijo	23
Urbanizacija	26
Občina Dobje - oaza zelenja in miru	28
Urbanizacija Velenja skozi čas	32
(Okoljska) prihodnost bo urbana	37
Erasmus+ izmenjava v Trubarjevem mestu	41
DMGS gre v hribe #2: Martuljški slapovi	44
Določanje rastlinskih vrst na podlagi elektrovalovnega ključa	46
Vpliv Zbiljske noči na ribjo populacijo Zbiljskega jezera	48
»Transport« proda	50
Poletna šola na drugi strani sveta – Seulska nacionalna univerza (SNU ISP)	52
Moin moin!*	56
Intervju z admini strani geografija meme	61
Memes	62
Sponzorji Geomix-a in DMGS-ja	64

GEOMix, Glasilo Društva mladih geografov Slovenije, letnik 27, številka 1, oktober 2020

ISSN: 1580-6987

E-pošta: geomix.dmgs@gmail.com

Naslov: DMGS – GEOMix, Oddelek za geografijo Filozofske fakultete, Aškerčeva 2, 1000 Ljubljana

Odgovorni urednik: Miha Sever

Uredniški odbor: Rok Brišnik, Snežna Dakskobler, Karmen Dolenšek, Vanja Gajić, Borut Hrovat, Miha Sever

Oblikovanje: Rok Brišnik, Karmen Dolenšek, Nina Markelj

Lektoriranje: Uroš Ferrari, Miha Sever

Avtorji besedil: Maša Adlešič, Lara Bezgovšek, Rok Brišnik, Snežna Dakskobler, Vanja Gajić, Borut Hrovat, Vesna Kotnik, Nuša Hudoklin, Neža Mihelič, Jure Pavšek, Urban Pipan, Miha Sever, Veronika Strmšek, Katja Vintar Mally.

Fotografija na naslovnici sredice: Klara Dobravec

Tisk: Birografika BORI d.o.o.

Naklada: 120 izvodov

Prispevki v GEOMix-u niso honorirani. V kolikor želijo avtorji prispevkov v GEOMix- u članek objaviti v drugi publikaciji, naj se pred tem posvetujejo z uredništvom GEOMix-a

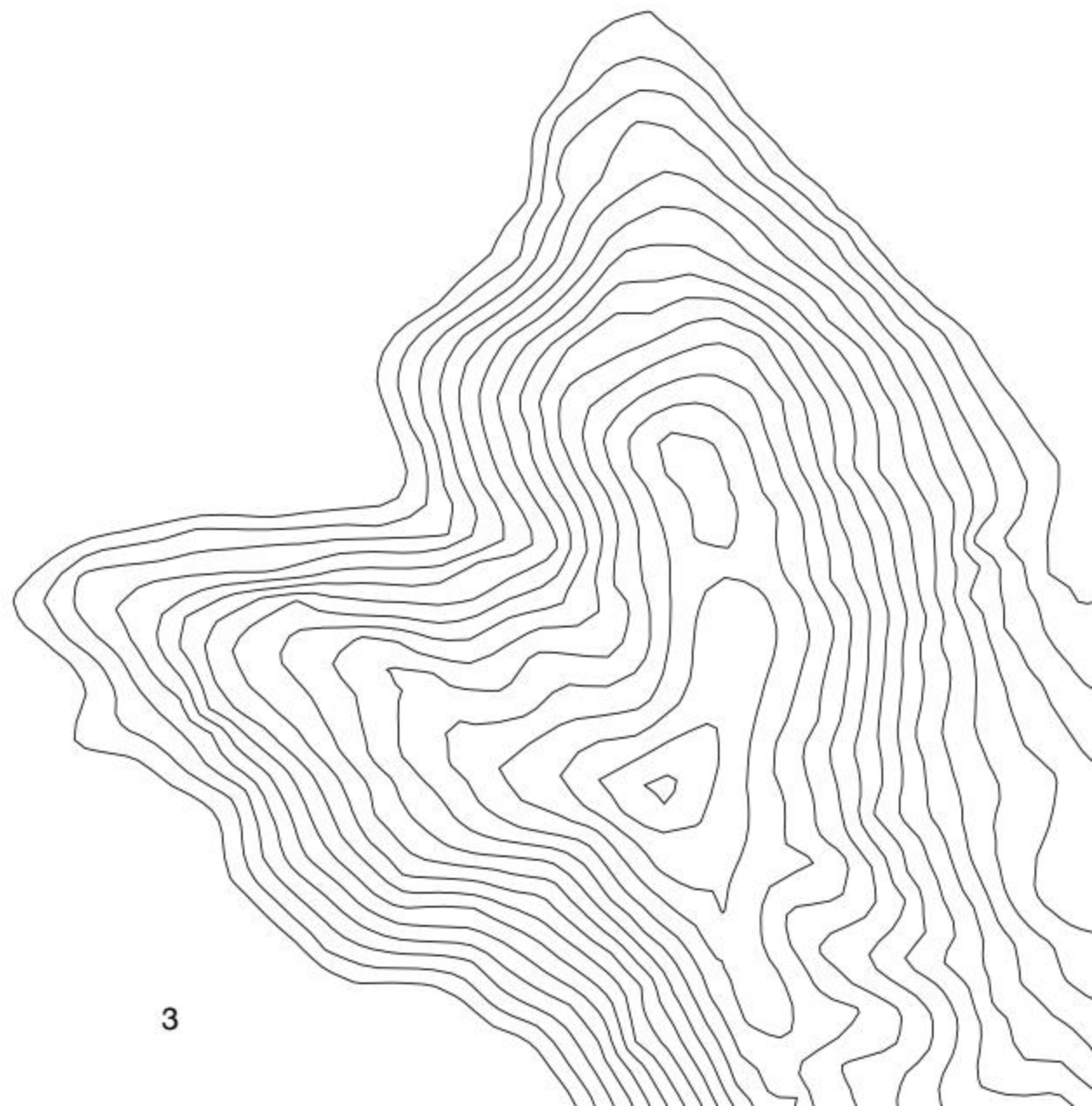

BESEDA PREDSEDNIKA

Pozdravljeni, bralci GEOmixa! Še zadnjič pišem tale uvodnik kot predsednik Društva mladih geografov Slovenije. Dve leti sodelovanja z odličnim Upravnim odborom v društvu je minilo, kot bi mignil. Pa vendar bo, ko se znova prične s študijem na fakulteti, kmalu čas, da svoje dolžnosti predamo naprej. Odkar se je februarja letos življenje obrnilo na glavo, na Oddelku za Geografijo ter v DMGS vlada zatišje. Društvo smo s številnimi spletnimi dogodki poizkušali ohraniti v pogonu, a saj veste, ni ga čez »v živo«. Tako, kot se znova zaganjamo vsi, pa se tudi GEOmix. Uredniški odbor je trdo delal, zbiral članke, slike in druge vsebine, da je revija v času, v katerem se vse suče okoli epidemije koronavirusa, lahko izšla. Zato upam, da boste v branju še toliko bolj uživali. Vsem pa želim tudi čim bolj uspešno prihodnje študijsko leto.

Lovro Jecl

OPIS FUNKCIJ UREDNIŠKEGA ODBORA GEOMIX-A

Urednik mora biti marsikaj, ampak v prvi meri mora biti dober organizator. Izdelava nove številke revije zahteva raznolike procese; urednik skrbi za to, da potekajo skladno in nemoteno. Vodi sestanke uredništva, na katerih se izbira novo tematiko, naslovno fotografijo, postavlja vse možne vrste rokov, splanira celoten proces izdelave. Predvsem povezuje uredništvo z zunanjimi deležniki – kot integralni član DMGS je tudi član upravnega odbora društva; na ravni oddelka se povezuje s profesorji, ki poskrbijo za uvodnik v sredico in pogosto tudi za strokovne članke, tajništvo, ki pomaga pri vsem mogočem, predvsem pa pri logističnih zaprekah, knjižnico, ki skrbi za sprejem novih števil in vpis v Cobiss; na ravni FF s študentskimi organizacijami ŠSFF in ŠOFF; izven fakultete z NUK, ki prejme GEOmixe v trajno hrambo, Geografskim inštitutom Antona Melika, tiskarjem in še in še. Urednikovanje torej ni le nadzor in teženje – je predvsem stalno učenje: o administrativnih, finančnih, oblikovnih, besedilnih in mnogih drugih zadevah. Priznati moram, da sem nekdanj podcenjeval vlogo urednikov. Podcenjevanje je preraslo v veliko spoštovanje. Biti urednik je pogosto stresno, a hkrati izredno poživljajoče poslanstvo.

Pri GEOmixu sodelujem še na drugi način, in sicer kot lektor, kar je za geografa-slovenista zelo pripravna funkcija. Lektoriranje je bilo v preteklosti v domeni univerzitetne lektorske službe, ki študentskim projektom ponuja brezplačno lektoriranje. V zvezi s tem sta se pojavili dve težavi; rok lektoriranja je bil predolg in lektorji niso imeli geografske izobrazbene podlage. Obe smo rešili s sistemom dvojnega znotrajgeografskega lektorskega sita – vse prispevke lektorirata dva dvodisciplinarna študenta geografije in slovenistike. Veseli me, da smo tudi za prihodnji uredniški odbor že pridobili ustrezne lektorske kadre. S tem sistemom so prispevki lektorirani hitreje in z manjšo možnostjo vsebinskih napak, hkrati pa so odlična lektorska vaja za študente sloveniste.

Miha Sever

Moja naloga v uredniškem odboru je da skrbim za finance in sem poleg glavnega urednika v kontaktu s tiskarno. Sem nekakšna vez med društvom in uredniškim odborom, obveščam UO o delovanju GEOmixa. Pišem ljudem za članke, predvsem za rubriko drobtinice. Sodelujem z ostalimi v odboru pri izbiri naslovne fotografije in fotografij na notranjih platnicah revije. S Karmen skrbiva, da se ob vsaki novi izdaji revije posodobi spletna stran in naloži novo povabilo k sodelovanju za prihodnjo številko revije. Skupaj s člani odbora po izidu nove številke to delim članom društva na oddelčnem hodniku. Urejam drive, da so vse datoteke pripravljene za oblikovanje in oblikovalcema ni potrebno teh iskati posebej v mailu.

Snežna Dakskobler

Moja primarna funkcija v uredniškem odboru je oblikovanje končne podobe vsake revije. Za oblikovanje GEOmixa uporabljam posebne grafične programe. Ker moja naloga zajema celosten vpogled v revijo, je pomembno tudi, da poleg končnega oblikovanja sodelujem tudi pri drugih funkcijah v odboru in seveda v našem društvu. Skupaj z drugimi člani določimo temo številke, pridobivamo potrebne članke in slike, promoviramo revijo, skrbimo za njeno skladiščenje, sestankujemo, revijo izboljšujemo ter jo po izdaji tudi ustrezno odpremimo. Kljub temu da je vsaka številka narejena po istem principu, proces njene izdelave ni monoton. Vsakič odkrijemo nove izzive, s katerimi se z veseljem spopademo. Vsem zainteresiranim iskreno priporočam sodelovanje v uredniškem odboru, saj poleg novih spoznanj in izkušenj pridobiš tudi nove prijatelje in vezi, pomembne za prihodnost. Se vidimo naslednje leto.

Rok Brišnik

V uredniškem odboru naše revije opravljam 2 funkciji. Svoje delo sem sprva našla v grafičnem oblikovanju revije, nato pa sem se dodatno osredotočila še na socialna omrežja. Naša revija je namreč ob menjavi odbora imela samo spletno stran, v zadnjih 2 letih pa smo se pridružili še facebooku in instagramu. Na instagramu z največjim veseljem pokažemo fotografije, ki smo jih prejeli na naših fotonatečajih, na facebook profilu pa še vsebine kot so ankete, "random facts" in drugo. Pri delu moram uporabiti veliko domišljije (ker se nabere kar veliko instagram opisov), (na)učila pa sem se tudi, kakšne objave naše bralce zanimajo. Svojemu nasledniku predlagam, da bolj pokaže člane svojega odbora in prikaže sprotno delo uredniškega odbora.

Karmen Dolenshek

Sama sem se uredniški ekipi Geomixa pridružila po izidu prve številke pod trenutno ekipo, zato moja funkcija v začetku ni bila točno določena in sem zasedla mesto podporne članice uredniškega odbora. V uredništvu pomagam z idejnim oblikovanjem revije in njene vsebine, kar zajema izbiro teme številke, izbor najboljših slik iz fotonatečaja, razmišljanje o tem koga bi lahko prosili za kakšen prispevek ter predlaganje novih rubrik in možnosti za izboljšanje revije. Moj glavni projekt med časom v uredniškem odboru je bil, da sem predlagala in organizirala oblikovno prenovo Geomixa iz stare v sedanjo podobo, v upanju, da ga boste tako brali še z večjim veseljem. Seveda ostaja ogromno možnih izboljšav, ki se jih bo s svežim zanosom lahko lotil naslednji uredniški odbor in v Geomix vnesel še več geografske radoživosti.

Vanja Gajić

OPIS FUNKCIJ UPRAVNEGA ODBORA DMGS

Predsednik/-ica:

Koordinira delo upravnega odbora, skrbi in jamči za delovanje društva. Dvakrat letno skliče in vodi občni zbor društva, sklicuje tudi sestanke. Je v kontaktu s profesorji in tajnico glede morebitnega sodelovanja z oddelkom ipd. Podpisuje uradne dokumente, ki se tičejo društva. Za društvo je finančno odgovoren, po potrebi ima bančno kartico.

Podpredsednik/-ica:

Pomoč predsedniku in opravljanje njegove funkcije ob njegovi odsotnosti. Skrb za pridobivanje novih članov. Organizacija ekipe za pomoč na informativnih dnevih. Je v kontaktu s predstavniki ŠSFF, ŠOFF in koordinatorjem tutorjev.

Tajnik/-ica:

Opravlja administrativna dela. Skrbi za pošto, ki jo prejme društvo. Pošto prejme oddelčno tajništvo, v času uradnih ur jo pobereš in odneseš na skupne prostore društva (omara?). Skrbi za organiziranost delovnega okolja. Skrbi za e-pošto DMGS (egea.ljubljana@gmail.com).

Blagajnik/-ica:

Skrbi za finance društva. Vodi evidenco prihodkov in izdatkov. Skrbi za fizično blagajno z gotovino, društveno bančno kartico, v mapi shranjuje račune in skrbi za spletno bančništvo. Letno poročilo izdela računovodkinja, s katero imamo pogodbo, blagajnik pa mora biti registriran na portalu e-davki, da računovodkinjo pooblasti za oddajo letnega poročila. Izdaja naročilnice.

Kontaktna oseba 1 (CP1) in kontaktna oseba 2 (CP2):

Skrbita, da so upoštevani pogoji za članstvo v EGEA. Promocija dogodkov, organizacija izmenjav, prisotnost na sestankih in občnih zborov EGEE. Vodenje evidence na dogodkih in točkovanje za prioriteto listo na kongresih. Sodelovanje z regionalno ekipo v EGEA, skrb za e-pošto EGEA Ljubljana (ljubljana@egea.eu), (po potrebi) uvajanje CP2. Kontaktni osebi se dogovorita, kaj komu bolj leži oz. ustreza, in si razdelita delo po dogovoru.

Notranji/-a minister/-rica:

Organizira in koordinira dogodke v DMGS (lokalne dogodke). Delno skrbi za objavljane dogodkov na socialnih omrežjih ter njihovo promocijo. Vodi evidenco prijavljenih na posamezne dogodke in odda letni seznam izvedenih dogodkov za potrebe občnega zbora. Udeležuje se sestankov Ljubljanskega geografskega društva (LGD), s katerimi sodelujemo.

egea
ljubljana

Urednik/-ica GEOmixa:

Vodi in nadzoruje proces izdelave in izdaje društvenega glasila GEOmix. Sklicuje sestanke uredniškega odbora. Ima končno besedo pri določanju osrednje tematike glasila. Komunicira z vsemi, ki pri procesu kakorkoli sodelujejo (DMGS, LGD, tiskar, sponzorji, oddelki in druge enote FF ...). Skrbi za nadzor nad nemotenim potekom dela uredniškega odbora in presoja vsebinsko in tehnično primernost člankov za objavo. Spremlja domet revije ter odzive bralcev in jih upošteva pri oblikovanju naslednjih številčk.

Zadolžitve, pri katerih pomagajo vsi:

- Promocija društva, tako na spletu kot drugje.
- Pisanje prijavnih obrazcev za projekte.
- Iskanje dodatnih sredstev oz. sponzorjev.
- Sodelovanje pri organizaciji dogodkov.

Upravni odbor DMGS 2019-2020.

Kaj bi bil DMGS brez naših čudovitih članov in članic :)

Uvodnik

Ko sem pred dvema letoma od Žiga Ivanca prevzel funkcijo predsednika, niti nisem natanko vedel, kako bo vse skupaj izgledalo. Začelo se je tako, da sem večino članov našega upravnega odbora spoznal na Geografskem raziskovalnem taboru v Trbovljah, poleti 2018. Ker sem bil leto starejši smo se s fakultete prej poznali le na videz, ali pa še to ne. Takratni UO (2016 - 2018) je očitno videl, da smo se na taboru zelo "poštekali" in nam predlagal, da kandidiramo za njihove naslednike. To smo po nekaj obotavljanja nato tudi storili. Sam bi se opisal kot osebo, ki se jo da kar hitro prepričati v nekaj, zato smo se dogovorili, da bom kandidiral za predsednika. Na občnem zboru so mojo funkcijo potrdili in naslednji 2 leti sem tako skupaj s Katjo Ano, Mašo, Polono, Snežno, Vesno, Emo, Vanjo, Nušo ter edinim moškim kolegom Mihom, vodil DMGS - in zagotovo lahko rečem, da smo bili zelo uspešni.

Če bi moral funkcijo predsednika Društva mladih geografov Slovenije opisati s tremi besedami, bi rekel delovno, dinamično in nagrajujoče. Dve leti vodenja društva skupaj z upravnim odborom zagotovo nista bili najlažji, a se mi je osebno vsa vložena energija v nekajkratni količini povrnila v zadovoljstvu in izkušnjah. Takšna pozicija ti sčasoma prinese veliko novih znanj na področju vodenja, organizacije, komunikacije in administracije. Prav tako sem občutno nadgradil svoje retorične sposobnosti, nenazadnje pa tudi znanje na geografskem področju. Posredno bi lahko rekel tudi, da bi brez DMGS-ja veliko težje zaključil študij, saj sem zaradi predsedništva lahko koristil tudi ponovni vpis v letnik iz upravičenih

razlogov (dodatno leto absolventa), kar mi je prišlo še kako prav. Kar je še bolj pomembno pa je, da sem skozi nešteto naših dogodkov spletel odlične odnose in prijateljstva s študenti, profesorji na oddelku ter drugimi strokovnjaki na področju geografije. Pa seveda, da ne govorimo o EGEI, kjer sem spoznal toliko zanimivih geografov s cele Evrope, da niti opisati ne morem! Prednosti je nešteto.

Zagotovo pa vam predsedniška funkcija ne zasede celotnega urnika. Še vedno imaš čas za normalen študij, ostale hobije, druženje in uživanje študentskega življenja. Vsem, ki so se v zapisu vsaj malo našli, bi priporočil, da kandidirajo, saj boste boljše "geografsko prakso" kot v DMGS-ju težko n

Lovro Jecl

Na svojo funkcijo kontaktne osebe 1 sem prišla brez samozavesti ali predhodnih izkušenj z vodenjem česarkoli. Imela sem le motivacijo in željo, da bi še sama prispevala svoj košček v sestavljanke, v zameno pa sem dobila veliko več, prijatelje tako v DMGS kot EGEA po celi Evropi, obenem pa tudi nove veščine in spoznanje, česa vsega smo sposobni, če nekaj počnemo s strastjo in vztrajnostjo.

Polona Zakrajšek

Upravnemu odboru sem se pridružila malce kasneje, in sicer v študijskem letu 2019/2020, zato bom funkcijo kontaktne osebe 2 opravljala še naslednje leto. Za sodelovanje v upravnem odboru sem se odločila v drugem letniku, ko sem se bolj aktivirala v evropskem geografskem društvu in se udeležila kar nekaj mednarodnih in domačih dogodkov (kongresi, motivacijski vikendi...), kjer sem spoznala zelo veliko geografov iz vseh koncev Evrope. Z mano so delili svoje izkušnje ter navdušenost nad tem, da pripomorejo k nadaljnjem delovanju društev svojih entitet. Zavedam se, da je društvo, ki ga imamo na Oddelku za geografijo, nekaj posebnega. V njem sem spoznala številne prijatelje, ki z mano delijo ljubezen do geografije, narave, jezikov in potovanj. Rekla bi, da "delo" v društvu ni naporno, temveč hitro postane zabavno in izpolnjujoče. Prav tako mi je sodelovanje v DMGS in EGEI zagotovo prineslo več interesa za področje mojega študija, motivacije za učenje in izjemno popestrilo moje študentske dni.

Vanja Dobrijevič

Moj čas kot notranja ministrica v upravnem odboru DMGSja se počasi bliža koncu. Za mano sta dve leti, ki sta mi prinesli mnogo novih izkušenj, novih prijateljstev ter predvsem novih znanj in veščin. Pri vodenju društva se soočiš z najrazličnejšimi izzivi, najpomembnejše pa je, da se naučiš, da za vsak izziv obstaja rešitev.

Sama sebe lahko opišem kot dokaj zaposleno osebo (če bi vprašali kakšnega od mojih prijateljev ali pa družino bi verjetno slišali "samo čakamo, da bo sama sebe srečala na kakšnem ovinku"). Poleg DMGSja moj urnik zapolnjuje še študentsko delo, vodenje Mladinskega odseka Planinskega društva, jamarstvo, plezanje, hoja v hribe, v poletnem času sem animatorka v različnih otroških kolonijah ter seveda vožnja na faks in študiranje. S tem vam hočem predvsem povedati, da vodenje DMGSja ni tako naporno, da bi se moral človek odpovedati vsem ostalim dejavnostim, ki ga veselijo :).

Zakaj DMGS? Ker se imamo fajn. Ker nam ni nikoli dolgčas. Ker izvemo mnogo novih in predvsem zanimivih informacij. Ker spoznavamo nove ljudi. Ker lahko potujemo cenejše. Ker imamo najbolj kul puloverje in majce. :D

Maša Adlešič

Ko sem dve leti nazaj prevzela funkcijo blaganika se mi še sanjalo ni kaj vse bom doživela in kako pomemben del mojega življenja bodo postali DMGS-jevci. Na 2. delu izmenjave z EGEA Zadar sem izvedela, da se v društvu menjuje upravni odbor. Ker sem tisto študijsko leto ponavljala letnik, sem imela več kot dovolj časa tako za DMGS kot GEOmix. O sami funkciji blaganika pred izvolitvijo nisem vedela veliko ampak mi to ni povzročalo nekih preglavic, saj mi je na tranzicijskem sestanku vse razložila Jasna, ki mi je bila tudi kasneje

Funkcijo tajnice sem prevzela šele v zadnjem študijskem letu (19/20), kar je leto kasneje od ostalih članov upravnega odbora, vendar sem vseeno pridobila veliko novih in uporabnih izkušenj. Moja naloga je opravljanje administrativnih del in skrb za organiziranost delovnega okolja. Predvsem je poudarek na skrbi za pošto, ki jo prejme društvo; fizično v oddelčno tajništvo ali na elektronski naslov. Skupaj z ostalimi člani upravnega odbora soorganiziramo dogodke, ki ustvarjajo in krepijo prijateljske vezi med člani DMGS. Poleg medsebojnega druženja, ustvarjanja spominov in geografskih debat mi je pri DMGS všeč tudi mednarodna vključenost. To so aktivnosti, ki potekajo v sklopu EGEA: izobraževanja, izmenjave in kongresi po celotni Evropi.

Nuša Hudoklin

vedno pripravljena pomagati, če česa nisem razumela. Funkcija blaganika ne vzame veliko časa, pomembno je da sproti spremljaš prometeba na računu in stanje v fizični blagajni. Redno vpisuješ odhodke in prihodke v excel tabelo, saj je tako veliko lažje napisati finančno poročilo za občni zbor (2 na leto oz. toliko kolikor je občnih zborov). Ob začetku vsakega študijskega leta društvo vpisuje nove člane. Naloga blaganika je, da pobira članarino in sproti beleži kdo je plačal in kdo ni. Dvakrat na leto izide društvena revija GEOmix, del zneska za tisk pokrije društvo, da pa tiskarna lahko izda račun mora blaganik izdati naročilnico (postopek ni zapleten). Vse račune se plačuje prek spletne banke, za uporabo te je treba imeti spletno digitalno potrdilo SIGEN-CA. Ker pa tega jaz nisem imela, je to nalogo prevzel Lovro za kar sem mu res hvaležna. Število računov in količina dela je nekako odvisna od števila aktivnosti v mesecu. Ne gre zanemariti letnega poročila, ki pa ne vzame toliko časa od kar imamo sklenjeno pogodbo z računovodkinjo, ki opravi večino dela. Sem zelo vase zaprta oseba, zato mi je aktivnejše sodelovanje v društvu na začetku predstavljalo pravi izziv, saj je za dobro sodelovanje potrebnega kar nekaj stika z ostalimi.

Snežna Dakskobler

DMGS-KOTIČEK

	TERMIN	AKTIVNOSTI
IZVEDENO	28.2 - 1.3.2020	3. slovenski vikend
	5.3 - 9.3.2020	1. del izmenjave z EGEA Utrecht
	16.4.2020	Potopisno predavanje o Južni Koreji (preko zooma)
	14.5.2020	Geografski trivia online kviz (preko zooma)
	7.7.2020	DMGS gre v hribe #2: Mertuljški slapovi
	11.9 - 13.9.2020	Tridnevna kolesarska avantura po Štajerski
NAČTOVANO	oktober	jesenski piknik
	oktober	36. občni zbor

3. slovenski vikend

egea
ljubljana

EGEA-KOTIČEK

European Geography Association for students and Young Geographers

Spletna stran: egea.eu

Trening komite

Vsak predstavnik komiteja bo za svoj komite napisal, da je najboljši. Tudi v mojem primeru ni nič drugače, saj je trening komite res zakon ... če te zanimajo treningi, pa tudi sicer. V osnovi bi ga lahko razdelili na dva dela (trenerje in člane komiteja), ki sta med sabo povezana, vendar pripadnost enemu še ne pomeni nujno pripadnosti drugemu delu. Trenerji so tisti, ki skrbijo za dejansko izvajanje treningov na dogodkih (jih pripravijo in vodijo), člani komiteja pa poskrbijo, da so trenerski dogodki oz. treningi na drugih EGEA dogodkih sploh izvedeni (iskanje entitet gostiteljic in druge logistične zadeve).

Trening komite je najboljša izbira za vse, ki v EGEA radi ustvarjajo tudi močnejše vezi od znanstva in se mimogrede med pogovorom o resnih zadevah komiteja zapletejo še v debate o tem, kaj je najboljši zajtrk, kam na sanjsko potovanje in kako je bilo na tisti žurki prejšnji vikend.

Tudi dogodki, ki jih organiziramo največkrat s pomočjo entitet gostiteljic, so precej sproščene narave, kljub resni vsebini in nemajhni količini timskega dela, ki je vloženo v organizacijo. Dogodki so predvsem trenersko naravnani, torej se na njih izvajajo treningi mehkih veščin (ang. soft skills). To pomeni, da trenerji poskušajo udeležencem približati tematike, ki so nekoliko bolj življenjske od tistih, ki jih podajajo profesorji na predavanjih in seminarjih. Treningi so v bistvu oblika učenja s poudarkom na osebnostni rasti in večanju nabora mehkih veščin (tako udeležencev kot tudi trenerjev), ki so zelo uporabne pri vsakodnevni organizaciji

ter delu z ljudmi. Trenerji lahko pripravijo treninge o katerikoli tematiki, najpogostejše in najosnovnejše pa so npr. delo v skupini, ravnovesje med delom in življenjem, upravljanje s časom in energijo ter kako biti dober vodja.

Največji dogodki v posameznem EGEA letu so Treniranje novih trenerjev (TNT – Training New Trainers), Trening dela v skupini (TMT – Team Management Training) in Turneja trenerjev (TT – Trainer Tour), v letošnjem EGEA letu pa delamo precej tudi na organizaciji internetnih (online) treningov in pa na povezovanju z drugimi komiteji (Znanstveni komite in European Geographer) v organizaciji Bootcampa za vodje delavnic na kongresih.

Ker se imamo na mesečnih skype sestankih komiteja res super, toplo priporočam priključitev kateremu izmed njih vsakomur, ki se mu je zdelo moje blebetanje v prejšnjih odstavkih vsaj približno zanimivo. Tistim, ki pa sem vas še dodatno zmedla, pa sem vedno na voljo za odgovore na vprašanja. Če vas je strah me pocukati za rokav na oddelku, se me da izslediti tudi na Facebooku. Z veseljem pa vam bom prodala druženje v komiteju kot nekaj, kar morate nujno izkusiti kot aktivni geografi ;)

LGD-KOTIČEK

Spoštovana članica, spoštovani član,
Letošnje pomladi zlepa ne bomo pozabili, saj smo bili prvič v 36-letni zgodovini društva več kot dva meseca prisiljeni mirovati. Vendar nam to ni vzelo volje do druženja, potovanja, raziskovanja in izobraževanja in spomladanski program smo, četudi v okrnjeni obliki, vendarle spravili pod streho. Preden člani izvršnega odbora odidemo na zaslužen oddih, naj vam v poletnem obvestilu postrežemo še z najavo pestre palete društvenih prireditev, ki se bodo za vas odvijale to jesen. Ta bo letos še posebej bogata, saj bomo izvedli tudi odpadle spomladanske dogodke. Tako se boste lahko udeležili kar štirih strokovnih ekskurzij, ki nas bodo vodile po sledih Kočevskih Nemcev, Zgornjesavsko dolino, v Celjsko kotlino in po sledih Loškega gospostva. Sklenili bomo prvo »generacijo« pohodnih ekskurzij, ki je potekala po navidezni krožnici okrog Ljubljane. Na kratkih ekskurzijah se bomo posvetili izzivom sobivanja rekreacijskih dejavnosti na Golovcu. Na potopisnih predavanjih bomo najprej dali prednost domovini in prisluhnili vtisom iz obiska vseh 6036 slovenskih naselij, nato pa bomo spoznavali skrivnosti afriške celine in se odpravili v Maroko in na Madagaskar. Na geografskih večerih ne bomo mogli mimo koronavirusne pandemije – skušali bomo odgovoriti na vprašanje, kako je vplivala na turizem v Sloveniji in v svetu in kakšen bo turizem v prihodnje. Posvetili se bomo tudi zapletenim odnosom med tremi svetovnimi velesilami – Združenimi državami Amerike, Kitajsko in Rusijo. Podali se bomo tudi v svet žal kraškega podzemlja in spoznavali problematiko njegove onesnaženosti. Za vse ljubitelje fotografije pripravljamo še fotografsko delavnico v spomin na Bojana Erhartiča, o kateri vas naknadno obvestimo.

Kratek pregled jesenskih dogodkov

22. 9. : POTOPISNO PREDAVANJE; Projekt Slovenija (Mitja Lavtar)
xx. 9. : EKSKURZIJA; Po sledih Kočevskih Nemcev (xxxxxxxxx)
xx. 9. : POHODNA EKSKURZIJA; Od Robanovega kota do Luč (Matej Gabrovec)

1. 10. : KRATKA EKSKURZIJA; Izzivi sobivanja rekreacijskih dejavnosti v mestnem gozdu Golovec (Tadej Tekavčič)
xxx. 10. : EKSKURZIJA; Zgornjesavska dolina – ujeta med Julijske Alpe in Karavanke (Andraž Pavlič)
13. 10. : POTOPISNO PREDAVANJE; Maroko od 0 do 4167 m (Lea Rebernik)
xx. 10. : POHODNA EKSKURZIJA; Od Robidnice do Sovodnja (Matej Gabrovec)
20. 10. : GEOGRAFSKI VEČER; Pandemija covid-19 – rdeča, rumena ali zelena luč za slovenski in svetovni turizem? (Ljubica Knežević Cvelbar)
24. 10. : EKSKURZIJA; Spodnja Savinjska dolina – dolina zelenega zlata (Maja Sirše)
xx. 11. : POHODNA EKSKURZIJA; Od Idrije do Črnega Vrha (Matej Gabrovec)
11. 11. : GEOGRAFSKI VEČER; Daleč od oči, daleč od srca: Razkrivanje onesnaženosti jam v Sloveniji (Jure Tičar)
17. 11. : POTOPISNO PREDAVANJE; Madagaskar, otok z Rimsko cesto (Barbara Lampič)
xxx. 11. : EKSKURZIJA; Po sledih Loškega gospostva: po Sorškem polju v Škofjo Loko in Poljansko dolino (Erik Logar)
XXXXXX: GEOGRAFSKI VEČER: ZDA – Rusija – Kitajska: novo tekmovanje velikih sil (Zlatko Šabič)

Obsežnejši opis posameznih dogodkov najdete na društveni spletni strani www.lgd-geografi.si

Slika 1: Udeleženci dogodka (foto: EGEA Beograd Facebook).

NEWBIE WEEKEND V BEOGRADU

Prihod

V četrtek, 31. 10. 2019 smo se Taja, Meta, Neža in Jakob odpravili na svoj prvi EGEA-dogodek – Newbie Weekend, ki ga je organizirala EGEA Beograd. Z vlakom smo potovali dolgih 10 ur, čas pa smo izkoristili za klepet in kartanje. Ker smo prišli v Beograd že en dan prej, smo v petek zjutraj obiskali še Narodni muzej, ki nas je navdušil.

1. dan

Zborni mesto je bila Fakulteta za geografijo, kjer smo se spoznali še z drugimi udeleženci. Študentje so prihajali iz različnih entitet: EGEA Zagreb, EGEA Mostar, EGEA Leuven, EGEA Skopje in EGEA Olomouc.

Sledila je kratka predstavitev o njihovi fakulteti in študiju ter o delovanju EGEE. Po predstavitvi in kratkem kvizu smo se odpravili do hostla, ki je bil naš dom naslednja dva dni. Sledilaje zabavna igrice, Find me in the city, pri kateri smo bili razdeljeni v tri skupine, naša naloga pa je bila poiskati pomembne

Kdaj: 1. 11.–3. 11. 2019.

Kje: Beograd, Srbija.

Kdo: Taja Turšič, Meta Cerkovnik, Neža Mihelčič, Jakob Jugovic.

znamenitosti in se poleg njih slikati. Po končani igri je sledil srbski večer. Svoje premražene kosti smo ogreli z učenjem tradicionalnih srbskih plesov, da pa nismo bili lačni in žejni, so gostitelji poskrbeli za tradicionalno hrano in pijačo.

2. dan

V soboto smo imeli odlično voden ogled mesta, za katerega je poskrbel lokalni turistični vodič, ki je bil v študentskih letih član EGEE. Obiskali smo Skadarsko ulico, se sprehodili do trdnjave Kalemegdan, kjer je bil obvezen postanek za slikanje, in nadaljevali pot mimo najbolj znane kafane z imenom ?, kjer smo izvedeli prav posebno zgodbo povezano z izvorom njenega imena. Po končani turi smo odšli v kafano, kjer so nam postregli z zelo okusnimi sarmami. Sprehodili smo se nazaj do hostla. Dan oziroma večer smo nadaljevali v še eni kafani, v kateri smo preživeli

prijeten večer ob druženju s šepreostalimi študenti geografije iz Beograda.

3. dan

Nedelja je bila namenjena obisku muzeja Nikola Tesla, ki pa se ga žal nismo mogli udeležiti, ker smo že odhajali domov, saj smo imeli odhod vlaka v jutranjih urah. Med dolgo vožnjo nazaj domov smo strnili vse misli in doživetja. Na koncu lahko rečem, da smo se imeli odlično in da se bomo čimprej udeležili še kakšnega dogodka.

Neža Mihelčič
neza.mihelcic1@gmail.com

Slika 2: Srbski večer (foto: Taja Turšič).

Slika 3: Taja Turšič.

Slika 1: Udeleženci dogodka (foto: EGEEA Beograd Facebook).

BALKANIJADA 2019

Enajsta Balkanijada se je preteklem letu odvila v Sloveniji, natančneje v štajerski Zgornji Kungoti. Zbralo se nas je 39 nadobudnih geografov iz egeinih entitet v Zagrebu, Zadru, Mariboru, Ljubljani, Beogradu, Nikšiću, Skopju in Mostarju. Kot se za prvi dan spodobi, je bil po popoldanskih prihodih udeležencev in večerji na sporedu spoznavni večer, ki se je uradno imenoval »Čuj, ker ti si ti?«.

Petek

Petkovo dopoldne je bilo namenjeno spoznavanju Slovenije, začeni s predavanjem o študiju v Sloveniji, ki se je nadaljevalo z delavnico o zelenih poklicih in slovenskih regijah, ki sta jo vodila Janja Lužik in Danijel Davidovič iz Centra za ekoremediacije na mariborski Filozofski fakulteti. Udeleženci iz različnih EGEEA-entitet so bili pomešani v skupine in so skušali za določeno slovensko regijo prepoznati potencialne ter zasnovati sonaravne razvojne načrte. Z Leno in Terezijo smo v Zgornjo Kungoto prispeli po kosilu, ravno ko je bilo v polnem teku športno popoldne,

Kdaj: 24.–28. 10. 2019

Kje: Zgornja Kungota, Slovenija

Kdo: Monika Gričnik, Vanja Dobrijević, Lovro Jecl, Lena Kropivšek, Tadeja Babič, Gaja Jančar, Katja Ana Pokeržnik, Polona Zakrajšek, Vesna Kotnik, Vanja Gajić, (Terezija Godinić)

pravilneje poimenovano »lagano sportski«, saj nas je večina sončne žarke vpijala bolj stacionarno. Ko smo prejeli polne kapacitete vitamina D, je bil čas za drugo delavnico dneva. Zopet smo se razdelili v narodno mešane skupine ter na podlagi vprašanj, ki so jih pripravili organizatorji, delili izkušnje in mnenja o delovanju EGEE ter entitet, katerih člani smo, težavah, s katerimi se v organizaciji srečujemo, uspehih ter željah za prihodnost. Po večerji smo počasi začeli priprave na tradicionalni kulturni večer (tokrat poimenovan »Balkanska magija«). Kot ponavadi so bile mize različnih držav bogato obložene z variacijami suhih mesnin, domačih žganj in likerjev, sadjem, keksi in drugimi jestvinami, ki so nas dodobra okrepčale in pripravile za plesno rekreacijo ob glasbi Balkana.

Sobota

Glavni sobotni cilj je bil spoznavanje Štajerske. Zjutraj smo se z avtobusom odpravili proti Mariboru, ki sta nam ga razkazali Nina iz EGEA Maribor ter njena sestra Eva. Seveda smo se ustavili pri najstarejši trti na svetu, kjer nam je vodička predstavila zgodovino trte in štajerska vina – v teoriji in praksi. Iz Maribora smo se odpravili proti Ptujju in se na poti ustavili pod gradom Vurberk ter se sprehodili na vrh hribčka, na katerem ležijo ostanki gradu, v njih pa je urejen lokal Huda Liza. Tam smo imeli priložnost degustacije še enega štajerskega vina, medtem ko nam je lastnik lokala predstavil dogajanje na gradu. Ko smo pojedli sendviče, ki smo jih imeli s seboj za kosilo, smo se po gozdni poti, mimo pustolovskega parka Vurberk, spustili do avtobusa in nadaljevali pot do Ptujja. Tam nas je sprejela kolegica Andreja z mariborske Filozofske fakultete in nam razkazala Ptuj ter nas vodila do ptujskega gradu, kjer smo si v Pokrajinskem muzeju Ptuj - Ormož ob zanimivem vodstvu ogledali zbirko tradicionalnih pustnih mask. Tadeja se je za nekaj minut celo prelevila v čisto pravega kurenta! S tem se je organiziran del obiska Ptujja definitivno končal na višku, čas, ki nam je ostal do odhoda, pa nas je večina, če ne kar vsi, preživela v ptujskih kavarnah. Po štajersko obarvanem dnevu smo tudi večer preživeli v podobnih odtenkih. Za uvod v Štajersko večje »spij to vun, eno si vzadi!« so nam štiri dekleta iz vokalne skupine Vokalke zapela nekaj ljudskih in sodobnejših pesmi, ki so na obraz narisale nasmeh tako nam, ki jih že poznamo, kot našim tujim kolegom, ki so jih slišali prvič. Seveda smo nadaljevali s štajersko zakusko ter si večer podaljšali v jutranje ure.

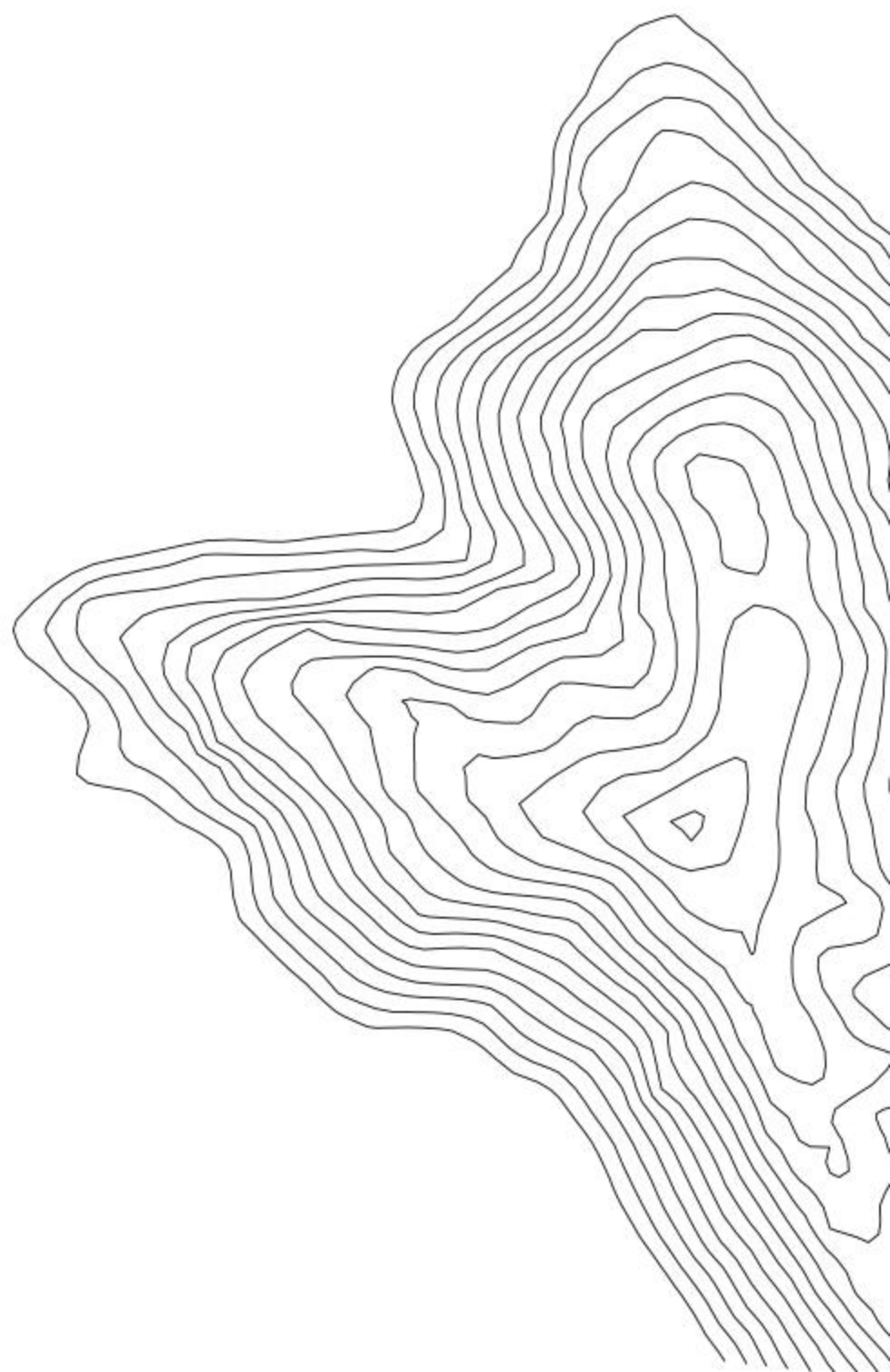
Nedelja

Tri noči pomanjkljivega spanca so skupni rezultat pokazale naslednji dan, ko je bil na sporedu pohod na Plački stolp. Slaba polovica se nas je vseeno zapodila v breg, na lov za razgledom. Ko smo prispeli na vrh in se povzpeli še na razgledni stolp, je bil naš trud v celoti poplačan, v bližnjem vinotoču pa smo se dodatno potolažili s pijačo in jedačo. Po kosilu smo se zopet kratkočasili v lastni režiji oz. v pripravah na sestanek predstavnikov EGEE. Po tem so bile na vrsti predstavitve udeležencev, ki so pripravili predavanje, a smo z Leno, Terezijo

in Gajo žal že pred tem zapustile dom Sonček in se odpravile v Ljubljano. Po predavanjih so se predstavniki vseh prisotnih entitet zbrali za vsakoletni sestanek na Balkanijadi, po njem pa za loterijo, ki so jo letos prvič uvedli za zbiranje sredstev za podporni sklad udeležencem prihodnje Balkanijade. O zaključnem večeru bržkone povem dovolj že z njegovim imenom »BDC do amena«, prav tako pa iz slednjega lahko s precejšnjo natančnostjo sklepamo o razpoloženju naših kolegov v ponedeljek zjutraj.

Vanja Gajič

vanja97.gajic@gmail.com

LETNI KONGRES 2019 ALI ROAD TRIP NA ČEŠKO

Kdaj: 16.–22. 9. 2019

Kje: Loučná nad Desnou, Češka

Kdo: Monika Gričnik, Vesna Kotnik, Lena Kropivšek, Kristina Pintar, Valentina Vrhovec, Polona Zakrajšek

Kot je za moje obiske letnih kongresov zdaj že navada (bila sem samo na dveh ampak dobro), sem do lokacije vedno prišla z avtom, ki je bil napolnjen z dobro družbo. Letos se je naša skupinica petih prijateljev iz ljubljanske in koprške EGEA-entitete odpravila na pot v ponedeljek, 16. 9., zjutraj. Kristina, Jakob, Monika in Polona so se v nabito polnem avtu pripeljali v Slovensko Bistrico, kjer smo opravili še zadnje nakupe: hrana za na pot, rezervne zaloge v primeru, če Čehi ne bi znali kuhati in dobrote za najbolj okusno mizo na kulturnem sejmu. Seveda je vse skupaj trajalo dobro uro delj kot smo predvidevali, podobna zgodba pa se je ponovila tudi na vseh drugih postankih na poti proti Loučni nad Desnou. V prvotnem načrtu je bilo mišljeno, da se bomo kot vestni EGEA-jevci udeležili otvoritvenega dogodka v Olomucu, vendar se je izkazalo, da so zabavni trenutki med postanki čisto preveč nujni in da so geografske debate tako kul, da mimo grede zgrešiš izvoz na avtocesti. Tako smo prišli do hotela eno uro pred večerjo, kar nam je ravno dovolj časa, da smo pozdravili in objeli vse poznane in že dolgo ne videne kolege geografe na recepciji in stopnišču hotela ter da smo na hitro zabrisali prtljago v sobo.

Prva večerja je bila solidna in obetalo se je, da bomo zaloge hrane za nujne primere lahko pojedli po poti domov. Oh kako smo se zmotili. No, saj ni bilo tako hudo, pa vendar so nam paštete, kruh in prigrizki, ki smo jih hranili v sobah, olajšali večere, ko je bil naval za toaste v baru prevelik. Prvi večer je bil na programu sproščeno druženje in spoznavanje novih ljudi okrog sebe v obliki team buildinga. Na lokaciji nas je bilo več kot 200, zato vseh skoraj da ni bilo mogoče spoznati, vendar so bile družabne igre po vnaprej določenih naključnih

skupinah super za prebijanje ledu. Seveda, pa se sproščeni večeri čisto logično spreobrnejo v nore zabave in tako smo prvo noč v večji meri preplesali.

Na kongresih se tvoje telo navadi na poseben »kongresni« bioritem, ko brez večjih težav deluje tudi po 3–4 urah spanca na noč in ti hkrati omogoča še, da se udeležiš delavnic, ekskurzij, občnega zbora in vseh možnih znanstvenih predstavitev. Tvoj delovni dan ima tako kar naenkrat 20 delovnih ur in živeti začneš na način: »spi hitreje« (ang. »sleep faster«), ki pa terja svoj dolg po prihodu domov, ne glede na starost (mladost) in izkušnje. Moji najljubši obroki so bili prigrizki med odmori za kavo, ko so se na mizah v jedilnici poleg sadja in nujno potrebne kave pojavili še ogromni pladnji peciva. Pridno sem si nabirala zaloge in jih nosila s sabo na delavnico ter ostale aktivnosti. Pridružila

Slika 1: Turisti na terenu (foto: Antea Faraguna).

sem se delavnici na temo trajnostnega turizma, kjer smo se po začetni predstavitvi strokovne vodje delavnice veliko pogovarjali o naših predstavah o trajnostnem turizmu, ter kako ga doseči.

Letošnji organizatorji kongresa so nam poleg t.i. sproščenih ekskurzij pripravili še terensko delo v okviru delavnic. Nikoli si nisem mislila, da bom na Češkem anketirala prebivalce majhnega hribovskega mesta blizu poljske meje, pa se je zgodilo. In sploh ni bilo tako nemogoče, kot se morda zdi na prvi pogled. Da so nas pripravili

na terensko delo so nam za zajtrk postregli z ruskim bifejem, na katerega smo planili kot, da so nas stradali. Pa nas niso, da ne bo kakšne pomote. Jutranja pojedina nas je čakala tudi pred sproščeno ekskurzijo, ki pa je bila (vsaj zame) sproščena v pravem pomenu besede. Mirno smo se sprehajali po mestecu Velké Losiny, kjer smo si ogledali eno redkih še delujočih papirnic, kjer papir izdelujejo ročno. Ne samo, da so nam pokazali muzejsko zbirko uporabljenih pripomočkov skozi zgodovino, tudi v živo smo si ogledali praktično celoten proces.

Seveda ne smem pozabiti še na dva pomembna dela letnega kongresa: občni zbor in zabavni večerni program. Občni zbor EGEA poteka podobno kot pri nas, vendar v veliko večjem merilu. V sobi je stalno prisotnih več kot 90 oseb, ki so po večini predstavniki entitet, zraven pa še člani upravnega odbora, regionalnih ekip in drugi, ki jih zanima trenutno stanje in prihodnji načrti organizacije. Vsako leto upravni odbor pripravi seznam predlogov za nadgradnjo in izboljšanje statuta in protokola EGEA, o katerih pa smo letos predstavniki entitet prvič glasovali elektronsko. Preden smo sistem uspešno vzpostavili smo preživeli hude muke, vendar smo bili na koncu vsi naravnost navdušeni nad dejstvom, da nam ni bilo treba celo dopoldne držati v zrak barvnih listov papirja.

V sklopu zabavnega programa so nam Čehi predstavili svojo domovino iz različnih zornih kotov. Nahranili so nas s češko hrano, naučili so nas nekaj stavkov v češčini in nam pripravili prepoznavanje čeških piv z zavezanimi očmi.

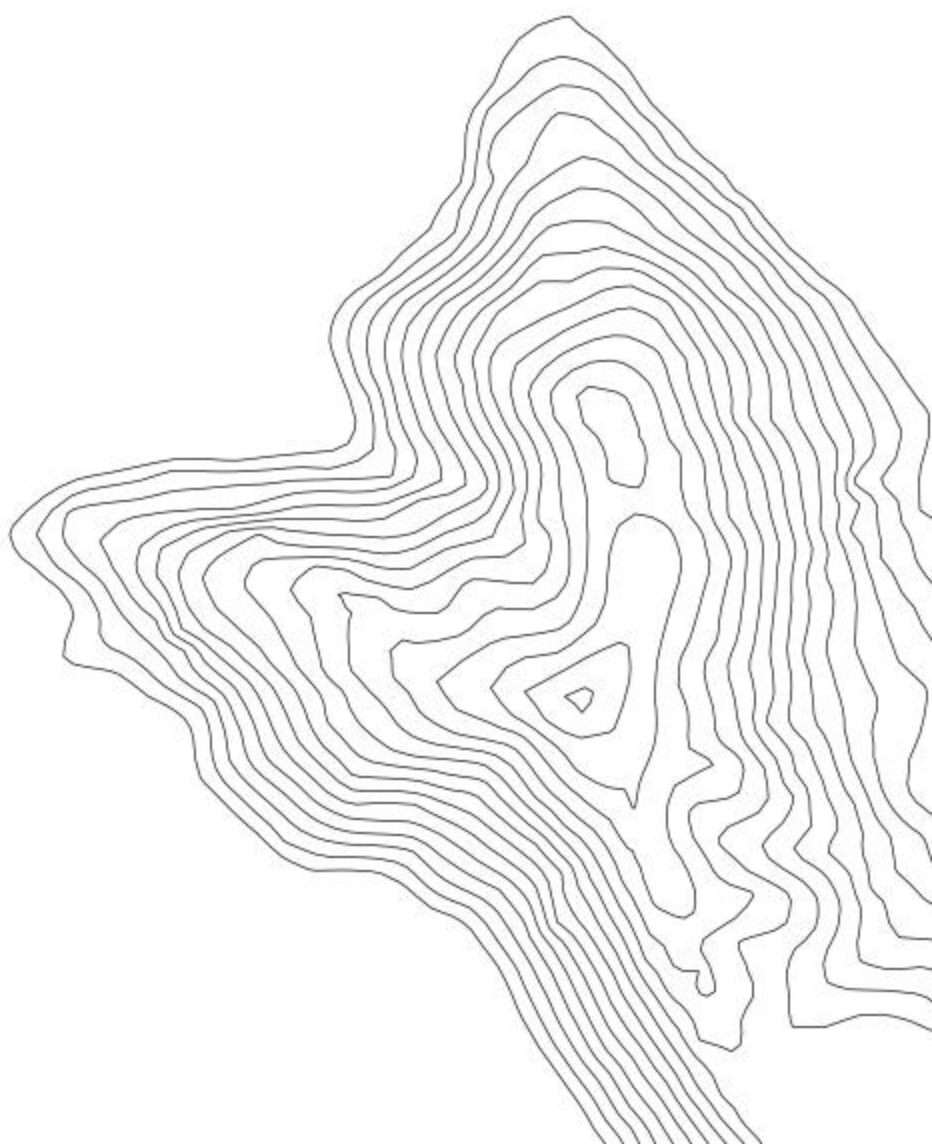

Slika 2: Slovenska EGEA družinica (foto: Daniela Kebertova).

Sproščeni večer je bilo drugo ime za zabavo v pižamah, na vsem dobro znanem in zelo ljubem kulturnem sejmu pa smo ponovno potrdili, da ga ni čez slovenski pršut. Pa vendar se nikoli ne branim francoskih sladice, švicarskega sira in estonske bele čokolade z borovnicami. Na predzadnji večer so del jedilnice spremenili v kazino, kjer smo lahko priigrali sredstva za EGEA podpori sklad, zadnja noč, pa je tradicionalno minila v tekmovalnem duhu pomešanem s kislim priokusom slovesa, ki nas je čakalo naslednji dan.

V nedeljo, 22. 9., zjutraj smo po zajtrku začeli z igranjem igre tetris ali z drugim imenom kako spraviti vso to prtljago v majčken s petimi potniki. Že med zajtrkom pa vse do odhoda, smo se poslavljali, pa še vedno se nismo poslovili od vseh. Najboljša lastnost EGEA v tem primeru je, da obstaja velika verjetnost, da se bomo z večino oseb videli na drugih EGEA-dogodkih ali pa na skype sestankih komitejev.

Vesna Kotnik
kotnik.vesna3@gmail.com

Slika 1: Plaza de España, Sevilja (foto: Nuša Hudoklin, 2019).

ERASMUS+ IZMENJAVA V ŠPANIJU

Slika 2: Lokacija izmenjave (vir: Imsa kolese, 2019).

Že v osnovni šoli sem izrazila željo po študiju v tujini. Začelo se je z angleškimi univerzami, ki bi bile zaradi več tisoč evrov drage šolnine težko dosegljive. V srednji šoli sem izvedela za program Erasmus+, na katerega sem se prijavila v tretjem letniku fakultete. Bila sem trdno odločena za Španijo,

možnosti prek oddelka za geografijo pa sta bili dve – Barcelona ali Sevilja. Barcelona me kot precej turistično mesto za študij ni privlačila, zato sem se odločila za Seviljo, andaluzijsko glavno mesto. Andaluzija je druga največja avtonomna španska regijain z 8,4 milijona prebivalci najbolj naseljena španska regija. Ujeta je med dvema kontinentoma, Evropo in Afriko, stika se z Atlantskim oceanom na zahodu in Mediteranskim morjem na vzhodu. Nadmorske višine v Andaluziji segajo od 0 m na obali do najvišjega vrha celinske Španije Mulhacén (skoraj 3500 m) v provinci Granada.

Na izmenjavo sem februarja 2019 odšla sama, saj je število mest omejeno. Začetek bi bil veliko lažji, če bi imela ob sebi nekoga, ki ga poznam in bi se z njim lahko pogovarjala v slovenščini. Res je, da moraš velikokrat izstopiti iz svoje cone udobja, vendar se skoraj ves trud tudi poplača. Na koncu sem bila celo prepričana, da je bolje iti sam. Tako si »prisiljen« k pogovoru v tujem jeziku. Angleščino sem uporabljala delno le na začetku, ko mi je primanjkovalo besedišča za vsakdanje pogovore na fakulteti, v trgovini, s prijatelji. Kasneje je vse steklo v španščini, tudi s preostalimi erazmovci. Spoznala sem veliko ljudi, s katerimi smo še vedno v stiku. Od prijateljev iz Nemčije, Francije in Italije do sošolke iz ZDA ter cimre iz Ekvadorja. Če bi na

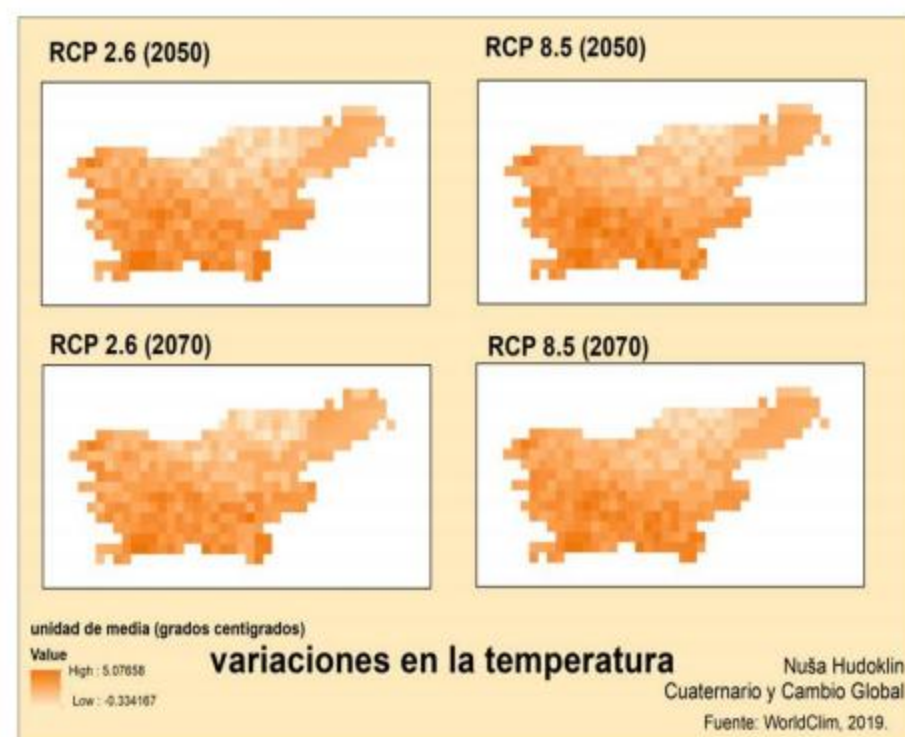
izmenjavo že prišla s kolegi, dvomim, da bi bila tako odprta za spoznavanje novih. Samostojnost, osebnostna rast, odprtost/komunikativnost, izboljšanje španščine, novo znanje, poznanstva in potovanja so definitivno najpomembnejše stvari, ki sem jih odnesla od petmesečne izmenjave.

Univerza se nahaja v strogem centru, v stari tobačni tovarni. Na oddelku za geografijo sem poslušala štiri strokovne predmete:

– Kvaritar in podnebne spremembe se mi je od vseh zdel najkompleksnejši predmet, razdeljen na dva dela. Pri kvaritarju smo snov obravnavali povsem s fizikalnega in kemijskega vidika. Brez poznavanja formul, tabel, predvsem pa razmišljanja in razumevanja ni šlo – učenje na pamet zadnje dni odpade. Poznati smo morali tudi definicije za 600 + geoloških izrazov ... v španščini! Podnebne spremembe so bile projektno delo. Pripravili smo napoved podnebnih sprememb za izbrano območje. Delali smo s programom ArcGis, od navodil pa dobili le primer končnega izdelka ter povezavo do spletne strani s podatki (WorldClim – global climate data). Vmesni del od podatkov do končne napovedi ni bil razložen. V tistem obdobju sem močno pogrešala prosojnice naše geoinformatike, kjer nobenemu koraku ni manjkalo priložen posnetek zaslona z navodili. Zato so morali včasih na pomoč priskočiti sošolci in z njihovo pomočjo sem tudi jaz oddala svojo napoved. Ker so bile vse španske regije že zasedene, sem si lahko izbrala območje Slovenije. Spremembe smo iskali glede na odvisnost od toplogrednih plinov, s pomočjo podatkov RCP (Representative Concentration Pathway), za leti 2050 in 2070 ter za aktualno stanje. Za končni model, sestavljen iz osmih kart (štiri za padavine, štiri za temperature), smo naredili 12 kart, saj so za ugotovitev sprememb potrebne operacije med samimi kartami. Spodaj je priložena napoved sprememb v temperaturi, kjer je RCP 8.5 (višji izpust toplogrednih plinov od RCP 2.6) do leta 2070 na določenih območjih Slovenije napovedal dvig povprečne letne temperature tudi do 5 °C, v povprečju se bo letna temperatura v Sloveniji dvignila za okoli 1–2 °C. Močnejša ko je barva, višja je temperaturna sprememba.

– Pri Regionalni geografiji smo ločeno obravnavali

geografijo Azije, Afrike, Rusije, Severne in Južne Amerike ter islamskega sveta s poudarkom na nafti. Od predmeta mi je, poleg profesorjeve avtoritete, ostalo v spominu poimenovanje Brazilije – Belindija. Ker tam živi peščica ljudi, ki ima moč, primerljivo Belgiji, preostali večinski del Brazilije pa je reven kot Indija.

Slika 3: Spremembe v povprečni letni temperaturi (foto: Nuša Hudoklin).

– Geografija Evrope.

– Geografija Andaluzije. Tako kot pri kolokviju iz Geografije Slovenije smo morali poleg snovi poznati še naselja, vrhove, naravne parke, glavne reke itd. Slednje zna biti za tujca velik zalogaj, če ga primerjamo s študentom, ki živi v Andaluziji in je kraje že obiskal ali vsaj slišal za večino imen. Primer: Guadiana, Guadalete, Guadalhorce, Guadalfeo, Guadalimar, Guadalen, Guadiaro, Guadajoz, Guadalquivir ... to so reke, katerih imena so si med seboj podobna, vendar locirana po celotnem območju Andaluzije. Z Erasmusovskimi sošolkami smo po uvodnem tednu predavanj pristopile k profesorju v upanju, da bi lahko imele krajši seznam z osnovami, da se ne mučimo z imeni, ki bi jih po izpitu večino pozabile. Ni bilo ravno tako, kot vsi pravijo, da Erasmusovskemu študentu prilagodijo kriterije in mu pogledajo skozi prste. Pri vseh predmetih smo imele povsem enake obveznosti kot redni študentje, a nam je vseeno uspelo opraviti vse izpite.

Na tečaju španščine, ki sem ga obiskovala dodatno, se nisem naučila prav veliko novega. Veliko več

odneseš od vsakdanjega sporazumevanja. Prvi teden sem brez telefona odšla v trgovino po »servet«, ga iskala dobrih 15 minut po celem supermarketu, na koncu pa morala za pomoč prositi prodajalko. Seveda nisem vedela, kako se mu reče po špansko. Opisala sem ji, da iščem brisače, ki se uporabljajo v kuhinji za brisanje posode. Brez začudenih oči, kaj za vruga želim od nje, me je odpeljala do police s kuhinjskimi krpami.

Če imaš tudi ti globoko v sebi vsaj najmanjšo željo izkusiti en semester v tujini, ti toplo priporočam, da jo izpolniš! Vedno bodo prisotni pomisleki, zakaj ne bi šel. Tudi jaz sem se, pa čeprav sem si to dolgo želela, zadnji večer pred odprtim kovčkom spraševala, zakaj sploh odhajam in ali ne bi bilo bolje, da ostanem doma. Še vedno se lahko kadarkoli vrneš domov, in tudi če ne opraviš vseh izpitov, je najslabše, kar se ti lahko zgodi, vračanje štipendije.

Ko pa boš enkrat prijavljen, odnesi od te izkušnje največ, kot lahko. Izkoristi Erasmusove organizacije za izlete med vikendi ter raznorazne dejavnosti po predavanjih. Jaz sem večino prijateljev spoznala na prvem potovanju v Lizbono in na najzahodnejšo točko celinske Evrope – Cabo de Roca. Skupaj smo obiskali severni del Maroka,

Gibraltar, Granado, Malago, Cordobo in Cadiz. Zadnji vikend smo surfali po valovih Atlantika ter spali na plaži v hotelu pod tisočnimi zvezdami – tako se samo reče, v resnici nebo tisto noč ni bilo jasno.

Izmenjava je presegla vsa moja pričakovanja in v času od prihoda domov sem večkrat občutila domotožje po Sevilji kot sem med samo izmenjavo pogrešala dom v Sloveniji. Po eni strani zato, ker se ti v petih mesecih zgodi veliko stvari, ko je urnik preprosto tako prenapolnjen, da nimaš časa niti za domotožje. Po drugi strani pa zaradi odlične družbe in čara Sevilje kot mesta samega. Kot pravi Ferran Adriá: Sevilja se ne da opisati, treba jo je doživeti. In to svetujem tudi tebi, posebno sedaj, ko so odprte letalske povezave nizkocenovnih ponudnikov iz Benetk (Treviso) in Dunaja. Če te zanima kaj več o samem mestu, si lahko prebereš objavo na kjesipazdej.wordpress.com/2019/09/19/vodnik-po-sevilji/, kjer sem na kratko opisala znamenitosti Sevilje ter izbrane posebnosti, ki ti bodo pomagale, da jo boš občutil in zares doživel.

Zaključujem s sloganom enega izmed društev: Erasmus ni le en semester v tvojem življenju, je življenje v enem semestru!

Nuša Hudoklin
hudoklin.nusa@gmail.com

Slika 4: Partners in crime (foto: mimoidoči sprehajalec, 2019)

EGEA UTRECHT OBIŠČE SLOVENIJO

Kdaj: 5.–9. marec 2020

Kje: Ljubljana, Škocjanske jame, Strunjan, Krvave, Cerklje na Gorenjskem, Bled.

Kdo: Lana, Klemen, Rok, Snežna (SLO), Maureen, Stijn, Sverre, Harm Jaap, Hannah, Suzanne (NIZ).

Drugi vikend v marcu smo izvedli prvi del izmenjave z EGEA Utrecht. Ko sedaj v karanteni gledam nazaj, je bil dejansko prav čudež, da smo uspeli ta del sploh izpeljati. Bil je namreč zadnji vikend pred strogimi ukrepi zaradi novega koronavirusa.

1. dan

Nizozemci so prispeli v četrtek popoldne na brniško letališče, kjer sta ju čakala Lana in Rok. V Mestnem logu pa sva jim Klemen in jaz začela pripravljati zgodnjo večerjo, in sicer chili con carne. Te jedi pa nismo uspeli pripraviti brez problemov, saj v trgovinah nikakor nismo uspeli najti čilija. Po začetnem spoznavanju smo ugotovili, da Hannah prihaja iz Avstrije, vendar študira v Utrechtu. Ker ne zna govoriti nizozemsko, so naši gostje

Slika 1: Udeleženci izmenjave po ogledu Škocjanskih jam (foto: Eva Mevlja).

komunicirali med seboj v angleščini veliko več, kot sem bila sama navajena iz preteklih dveh izmenjav. Tako smo lahko zven nizozemskega jezika slišali le redkoma. Med pogovorom smo izvedeli, da so Maureen, Stijn in Suzanne člani organizacijske ekipe letošnjega letnega kongresa, ki bo potekal na Nizozemskem. Zanimivo pa se mi je zdelo tudi to, da v tej državi ni v navadi, da si študentje svojo sobo delijo še z nekom, ampak so tam le samske sobe. Gostje so bili kar šokirani, ko so videli, kako majhne – vsaj za njihove razmere – so naše študentske sobe. Po prijetnem igranju družabnih iger smo se odpravili spat.

2. dan

Za uradni začetek izmenjave smo si izbrali ogled Ljubljane. Rok se nam zaradi terenskih vaj ni mogel pridružiti, Tajo pa je na žalost premagala bolezen, ki ji je onemogočila udeležbo celotnega prvega dela izmenjave. Po skupnem zajtrku v Mestnem logu smo se ob Gradaščici peš odpravili v center. Presenetilo me je, da jih dež ni prav nič motil. Maureen mi je povedala, da na Nizozemskem zelo pogosto dežuje, zato dežja skoraj ne opazijo več. Vsi so bili dejansko terensko opremljeni. Naše prvo postajališče je bil oddelek za geografijo. Ta je sicer v primerjavi z utrechtским oddelkom miniaturn, vendar se je gostom še zmeraj zdel zanimiv. Najbolj so jih navdušili zemljevidi v obeh učilnicah. Pot smo nadaljevali mimo Krakovskih vrtov do reke Ljubljanice, kjer so takoj ob pogledu na grad izrazili željo po njegovem obisku. Še prej pa smo se na mojo idejo odločili obiskati univerzitetni botanični vrt. Tam smo si ogledali tropski vrt. Po krajšem postanku za malico smo se povzpeli na vzpetino ljubljanskega gradu. Ob spuščanju so jih tako kot mnoge druge znervirale stopnice. Skozi center mesta smo se odpravili v park Tivoli. Utrujeni od hoje smo zavili v čolnarno na pijačo, fantje so poskusili slovensko pivo. Potem smo se odpravili v Mestni log. Tam sva z Lano skuhalo tipično študentsko jed – testenine s tuno in smetano. Pri večernem druženju se nam je pridružilo še nekaj slovenskih in hrvaških geografov.

3. dan

Po poznojutranjem okrepčilu s palačinkami, ki sta jih pripravila Klemen in Lana, smo se odpeljali proti

Drobtinice

Primorski. Škocjanske jame so čisto navdušile naše goste. Skupaj z Nizozemci sta si jih ogledala tudi Klemen in Lana. Rok in jaz pa sva šla ta čas kupiti hrano za malico v Divačo. Spotoma sva si ogledala še udornico Risnik in se srečala s prijateljico Evo iz Sežane. Po skupinskem slikanju v parku je sledila vožnja do slovenske obale. Ustavili smo se pri cerkvici v Strunjanu in pomalicali pri Križu z odličnim razgledom na Mesečev zaliv in Jadransko morje. Hoteli smo obiskati tudi Piran, vendar se je že začelo večeriti, zato smo se raje spustili do strunjanske plaže, kjer smo bili vsi navdušeni nad vodo in prelepim sončnim zahodom. Večina Nizozemcev je bila prvič videla jadransko morje v živo. Po prihodu v Ljubljano nas je čakala še vožnja do Krvavca. Po zaslugi Lane in njene družine smo namreč lahko šli za eno noč na vikend. Tam je bil na prijetno presenečenje vseh sneg – dejansko veliko snega. Nizozemci so ga to zimo v živo videli prvič. Po začetnem razporejanju po sobah in občudovanju hiše smo se vsi zbrali v kuhinji, kjer so glavno atrakcijo predstavljale peč in družabne igre. Ker nam kuhanje žgancev ni uspelo, smo najprej za večerjo jedli popečena jajca, slanino in kruh. Po Laninem prihodu pa so lahko gostje poskusili tudi žgance z ocvirki. Pozni večerji je sledilo prijetno druženje ob ognju.

4. dan

Zjutraj nas je pričakalo jasno vreme in zasnežena pokrajina, ki je kar vabila k sankanju in kepanju. To smo seveda tudi izkoristili. Tokrat nam za kosilo ni bilo treba skrbeti, saj nam ga je pripravila prijazna Lanina mama. Še preden smo se odpravili v dolino, pa je bilo treba vse pospraviti. Po odličnem kosilu smo se sproščali na soncu in načrtovali drugi del naše izmenjave; takrat še nismo vedeli, da se bodo možnosti potovanja drastično zmanjšale. Popoldne je bilo namenjeno Bledu. Sprehodili smo se po delu poti okoli jezera. Žal pa je bila jezerska voda nenavadno rdeče barve zaradi cvetenja alg. Proti večeru smo se še zadnjič odpravili v Mestni log, kjer smo se pokrepčali z ajdovo kašo in hrenovkami. Ker so imeli Nizozemci naslednji dan let z Brnika zgodaj zjutraj, je bilo lažje, da so zadnjo noč spali pri Lani in Roku, ki živita blizu letališča. Klemen in jaz sva se tako od naših gostov poslovila že v nedeljo. Poslovlili smo se z mislijo na to, da se

spet kmalu vidimo.

Slika 2: Sankanje na Krvavcu (foto: Harm Jaap De Jong).

Snežna Dakskobler
snezna.dakskobler@gmail.com

URB ANI ZAC IJA

URBANIZACIJA

Urbanizacija je kompleksen pojav, ki ga lahko opredelimo na več načinov. Pojem urbanizacija izhaja iz latinske besede »urbs« – mesto. Najosnovnejša definicija urbanizacije je proces oblikovanja urbanosti. Urbanizacijo v njenem osnovnem pomenu torej razumemo kot nastanek, prebivalstveno rast in prostorski razvoj mest. Širše pojmovanje urbanizacije vključuje tudi proces demografske, socialne, ekonomske in morfološke preobrazbe ruralnih območij v smeri zmanjševanja razlik med mestom in podeželjem.

Mesta imajo za človeštvo izjemen pomen: v mestih je lociran večji del gospodarskih potencialov in proizvodnje, so središča izmenjave blaga, storitev in informacij, so centri moči in odločanja ter središča, v katerih se oblikujeta kulturno življenje in socialna reprodukcija. Tudi podeželska območja so v sodobnem svetu pod močnim vplivom mest, saj je urbani način življenja postal prevladujoč vzorec družbenih odnosov. Prostorska širitev mest in urbanih območij ter hkratna preobrazba ruralnih območij pod vplivom mest brišeta razlike med urbanim in ruralnim.

Ob prelomu v novo tisočletje je število mestnega prebivalstva prvič v zgodovini človeštva preseglo število podeželskega prebivalstva, kar je še en »simboličen« dokaz, da sodobni svet postaja pretežno urban. Urbanizacija tako skupaj z globalizacijo ostaja eden temeljnih procesov, ki spreminja našo družbo in prostor.

Težišče sodobne urbanizacije se je iz gospodarsko razvitih držav prestavilo v države v razvoju. Če je bila urbanizacija do sredine 20. stoletja rezultat industrializacije, s središčem v Evropi in Severni Ameriki, je urbanizacija od sredine 20. stoletja dalje zlasti posledica množičnih migracij iz podeželja v mesta v državah v razvoju. Ljudje se zgrinjajo v mesta v begu pred revščino na podeželju, v iskanju boljšega življenja zase in za svoje otroke. V mestih pa jih praviloma čaka le beda življenja v slumih.

Mesta, zlasti tista v državah v razvoju, tako še naprej rastejo izredno hitro, tako da bo po ocenah leta 2030 v mestih živelo že okrog 80 % prebivalcev razvitih držav in 65 % prebivalcev držav v razvoju. Še posebno hitro rastejo največja svetovna mesta, tako imenovana »mega mesta«, ki imajo več kot deset ali celo več kot dvajset milijonov prebivalcev. Ta mesta postajajo ključna središča človeštva, njihov izjemo hiter razvoj pa prinaša tudi številne nove okolijske in družbene probleme in izzive. Mesta so postala glavni vir in žarišča onesnaževanja in emisij škodljivih snovi v okolje. Doseganje ciljev trajnostnega urbanega razvoja tako postaja eden glavnih prihodnjih izzivov človeštva.

red. prof. Dejan Rebernik

London (foto: Karin Turk).

Amsterdam (foto: Lovro Jec).

Positano, Amalfi Coast (foto: Rok Brišnik).

Studenec, Slovaška (foto: Veronika Strmšek).

OBČINA DOBJE - OAZA ZELENJA IN MIRU

IZVLEČEK

Podoba podeželja se močno spreminja. Vplivi mesta imajo vedno večjo moč, k čemur prispeva zaposlenost podeželskega prebivalstva in nenehna bitka s časom, ki je razvrednotila pomen socialnih stikov in povzročila nenehno pehanje za zaslužkom. Takim vplivom je izpostavljena tudi občina Dobje, ki je zaradi razgibane geografske lege, veliko zelenja in odsotnosti industrije nekaj posebnega, prava oaza zelenja in miru.

Ključne besede: Občina Dobje, podeželje, urbanizacija, suburbanizacija, depopulacija

1 UVOD

Namen prispevka je predstaviti občino Dobje širšemu slovenskemu prostoru, izpostaviti njeno posebnost (izrazita majhnost), drugačnost (odsotnost industrije) in kljub oddaljenosti od večjih središč poudariti kakovost življenja v osami, zelenju in miru na razgibanem geografskem terenu. Hkrati nameravam tudi izpostaviti urbanizacijo podeželja in ugotoviti, kako se kaže v vaseh naše občine. Ta besedna zveza pomeni širjenje mestnega načina življenja na podeželje, kar se kaže v storitvenih in proizvodnih dejavnostih, načinu gradnje objektov, preživljanju prostega časa, odnosih med prebivalci ter socialni in ekonomski neenotnosti prebivalcev (1).

Ker pa se v naši očini še vedno veliko prebivalcev ukvarja s kmetovanjem, želim poudariti razvojne priložnosti, ki jih prepoznavam v trajnostnem načinu gospodarjenja z naravnimi viri, v razvoju turizma, ekološkega kmetijstva, v uporabi obnovljivih virov energije, npr. samooskrbnih elektrarn, in v razvoju dopolnilnih dejavnosti (2).

2 PREDSTAVITEV OBČINE DOBJE

Občina Dobje je začela delovati s 1. januarja 1999. Občinsko središče je naselje Dobje, kjer so prostori občinske uprave, gasilski, kulturni in lovski dom, farna cerkev, gostilna, devetletna osnovna šola in vrtec ter enota knjižnice. Aktivna društva so: Kulturno društvo Dobje, Prostovoljno gasilsko društvo Dobje, Lovska družina Handil Dobje, Športno društvo Dobje, Društvo Grča in Kolesarsko društvo Dobje.

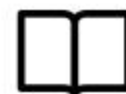

Slika 1: Dobje (foto: Bezgovšek L., 28. 9. 2019).

Občina Dobje obsega trinajst vasi: Dobje pri Planini, Brezje pri Dobjem, Ravno, Repuš, Gorica pri Dobjem, Slatina pri Dobjem, Presečno, Suho, Škarnice, Završe, Večje Brdo, Jezerce in Lažiše (5). Prvi župan občine je bil danes že pokojni gospod Franc Salobir, in sicer tri mandate. Po letu 2010 ga je nasledil še danes aktualni župan gospod Franc Leskovšek.

Lega

Občina Dobje spada v demografsko ogrožena območja Republike Slovenije (12). »Občina zavzema svet med Bohorjem in Konjiško goro v vzhodnem delu Posavskega hribovja. Pokrajinsko podobo območja zaznamujejo predvsem dolina Dobjanskega potoka, ribniki Prosečno in Veliko

Brdo (8).« Na severu, vzhodu in jugu meji na občino Šentjur, na zahodu pa na občino Laško. Na južni strani se razprostira masiv Bohorja, na zahodni pa Lisca s pogorjem Voluške gore. Leži v hriboviti pokrajini, ki spada v predalpski svet in sega v osrčje Kozjanske pokrajine, ki je v srednjem delu vzhodne Slovenije in je pretežno hribovito-gričevnata (4). Do Dobja pridemo po regionalnih cestah Šentjur–Planina pri Sevnici ali iz Rimskih Toplic in Sevnice.

Statistični podatki

Občina Dobje je ena manjših občin v naši državi, saj je sredi leta 2018 imela le 960 prebivalcev: 460 moških in 500 žensk. Po številu prebivalcev se je med slovenskimi občinami uvrstila na 206. mesto (vseh je 212). Je del savinjske statistične regije. Meri 18 km² in se po površini med slovenskimi občinami uvršča na 203. mesto. Na km² površine je živel povprečno 55 prebivalcev (v Sloveniji 102 prebivalca na km²). Število živorojenih je bilo višje od števila umrlih. Naravni prirast na 1000 prebivalcev je bil pozitiven, znašal je 4,2 (8).

Povprečna starost občanov je bila 41,1 leta, nižja od povprečne starosti prebivalcev Slovenije (43,3 leta). Med prebivalci občine je bilo število najstarejših – tako kot v večini slovenskih občin – večje od števila najmlajših. Povprečna starost prebivalcev se dviga počasneje kot v celotni Sloveniji. Podatki po spolu kažejo, da je bila vrednost indeksa staranja za ženske v tej občini višja od indeksa staranja za moške (8).

V starosti od 15 do 64 let je bilo zaposlenih ali samozaposlenih okoli 69 %, kar je več od slovenskega povprečja (65 %). V občini je bilo 410 stanovanj na 1.000 prebivalcev. Več kot vsak drugi prebivalec je imel osebni avtomobil (59 avtomobilov na 100 prebivalcev) (8).

Leta 2018 je bilo v občini 35 študentov in 9 diplomantov (v celotni Sloveniji je bilo na 1.000 prebivalcev povprečno 37 študentov in 8 diplomantov). Okoli 30 dijakov je obiskovalo različne srednje šole. Vrtec je leta 2018 obiskovalo 75 otrok, kar znaša 96 % vseh otrok, starih od 1 do 5 let (8). V tem šolskem letu je v OŠ Dobje vpisanih 117 učencev (6).

Simboli občine Dobje

Simboli občine so grb, zastava in znak osnovne šole. Grb je upodobljen na ščitu poznogotskega sloga in je sanitske oblike. Iz konice dna zelenega ščita raste črno hrastovo stebelce z navzgor rastočim rdečim želodom, na katerem je srebrn pojoči slavček. Izpod želoda poganjata dva rumena hrastova lista v desno oziroma levo tako, da objemata želod in slavčka. V glavi ščita nad tem simbolom lebdi žareče sonce s trinajstimi žarki, ki ponazarjajo dobjanske vasi (11). Zelena barva simbolizira čisto naravo, ptica pevka pa dobro voljo prebivalcev.

Ime prebivalcev in kraja/občine Dobje

Prebivalci se v uradnih besedilih in v medijih imenujemo Dobjani in Dobjanke, kar dokazujejo tudi spletni in pisni viri. V Slovenskem pravopisu 2001 in v leksikonu Slovenska krajevna imena pa najdemo zapis Dobljan in Dobljanka (7; 3). V vsakdanjih pogovorih pa se imenujemo Dobočani in Dobočanke.

Dobje je dobilo ime po obširnih dobovih oziroma hrastovih gozdovih (dobje = star. 'hrastov gozd'). Čeprav danes v Dobju ni več veliko hrastov, se je hrastov list ohranil v občinskih simbolih.

3 OBČINA DOBJE V PRIMEŽU URBANIZACIJE

Urbanizacija podeželja

Podeželje je del kulturne pokrajine. Zaradi slabih prometnih povezav do večjih središč so se v preteklosti, v času industrializacije, prebivalci s podeželja množično izseljevali, kar je privedlo do zmanjšanja števila prebivalcev in do njihovega staranja. Obnavljali so le redke hiše in tako ohranjali stavbno dediščino preprostih kmečkih domov (stanovanjska stavba in gospodarska poslopja). Nekateri so na podeželje z gradnjo modernih hiš iz opeke, cementa in drugih gradbenih materialov uvajali sodobni način življenja

ter tako zmanjšali razlike med mestno in podeželsko arhitekturo (1).

Danes boljše prometne povezave in cestna infrastruktura med podeželjem ter mesti omogočajo številnejše dnevne migracije. V postindustrijskem obdobju so se celo okrepile selitve prebivalstva iz mest na mestno obrobje in v bivalno privlačna podeželska območja. Pri gradnji novih objektov pogosto ni upoštevana stavbna dediščina, saj nove stanovanjske hiše gradijo na dvoriščih poleg starih kmečkih hiš. Hlevi, skednji in ostala gospodarska poslopja spreminjajo svojo vlogo in postajajo delavnice, garaže in skladišča (1).

Slika 2: Stara kmečka hiša (foto: Bezgovšek L., 28. 9. 2019).

vodovod in stanovanja za mlade družine. V zadnjih letih je občina vključena v različne manjše projekte v okviru lokalne akcijske skupine »Med Pohorjem in Bohorjem«, ki so v glavnem usmerjeni v ekoturizem (5).

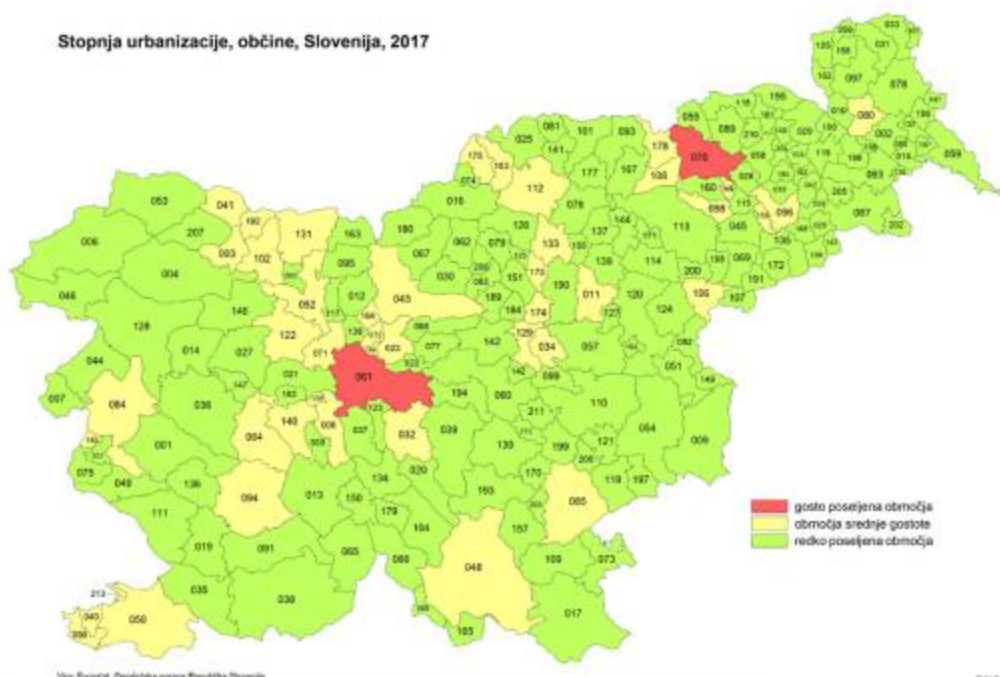
Danes se naša občina srečuje z enakimi demografskimi in razvojnimi problemi kot večina Kozjanskega (zmanjševanje števila prebivalcev, brezposelnost, kmetijska problematika) (10).

Mestni način življenja se kaže v opuščanju kmetijske dejavnosti, saj je vedno več prebivalcev zaposlenih v večjih krajih: največ v Šentjurju, Štorah, Celju, nekateri se vozijo celo v Maribor in Ljubljano ter v druge kraje po Sloveniji. Zaradi dela v oddaljenem mestu in daljše odsotnosti od doma se pojavlja

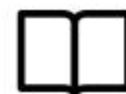
vedno večja individualizacija. Med prebivalci ni več časa za tesne socialne vezi, medsebojno pomoč, vedno manj je lokalne ozaveščenosti in harmonije s krajem, kar vodi tudi do socialne in ekonomske neenotnosti prebivalcev. Hiše dobivajo moderni videz, marsikje gospodarska poslopja ne služijo več prvotnemu namenu, saj so lastniki opustili kmetovanje (1). Zemljo dajejo v najem večjim kmetom, da poskrbijo za košnjo in obdelajo polja. Sami pa več pozornosti namenijo kvalitetnemu preživljanju prostega časa. Nekaj pa je tudi delavsko-kmečkih družin, ki zemljo obdelujejo ob službi.

V občini imamo nekaj znanih podjetij, denimo Hrib, d. o. o. (sedež ima v Dobju, pakirnico in večji objekt v Šentjurju), Grales, Darles, Biro – izkop ter številne samostojne podjetnike (frizerstvo, gradbena dela ...) (5).

Stopnja urbanizacije, občine, Slovenija, 2017

Slika 3: Kartografski prikaz po stopnjah urbanizacije leta 2017 (vir: 13).

Iz statistike leta 2018 je razvidno, da je bilo število prebivalcev, ki so se iz občine odselili, višje od števila tistih, ki so se vanjo priselili (8). Tak proces imenujemo depopulacija (1). Izselili pa so se zaradi potrebe po bližini mestnega centra, delovnega mesta ali šole, in iz intimnih razlogov.

Na sliki 4 je občina Dobje označena s številko 154, mejni občini Šentjur in Laško pa s številkami 120 in 057. Vse tri so razvrščene pod redko naseljena območja, kar pomeni, da v podeželskih celicah živi več kot 50 % prebivalcev (9).

4 ZAKLJUČEK

Občina Dobje je torej primer majhne, a uspešne občine, saj se lahko pohvali z naravno ter kulturno dediščino, ki se je oblikovala zaradi geografske odmaknjenosti in zaprtosti območja v preteklosti. Leta 2017 je občina dobila polnilnico za električna vozila in nova parkirišča v bližini Gostilne pri Olgi, ki je daleč naokoli znana po gostoljubnosti in odlični kulinariki. Ob cesti za Planino je Kmetijske zadruga Šentjur z živilskim oddelkom. Imamo tudi prenočišča za turiste, in sicer na Kozjanski domačiji, kjer so apartmaji zelo razkošno urejeni in privlačni zaradi lokacije sredi umirjene, idilične narave. Druga prenočišča pa so v središču kraja Dobje v bližini cerkve. Občina ima veliko kulturne dediščine: Kozjansko domačijo, cerkev Karmelske Matere božje, turško lipo, skozi naše kraje vodita tudi Guzajeva pohodna pot in Marijina romarska pot. Vsakega julija pripravimo kulturno prireditev Pokaži, kaj znaš, ki je namenjena mladim glasbenikom. Občina je privlačna za pohodnike in kolesarje, ki si želijo sproščene rekreacije v miru, brez gneče in z lepimi razgledi ter pomirjajočo naravo. Imamo tudi kar nekaj ekoloških kmetij, ki nudijo kakovostne pridelke in izdelke.

Naša občina je zelena in mirna, zato je primerna za vse, ki se želijo odmakniti od mestnega vrveža, prometa in uživati v idilični naravi.

Slika 4: Cerkev Karmelske Matere božje (foto: Bezgovšek L., 28. 9. 2019).

Lara Bezgovšek
lara.bezgovsek@gmail.com

VIRI IN LITERATURA

- Kralj Serša, M., Jeršin Tomassini, K., Nemec, L., Geografija 1. I-učbenik za geografijo v 1. letniku gimnazije. URL: <https://eucbeniki.sio.si/geo1/2535/index1.html> (Citirano, 2. 3. 2020).
- Kunst, N., Trajnostni razvoj Obsotelja in Kozjanskega. Zaključna seminarska naloga. 1912. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, oddelek za geografijo, 1 str.
- Leksikon Cankarjeve založbe. Slovenska krajevna imena. 1985. Ljubljana, Cankarjeva založba, 51 str.
- Leskovšek, F., 2014. Letno poročilo 2013. Letno poročilo Občine Dobje, str. 1–13. URL: http://dobje.si/wp-content/uploads/2016/03/3_letnoporo%C4%8Dilo_ajpes2013_objava-AJPES.pdf (Citirano 27. 2. 2020).
- Občina Dobje. URL: <https://dobje.si/dobje/> (Citirano 27. 2. 2020).
- Plemenitaš, S., 2019. Letni delovni načrt za šolsko leto 2019/2020. Letni delovni načrt OŠ Dobje, str. 1–51. URL: http://www.osdobje.si/files/2014/07/LDN_19_20.pdf (Citirano 28. 2. 2020).
- Slovenski pravopis, 2014. URL: <https://fran.si/iskanje?View=1&Query=Dobje+pri+Planini> (Citirano 26. 2. 2020).
- Statistični urad Republike Slovenije. URL: <https://www.stat.si/obcine/si/Municip/Index/27> (Citirano 27. 2. 2020).
- Statistični urad Republike Slovenije. URL: <https://www.stat.si/StatWeb/StaticPages/Index/rural-dev-statistics> (Citirano 1. 3. 2020).
- Uporabna geografija. Kozjanska pokrajina. URL: <https://skupnost.sio.si/course/view.php?id=9621> (Citirano, 3. 3. 2020).
- Uradni list Republike Slovenije. URL: <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2000-01-2929/odlok-o-istovetnostnih-simbolih-obcine-dobje/#11.%C2%A0%C4%8Dlen> (Citirano 26. 2. 2020).
- Uredba o območjih, ki se štejejo za demografsko ogrožena območja v Republiki Sloveniji. URL: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=URED519> (Citirano 27. 2. 2020).
- Geodetska uprava Republike Slovenije. URL: shorturl.at/GIOU3 (Citirano: 10. 3. 2020).

URBANIZACIJA VELENJA SKOZI ČAS

IZVLEČEK

Ostanki naselbin kažejo na zgodnjo poselitev Velenjske kotline. Prvo naselje je bilo na območju današnje Stare vasi, kateri je sledil nastanek naselja Stari trg, ki se nahaja pod Velenjskim gradom in se danes imenuje Staro Velenje. Industrializacija je vplivala na razvoj kotline, premogovnik pa je bil najpomembnejši urbanistični dejavnik. Sprva je rudnik gradil rudarsko kolonijo za svoje delavce v Pesju. Rudarjenje je vplivalo na propad nekaterih naselij, istočasno pa je zaradi vedno večjih količin izkopenega premoga zahtevalo ustanovitev novega načrtno zgrajenega mesta v vzhodnem delu kotline. Arhitekt Viljem Strmecki je pripravil nov načrt mesta, pri katerem bi bile vse stavbe idealno osončene. Nestl Žgank je načrtoval vizijo sodobnega sončnega in zračnega mesta, ki je postavljeno v park in je popolno nasprotje temnim rudniškim rovom. Projektna skupina je zato zasnovala sodobno modernistično mesto, zgrajeno pod vplivom nove moderne arhitekturne smeri z estetskimi in funkcionalnimi stavbami. Velenje je v 60. letih prejšnjega stoletja dobilo mestno identiteto in postalo tako imenovani socialistični čudež.

KLJUČNE BESEDE: Velenje, urbanizacija, moderna, mesto, mesto v parku

UVOD

Velenje je eno zmed najmlajših mestnih naselij v Sloveniji in je bilo načrtno zgrajeno zaradi razvoja premogovnika. Iz več manjših naselij, ki so se med seboj združila, je nastalo večje mestno naselje, kamor so se zaradi dela priseljevali ljudje s podeželja, ki pa niso bili vajeni mestnega življenja. Velenje se je razvijalo precej hitro, njegova urbanizem in arhitektura pa sta bila zasnovana po načelih modernega arhitekturnega sloga.

ZGODNJA POSELITEV VELENJSKE KOTLINE

Ostanki naselbin prazgodovinskega človeka, najdeni v Mornovi zijalki pri Šoštanju in jami Špehovki v Hudi Luknji, pričajo, da je bilo območje Velenjske kotline poseljeno že v daljni preteklosti. Na poselitev kažejo tudi ostanki naselbine iz rimske dobe (7).

Najstarejše sledi poselitve mesta Velenje, niso pod Velenjskim gradom, kot bi morda pričakovali, ampak v delu mesta, ki se danes imenuje Stara vas. Najstarejša naselja v Velenjski kotlini so se izoblikovala na nekoliko dvignjenih in od reke Pake odmaknjenih površinah (2).

Domnevno je v 13. stoletju prišlo do preselitve dela Stare vasi pod Velenjski grad (2). Srednjeveško Velenje se je razvilo na območju Stare vasi, ob nastanku Velenjskega gradu, ki je bil prvič omenjen leta 1270, pa je pod njim nastalo novo trško naselje, danes imenovano Stari trg oziroma Staro Velenje (1), prvič omenjeno leta 1264 (3). Lega novega naselja je bila pomembna, saj je ležalo na križišču poti proti Celju, Polzeli in Koroški. V tem obdobju so bili v okolici Velenjskega gradu še štirje drugi gradovi (7).

Leta 1801 je v Velenju oziroma na Starem trgu izbruhnil požar, v katerem je skupaj s cerkvijo svete Marije pogorel celoten trg. Velenje je leta 1889 imelo 364 prebivalcev in je predstavljalo le majhen trg, ki je po velikosti zaostajal za Šoštanjem (7).

INDUSTRIALIZACIJA

Industrializacija je zaznamovala razvoj kotline, njeni vidnejši začetki pa segajo v 19. stoletje (6). Prvi podatki o izkopavanju premoga segajo v leto 1766, vendar se je njegovo izkoriščanje začelo po letu 1885. Po izgradnji železnice, ki je leta 1891 območje Velenjske kotline povezala s Celjem, se je premogovnik začel pospešeno razvijati (1). V tem obdobju je razvoj premogovništva na Stari trg vplival le posredno, saj Velenje takrat še ni bilo rudarsko naselje (7). Daniel Lapp, lastnik premogovnika, je leta 1902 v Pesju odprl rudarsko kolonijo kamor so se naselili prvi delavci (1). »Hausi« oziroma stanovanjske

kasarne so predstavljala minimalna najemna stanovanja s sobami in kuhinjami, skupnimi kopalnicami, pečmi za peko kruha in drvarnicami. Posledično se je v Pesju, ki je bilo leta 1927 tretje največje naselje v kotlini, začel razvijati nekmečki način življenja. Podeželski trg Velenje je leta 1931 imel 648 prebivalcev, ki so živeli v 79 hišah in še ni predstavljal večjega pomena za kotlinino (6).

PO LETU 1945

Po drugi svetovni vojni je zaradi bogatega sloja lignita država od velenjskega premogovnika pričakovala največjo proizvodnjo, da bi Slovenija industriji zagotovila energijo. Posledično je premogovnik postal najpomembnejši urbanistični dejavnik v Šaleški dolini. Naselja, ki so ležala na premogovnem sloju, so bila zapisana propadu in evakuaciji, medtem ko je bil vzhodni del kotlinine, kjer ni bilo premoga, namenjen novemu rudarskemu mestu (6). Po letu 1945 je bilo ob rudniku lignita načrtno zgrajeno sodobno mesto Velenje (3). Zaradi vedno večjih zahtev po premogu se je vedno bolj kazala tudi potreba po ustanovitvi sodobnega mestnega naselja, ki bi naj nadomestilo sprva planirane hiške za rudarje iz celotne Jugoslavije (7).

Arhitekt Viljem Strmecki je izdelal načrt južnega dela Velenjske kotlinine z novimi naselji in prometnimi povezavami, saj so bile stare ceste zaradi ugrezanja potopljene. Njegov načrt je Velenje postavil med Staro vasjo in cerkvijo sv. Martina, na obrečno teraso, varno pred poplavami, na območje današnjega Sončnega parka. Naselje je urejeno na mreži, ki je usmerjena tako, da so stavbe idealno osončene. Večina prebivalcev bi bivala v dolgih, ozkih štirietažnih blokih. V načrtu so bili predvideni še gradnja dvoetažnih dvojčkov, bloki samskih stanovanj, domovi igre in dela, nizi vrstnih hiš ter nekaj enodružinskih hiš. Poudarek Strmeckovega načrta je bil na bivanju v skupnosti. Mesto bi imelo železniško in avtobusno postajo, restavracijo, pošto, hotel, kulturni dom, bolnišnico, osnovno šolo, gimnazijo, kino,

Slika 1: Stari trg okrog leta 1945 (vir: Novo, novejše Velenje, 2014).

klub, dvorano, skladišče in kulturni dom, ob Paki, za katero regulacija še ni bila predvidena, pa bi bila kopališča in igrišča. Strmeckova vizija o kolektivistične mestu se je razblinila, saj je rudnik gradil lesene barake in enodružinske hiše. Tovrstne zgradbe niso ustrezale idealu socialistične komune in omogočile bivanja množici rudarskih družin. To je bil razlog, da so zgradili »provizorije« oziroma večstanovanjske pritlične hiše z dvokapnimi strehami in najnižjim bivalnim udobjem ter nizke bloke z 4, 6, 10 ali 18 stanovanji, brez izrazitih oblikovnih ambicij, saj so bila vsa sredstva po vojni usmerjena v obnovo in razvoj bazične industrije. Centralistično upravljanje države je s prerazporejanjem denarja onemogočalo razvoj mesta in grozilo, da bo Velenje spalna rudarska kolonija brez mestotvornih ustanov (6).

PO LETU 1950

Nestl Žgank, ki je leta 1950 postal direktor rudnika, je načrtno vizijo razvoja rudnika in gradnjo ambicioznega, sodobnega, sončnega in zračnega mesta za rudarje z družinami. Po vzorih iz zahodne Evrope se je pričelo snovanje »mesta v parku«, ki naj bo funkcionalno in estetsko, obenem pa nudi kakovostno in udobno bivanje v svetlobi in zelenju kot nasprotje temnim in nevarnim rudniškimi rovom. Po besedah Žganka provizoriji spominjajo na kurnike in niso primerni za življenje ljudi (6).

Pod vodstvom tedanjega direktorja premogovnika Nestla Žganka so projektanti z arhitektom Janezom Trenzom na čelu oblikovali načrte za sodobno mesto s približno 30.000 prebivalcev. Moto Žganka je bil, da naj imajo »...rudarji, ki preživijo pol dneva v temnih nedrjih zemlje kar se da svetla in sončna stanovanja...« Mesto je z načrti projektantov postalo sodobno modernistično mesto, ki ima prostostoječe objekte postavljene v veliki zelenici. Kasnejši urbanisti tega koncepta iz različnih vzrokov niso nadaljevali, kljub temu pa je arhitekturni izraz ožjega centra ohranil stilsko čist pozni modernizem, kakršnih v Evropi ni prav veliko. Tedanjo državo je čudila hitra rast naselja, ko je v dveh letih konec šestdesetih let dvajsetega stoletja sredi zelenic zraslo več kot 20 mestotvornih objektov (7).

Leta 1954 je bil izdelan nov urbanistični načrt Velenja za okoli 6.000 prebivalcev, ki pa ni bil realiziran. Stanovanja so bila predvidena tudi južno od železniške proge, kjer je danes industrijsko območje Gorenja, medtem ko bi bilo središče mesta vzdolž ceste, kjer sta danes Sončni park in kotalkališče (6).

Leta 1956 je bila sprejeta odločitev, da bo Velenje gospodarsko in kulturno središče Velenjske kotline. Na osnovi načrtovanega izkopa premoga so preračunali, da bo v mestu živel 14.000 ljudi. Rudnik in Narodni odbor občine Velenje sta zato pri Slovenija projektu naročila nov načrt mesta. Vodja projektne skupine je bil Ciril Pogačnik, urbanist pa Janez Trenz. Nov načrt je predvidel ločeno središče mesta med Pako in cesto Velenje-Šalek, kar je posledica teorije coninga, ločevanja posameznih funkcij v mestu. Paka in ceste so tako mesto razdelile na več delov: stanovanjski, industrijski, izobraževalni, rekreacijski... Prejšnji načrti so javne funkcije mešali s stanovanjskimi območji. Gradnja Velenja, ki je status mesta dobilo leta 1952, ni bila slovenski ali jugoslovanski projekt, ampak delo rudarjev in je povzročila pojav številnih nasprotovanj (6).

MESTO MODERNE -1957

V drugi fazi gradnje mesta ta ni smelo več spominjati na predvojne delavske kolonije. Urbanizem in arhitektura sta bila zasnovana po načelih »mednarodnega sloga« - moderne, kar je pomenilo, da so bile stavbe zamišljene ambiciozno, z avtorskim pečatom, drzno, estetsko in funkcionalno. Namesto, da bi v naselju zasnovali parke, so celotno mesto postavili v park oziroma naravo, mesto pa je začelo rasti tudi v višino. Zgradili so trgovine, šole, zdravstveni dom, vodovod in daljinsko toplotno ogrevanje. Visoka kakovost urbanega gibanja naj bi prebivalce preobrazila v vzorne člane socialistične skupnosti, ki odgovorno skrbijo za svoje okolje, so družbeno aktivni in sodelujejo na športnih in kulturnih prireditvah (6)

Skozi center mesta so želeli arhitekti potegniti pravokotno mrežo štiripasovnic, ki bi mesto razdelile na polja, železniška proga pa bi tekla pod nivojem ceste. Žgank je po vzoru mesta družbe Siemens sredi mesta želel prostoren trg za pešce, ki ga je nato zasnoval Paul Filiposky in Trenz ga moral vključiti v

koncept mesta (6).

Za potrebe gradnje novega mestnega središča je bilo potrebno zregulirati reko Paki, da bi s tem osušili zamočvirjen teren. Regulacija Pake je potekala v okviru udarniškega dela. Določeno število udarniških ur je bilo potrebno za pridobitev stanovanja (6).

20. septembra 1959 je sledilo svečano odprtje središča mesta Velenje (Zgodovina prostora, 2020), kljub temu, da do tistega dne vse stavbe še niso bile dokončane (6). Ta dan občina praznuje svoj občinski praznik (Zgodovina prostora, 2020). Od leta 1945 do začetka leta 1959 so v Velenju zgradili 750 družinskih in več kot 100 samskih stanovanj, okoli 300 pa je bilo tega leta še v gradnji (6).

PO LETU 1960

Po svečanem odprtju mestnega središča mesto še zdaleč ni bilo končano. S kakovostno oblikovanimi stavbami in urbanistično zasnovo je vzhodni del kotline dobil novo identiteto: identiteto mestnega prostora. Leta 1962 so za urbanistično ureditev novega mesta arhitekti Trenz, Šmid in Pogačnik dobili nagrado Prešernovega sklada. Tako imenovani »socialistični čudež« je postal nosilni predstavnik sodobne arhitekture in jugoslovanskega socialističnega urbanizma, katerega so si hodili ogledovati visoki politični gosti, javne osebnosti, delegacije, osnovnošolci na končnih izletih in turisti iz vseh delov nekdanje Jugoslavije in sveta. Istočasno z gradnjo stanovanjskega in upravnega dela mesta je nastajalo tudi industrijsko območje tovarne Gorenje in območje okoli izvažalnega stolpa jaška Preloge (6).

Z nastankom mesta v kotlini, se je spremenila smer mestne geometrijske mreže. Prve stanovanjske stavbe so bile po načrtu Strmeckega postavljene v heliocentrični smeri. Intenzivna gradnja mesta se je nadaljevala do leta 1965, ko je nastopila kriza v rudarstvu in z njo povezano množično odpuščanje delavcev. V 70. letih se je spremenilo prepričanje, kakšna je dobra arhitektura in kako se naj mesto razvija. Od tega časa naprej, se je mesto razvijalo razpršeno z enodružinsko gradnjo in gradnjo megablokov

in sosesk, ki so preseglji merilo prvotnega mesta in spremenili mestne urbanistične linije v tlorisu in povzročili tudi spremembe v višini stavb (gabarit). Z nastopom postmoderne v devetdesetih letih je bila prvotna zasnova mesta prepoznana kot posebna kakovost in temelj identitete sodobnega Velenja. Posledično je središče mesta zavarovano kot naselbinska dediščina (6).

Slika 2: Velenje okrog leta 1960 (vir: Novo, novejše Velenje, 2014).

NAVADE NOVIH MESTNIH PREBIVALCEV

Urbanizacija je vplivala tudi na navade prebivalcev novega mestnega naselja. V sklopu vzgoje za urbano bivanje v sodobnem mestu so ljudi prepričevali, da na svojih balkonih naj ne sušijo

perila, še posebej ne ob sobotah in nedeljah, saj je takrat mesto polno turistov (6).

V novozgrajenem mestu so balkoni postali pomembno vprašanje, saj je večina stanovalcev novih večstanovanjskih stavb prihajala s podeželja in mestnega načina življenja še ni bila vajena. Tako ni bilo malo tistih prebivalcev, ki so balkon uporabili kot vrt ali kot prostor za rejenje domačih živali, kar pa ni bilo skladno z ambicijo ustvariti »idealno mesto«. V okviru velenjskega premogovnika je bila zato ustanovljena stanovanjska komisija, ki je bdela nad tem, kako stanovalci skrbijo za svoja stanovanja in njihovo okolico. Razlog, da so se balkonom, ki so del stanovanj, še posebej posvetili je bil, da balkoni sooblikujejo javno podobo mesta. V to skrb je bilo potrebno vložiti kar precej truda, da so bili balkoni skrbno urejeni z balkonskim cvetjem (2).

Videzu vzorno in vzorčno urejenega mesta so namenjali veliko pozornosti in skrbi. Prebivalci, ki so dobili stanovanja v mestih, so morali zanje dobro skrbeti, odgovorni so bili tudi za lep izgled stavb in

njihove okolice. Občinska oblast je spodbujala akcije urejanja okolja in ocenjevanja gredic in balkonov, zasajenih s cvetjem, medtem ko so v vzdrževanju reda in čistoče namenjali tudi veliko pozornost v stanovanjskih soseskah, delovnih okoljih in šolah. Oblika organiziranega okoljevarstva Zelena straža je pobirala odpadke, sadila okrasne rastline in izdelovala lesene plakate, letake in table, ki so opozarjale: »Ne trgaj cvetic!«, » Ne hodi po travi!« in podobno (2).

V sedemdesetih letih je na zemljišču ob Velenjskem jezeru začelo nastajati vrtičkarsko naselje Kunta Kinte. Naselje je ime dobilo po glavnem junaku Kunta Kinte iz televizijske nadaljevanke Korenine, saj so vrtičkarske hišice spominjale na afriške kolibe iz nadaljevanke. Premogovnik je zemljišče razdelil na približno 200 m² velike parcele in jih za preživljanje prostega časa in vrtnarjenja namenil rudarskim družinam in drugim v blokih stanujočim prebivalcem (2).

VELENJE DANES

Mesto se je v času svojega razvoja razširilo med nekdanjimi naselji in zaselki Škale, Stara vas, Staro Velenje, Šalek in Šmartno (5).

Danes se v mestu Velenje upravna, trgovska in poslovna četrt nahajajo okrog Titovega trga na levem bregu Pake (3), medtem ko je zahodno od mestnega središča in južno od železniške proge je nastala industrijska četrt s sedežem premogovnika, Gorenjem (Hisense) ter z gradbeno, tekstilno in kemično industrijo. Nedaleč stran se je ob jezerih, ki so nastala kot posledica ugrezanja zaradi rudarjenja, oblikovalo športno-rekreacijsko območje (1).

Velenje je v sedanjosti doseglo meje svojega planiranega razvoja (7) in je danes pomembno gospodarsko, kulturno, izobraževalno, upravno, trgovsko in finančno središče Šaleške in Zgornje Savinjske doline (1).

SKLEP

Začetki poselitve Velenjske kotline segajo že v daljno preteklost, vendar se je razvoj mesta pričel z industrializacijo in z razvojem premogovnika v sredini 20. stoletja. Rudarjenje je preoblikovalo pokrajino in povzročilo, da so nekatera naselja popolnoma izginila. Zaradi vedno večjih količin izkopanega premoga je nastala potreba po ustanovitvi novega modernega mesta. Rudnik je najprej za rudarje gradil lesene barake in enodružinske hiše, ki so jih kasneje nasledili provizoriji. Temu je sledila vizija sodobnega in sončnega mesta v parku z veliko zelenimi površinami, drevesi in parki. Druga faza gradnje mesta je sledila novemu arhitekturnemu slogu - moderne. Velenje je danes gospodarsko in kulturno središče Velenjske kotline in Zgornje Savinjske doline.

Slika 3: Maketa načrtovanega mestnega središča leta 1956 in mestno središče 2013 (vir: Novo, novejše Velenje, 2014).

Veronika Strmšek
strmsek.veronika@gmail.com

VIRI IN LITERATURA

- Bogataj, J., Klemenc, A., Komat, A., Kos, M., Krajčič, D., Ogrin, D., Plut, D., Potočnik Slavič, I., 2012. Veliki atlas Slovenije. Ljubljana, Mladinska knjiga, 655 str.
- Javornik, A., Mihelak, V., Ževart, M., 2019. Abeceda mesta Velenje. Velenje, Mestna občina Velenje, 85 str.
- Natek, K., Natek, M., 2008. Slovenija. Portret države. Ljubljana, Natek in ostali, 203 str.
- Novo, novejše Velenje. Galerija na prostem. Mestna občina Velenje. 2014. URL: <https://www.velenje.si/za-obiskovalce/galerija-na-prostem> (25. 3. 2020).
- O Velenju. Predstavitev. Velenje, Občina Velenje. 2020. URL: <https://www.velenje.si/o-velenju/predstavitev> (25. 3. 2020).
- Poles, R. 2013. Velenje. Sprehod skozi mesto moderne. Mestna občina Velenje. 76 str. URL: <http://arhiva.velenje.si/0-www-4/Datoteke/Bro%C5%A1ure,%20dokumenti/Velenje%20arhitekturni%20vodnik,%20www.pdf> (25. 3. 2020)
- Zgodovina prostora. Predstavitev. Občina Velenje. 2020. URL: <https://www.velenje.si/o-velenju/predstavitev/zgodovina> (24. 3. 2020)

(OKOLJSKA) PRIHODNOST BO URBANA

IZVLEČEK

Stalno naraščanje števila in deleža mestnega prebivalstva ni zaznamovalo le preteklih desetletij, temveč prinaša številne izzive tudi za doseganje ciljev trajnostnega razvoja v prihajajočih desetletjih, zlasti še z vidika brzdanja pritiskov mest in mestnega prebivalstva na lokalno in globalno okolje. V članku so obravnavani trendi rasti mestnega prebivalstva ter odnosi med urbanizacijo in trajnostnim razvojem, posebej pa so izpostavljene okoljske posledice urbanizacije in možnosti za zmanjševanje ekološkega odtisa urbanega prebivalstva, ki bo s svojim načinom življenja ključno pri narekovanju bodoče svetovne potrošnje in proizvodnje ter posledične (ne)trajnostne prihodnosti planeta kot celote.

KLJUČNE BESEDE: urbanizacija, trajnostni razvoj, okolje, urbana ekologija

UVOD

Hitro povečevanje števila prebivalstva, zlasti mestnega, pomeni vse večji izziv pri izboljševanju kakovosti življenja za vse in hkrati preprečevanju nadaljnje degradacije okolja z vsemi posledicami, ki jih ta prinaša. V prihodnjih desetletjih bodo trendi izčrpavanja okoljskih virov in onesnaževanja najbolj odvisni prav od mest in načina življenja njihovih prebivalcev, ki bodo številčno v vse večji prevladi.

URBANIZACIJA SKOZI ČAS

Čeprav so urbana območja po svetu različno opredeljena in tudi statistični podatki Združenih narodov temeljijo na zelo raznolikih virih, ni dvoma, da sta delež in število mestnega prebivalstva v zadnjih desetletjih zelo hitro naraščala. Trajalo je več kot 300 let, da je delež mestnega prebivalstva narasel z 2 % leta 1700 na 52 % leta 2010. V prvi polovici 20. stoletja je ta delež narasel s 15 % na 30 % (9, 11, 13) in okrog leta 1950 je v mestih živel že 750 milijonov ljudi. V tistem času se je število mestnih prebivalcev vsako leto povečalo za dobre tri odstotke. Mesta so izjemno hitro rastla tudi v drugi polovici 20. stoletja, ko je rast prebivalstva v mestih znatno prehitevala splošno rast števila prebivalcev, čeprav sta se začeli obe proti koncu stoletja vendarle nekoliko umirjati (11).

V letu 2018 je po ocenah Združenih narodov (11) živel na urbanih območjih že 4,2 milijarde ljudi oziroma 55 % vsega svetovnega prebivalstva. Najvišje stopnje urbanizacije imajo Severna Amerika (82 %), Latinska Amerika (81 %) in Evropa (75 % urbanega prebivalstva), medtem ko je najbolj podeželska Afrika s 43 %, ki jih sledi Azija z okrog polovico mestnega prebivalstva. Afrika in Azija imata skupaj tako skoraj 90 % vsega svetovnega podeželskega prebivalstva in še vedno velik potencial za rast urbanih območij. Do sredine tega stoletja naj bi se svetovno mestno prebivalstvo povečalo za dodatne 2,5 milijarde, njihov delež pa na 68 %. Kar 90 % te rasti naj bi odpadlo prav na Azijo in Afriko, ki sta v obdobju 2015–2020 izkazovali v povprečju 3,6-odstotno (Afrika) oziroma 2,2-odstotno (Azija) letno rast mestnega prebivalstva (11, 13).

Pozornost svetovne javnosti je običajno usmerjena na največja svetovna mesta, čeprav skoraj polovica vsega mestnega prebivalstva na svetu živi v naseljih z manj kot 500.000 prebivalci in le vsak osmi mestni prebivalec živi v velemestu z več kot 10 milijoni prebivalcev (13). Med njimi izstopajo Tokio s 37 milijoni prebivalcev, ki se mu čedalje bolj približuje Delhi (30 milijonov), sledijo pa Šanghaj (27 milijonov), São Paulo in Ciudad de México (22 milijonov), Daka in Kairo (21 milijonov) ter Peking in Bombaj (20 milijonov) (11). Kljub vesplošni rasti mestnega prebivalstva pa obstajajo tudi mesta, ki so v zadnjih letih doživela upad števila prebivalcev. Slednji je značilen zlasti za nekatera mesta evropskih in azijskih držav z nizko rodno stopnjo, lahko pa je tudi posledica gospodarskega upada ali naravnih nesreč, ki prizadenejo posamezno mesto (13).

Urbanizacija praviloma ne pomeni le rasti števila mestnega prebivalstva in s tem povezanega deleža,

Slika 1: Šanghaj, tretje največje mesto na svetu in svetovno gospodarsko središče (foto: Katja Vintar Mally)

okoljskem področju. Cilji trajnostnega razvoja, ki so jih leta 2015 sprejele in potrdile vse države članice Združenih narodov, se na mesta posebej obračajo le v enem, enajstem cilju, vendar so mesta in njihovi prebivalci ključni tudi za doseganje prav vseh drugih ciljev. Omenjeni enajsti cilj izpostavlja, da morajo do leta 2030 mesta in naselja postati vključujoča, varna, prilagodljiva in trajnostna (10). V obdobju 1990–2016 se je sicer delež mestnega prebivalstva, ki živi v barakarskih naseljih oziroma v razmerah, primerljivih življenju v njih, zmanjšal s 46 % na 23 %, vendar to še vedno pomeni več kot milijardo prebivalcev po svetu (4, 8), živečih v nesprejemljivih razmerah. Predvsem nenačrtovana urbana rast je tista, ki s seboj prinaša onesnaževanje, gnečo, slab javni promet, učinke mestnega toplotnega otoka, slabše zdravstvene razmere, kriminal, pojavljanje barakarskih naselij, pomanjkanje infrastrukture za oskrbo z vodo in elektriko ter odvoz odpadkov, pa tudi odtujenost in socialno izključenost. Vsi ti negativni učinki urbanizacije zmanjšujejo ekonomske prednosti zgostitve v mestih in povečujejo stroške (4).

Z vidika doseganja ciljev trajnostnega razvoja v mestih je posebej neugodno dejstvo, da površine mestnih območij rastejo hitreje kot število njihovih prebivalcev, kar je posledica upadanja gostote naseljenosti (8). Raziskave so pokazale, da je v mestih držav z visokimi dohodki podvojitev dohodka na prebivalca povzročila kar 40-odstotno zmanjšanje povprečne gostote (5). Razraščanje mest je bilo v preteklosti še posebej spodbujeno z mobilnostjo, temelječo na osebni avtomobilu.

Mesta oziroma dobra polovica svetovnega prebivalstva, ki živi v njih, naj bi dandanes ustvarjala kar 80 % globalnega BDP. Pri tem naj bi najpremožnejših 100 mest ustvarilo kar 35 % globalnega BDP (5). Na drugi strani pa imajo veliko gospodarsko težo tudi "manjša" mesta s 150.000 do 2.000.000 prebivalcev, ki ustvarijo več kot polovico urbanih dohodkov (9). Čeprav so mesta motorji gospodarske rasti, se pogosto pozablja na dejstvo, da so gospodarske razlike znotraj posameznih mest običajno večje kot pa v državi, v kateri se nahajajo (5). Načrtovanje mest mora zato temeljiti na poznavanju dolgoročnih demografskih trendov ter hkrati maksimirati koristi visokih gostot naseljenosti na eni strani in v največji možni meri zmanjšati degradacijo okolja in druge negativne posledice rasti mestnega prebivalstva na drugi strani. V prvi vrsti je treba prebivalcem omogočiti dostop do infrastrukture in socialnih storitev, s posebnim poudarkom na zagotovitvi stanovanj, izobrazbe, zdravstvene oskrbe, delovnih mest in varnosti revnim ter drugim ranljivim skupinam (13).

Pomemben mejnik pri vzpostavitvi globalnih standardov trajnostnega urbanega razvoja je leta 2016 postavila Konferenca Združenih narodov o stanovanjih in trajnostnem urbanem razvoju (Habitat III), ki je potekala v ekvadorskem Quitu in rezultat katere je bilo sprejetje tako imenovane Nove urbane agende. Dokument izhaja iz ugotovitve, da so glavne ovire pri doseganju trajnostnega razvoja različne oblike revščine, rastoče neenakosti in degradacija okolja, ob tem pa se v mestih in drugih naseljih ne sme spregledati tudi socialna in ekonomska izključenost ter prostorska segregacija (7). Nova urbana agenda, ki se navezuje na globalne cilje trajnostnega razvoja, prinaša v urbani prostor vizijo dolgoročnega trajnostnega razvoja tako na socialnem, gospodarskem kot tudi okoljskem področju. Slednje je izjemno

temveč tudi povečevanje površin, ki jih zasedajo urbana območja, oziroma povečano povpraševanje po zemljiščih za rastoče prebivalstvo in njegove gospodarske dejavnosti. Večina ocen površin, ki jih zasedajo urbana območja, se giblje okrog dveh odstotkov svetovnega kopnega (5, 9), vendar vpliva mest na okolje ne gre ocenjevati po deležu površin, saj ta sega bistveno prek meja mesta in njegovega zaledja.

URBANIZACIJA IN TRAJNOSTNI RAZVOJ

Urbanizacija in trajnostni razvoj sta tesno povezana tako na ekonomskem in socialnem kot tudi

pomembno v luči dejstva, da se mestni prebivalci pogosto ne zavedamo okoljskih učinkov načina življenja in potrošnje, saj smo največkrat prostorsko preveč oddaljeni od območij, ki nosijo okoljske posledice naših izbir.

OKOLJSKI VIDIKI URBANIZACIJE

Urbana območja nimajo le primerjalno višjih dohodkov in večje potrošnje; gledano z vidika povprečnega prebivalca ustvarjajo tudi večje pritiske na naravne vire. Mesta tako ne ustvarijo le 80 % svetovnega BDP, temveč po prevladujočih ocenah porabljajo tudi okrog tri četrtine naravnih virov in energije, izpustijo od 60 % do 75 % emisij toplogrednih plinov in proizvedejo okrog polovico vseh odpadkov. Kljub temu mesta izkazujejo večjo snovno učinkovitost in večji potencial za energetske učinkovitost (4, 5). Premišljeno urbano načrtovanje lahko prinese mnoge koristi, saj načrtovanje mest in njihove infrastrukture v veliki meri določi srednjeročne in dolgoročne izbire oziroma vzorce obnašanja njihovih prebivalcev. Predvsem pa je poraba energije, kot običajno glavni pritisk na okolje, močno odvisna od načina gradnje in prometne infrastrukture (3, 5). Še posebej se je pomembno zavedati, da tudi mesto deluje kot ekosistem in je v njem treba že pri načrtovanju poskrbeti za ohranjanje zelenih in vodnih površin ter kmetijskih zemljišč, predvsem za ohranjanje biotske raznovrstnosti in ekosistemskih storitev znotraj urbanih območij.

Poleg porabe snovi v mestih, ki naj bi do sredine 21. stoletja po hitrosti celo prehitevala rast števila mestnega prebivalstva, urbanizacija prinaša tudi obsežno pozidavo novih površin. Tako naj bi se do leta 2050 površine urbanih območij povečale z manj kot enega milijona km² na več kot 2,5 milijona km², tudi na račun nekaterih najbolj produktivnih območij proizvodnje hrane (9). Med problemi onesnaževanja pokrajnotvornih sestavin pa v mestih samih najbolj izstopa onesnažen zrak. Združeni narodi (8) ugotavljajo, da je leta 2016 kar devet od desetih mestnih prebivalcev sveta po standardih Svetovne zdravstvene organizacije dihala prekomerno onesnažen zrak. Na območjih, na katerih živi več kot polovica svetovnega prebivalstva, so v obdobju 2010–2016 beležili celo rast onesnaženosti s finimi delci. Onesnaženost zraka je večinoma povezana z rabo goriv in prometom v mestih.

Med različnimi pristopi študija urbanega metabolizma so tudi raziskave ekološkega in ogljičnega odtisa mest, ki kažejo obseg produktivnih površin, potrebnih za vzdrževanje življenjskega sloga prebivalstva posameznih mest. Znani so predvsem izračuni ekoloških odtisov mest v gospodarsko razvitih državah. Tako je že leta 1995 Herbert Girardet ocenil ekološki odtis Londona na 125-kratnik površine mesta oziroma ekvivalent vseh produktivnih zemljišč v Veliki Britaniji (12). Dve desetletji pozneje je študija sredozemskih mest ugotavljala podobno razmerje med ekološkim odtisom prebivalcev Aten in bioproduktivnimi površinami Grčije (6). Večinoma velja, da je ekološki odtis na prebivalca v mestih večji od državnega povprečja in da k njegovi višini največ prispevajo potrošnja hrane in industrijskega blaga ter promet. Razlike v višini ekoloških odtisov med mesti so največkrat pripisane socialno-ekonomskim dejavnikom, kot so višina razpoložljivega dohodka, infrastruktura in kulturne razlike (1).

Skozi večino človekove zgodovine so bila mesta povezana s svojim zaledjem, iz katerega so se oskrbovala s hrano, kurjavo in gradbenim materialom, v času industrializacije in globalizacije ter prevlade fosilnih goriv pa so te povezave povsem oslabile in mesta so se začela oskrbovati na čedalje večje razdalje. Preseganje lokalnih, regionalnih in globalnih nosilnih zmogljivosti tudi od mest prihodnosti zahteva bolj okolju prijazno delovanje in prehod na trajnostne prakse.

SKLEP: OKOLJU PRIJAZNEJŠA URBANA PRIHODNOST

Ob socialnih in ekonomskih ciljnih trajnostnega razvoja bo treba v mestih zagotoviti tudi doseganje okoljskih ciljev, zato se krepí pomen urbane ekologije, ki raziskuje odnose med živimi bitji in njihovim okoljem v urbanem prostoru. Gre za interdisciplinarno področje, ki skuša razumeti mesta kot kompleksne socialno-ekonomske sisteme, v katerih je treba za doseganje trajnostnega razvoja iskati ravnovesje med človekovimi dejavnostmi in ekološkimi procesi (2, 9). Vse bolj se utrjuje tudi ideja ekopolisa kot

mesta, ki se skuša ponovno integrirati v svoje zaledje, se oskrbovati iz njega in se predvsem opreti na lokalne možnosti rabe obnovljivih virov energije. Vsekakor se tovrstne možnosti posameznih mest po svetu med seboj izrazito razlikujejo, saj so odvisne od geografskih značilnosti območja, vendar imajo vsa mesta vsaj določene potenciale za spreminjanje dosedanjih praks. Te označuje predvsem linearni metabolizem, ko v mesto prihajajo vnosi različnih vrst energije in snovi, se skozi mesta pretakajo in večinoma končajo kot odpadki. Mesta prihodnosti naj bi posnemala krožni metabolizem, kakršen je

Slika 2: Fez, milijonsko maroško mesto z medino v dolini in novi mestnimi soseskami na slemenu (foto: Katja Vintar Mally)

značilen za naravne ekosisteme, v katerih se organski odpadki vračajo v prehranjevalne verige kot vir hranil (2). Koncept ekopolisa se lahko poveže tudi s konceptom pametnih mest, izkoriščajoč prednosti digitalizacije in novih tehnologij za napredek na področju okolja in trajnostnega razvoja.

Okoljsko trajnost v razvoju mest bo treba dosežati z načrtovanjem takšnih mest in sosesk, v katerih bodo prebivalci imeli na voljo boljše pogoje za trajnostne oblike mobilnosti (s spodbujanjem hoje, kolesarjenja, drugih nemotoriziranih oblik in javnega potniškega prometa) in oskrbo z energijo iz obnovljivih virov, ki se bo tudi učinkoviteje porabljala. Napredek pri energetski učinkovitosti bo nujen tako pri ogrevanju, ohlajevanju in

razsvetljavi zgradb kot tudi pri pogonu vozil in rabi energije v proizvodnih dejavnostih. Poleg smotrne rabe energije sta nujna tudi smotrna raba vode in zemljišč, kakor tudi preprečevanje brezglavega razraščanja mest ter spodbujanje mešane rabe prostora in strnjene poselitve, ki bo zmanjševala tudi potrebe po vedno novih virih surovin in energije. Za zmanjšanje povpraševanja po novih virih surovin in energije bo ključno tudi uveljavljanje koncepta "zero waste", ki zahteva preprečevanje nastajanja odpadkov oziroma recikliranje in ponovno uporabo. Vse to bo prispevalo k zmanjšanju ekološkega odtisa mest, zahtevalo pa predvsem spremembo navad potrošnikov. Mesta prihodnosti se bodo morala učinkoviteje prilagajati na podnebne spremembe ter krepiti zeleno infrastrukturo tako zaradi zviševanja kakovosti življenja v mestih kot tudi ohranjanja biotske raznovrstnosti in ekosistemskih storitev v mestu in okolici.

Prihajajoča desetletja bodo izrazito urbana, saj bodo mesta narekovala večino svetovne potrošnje in proizvodnje. In najsibo prihodnost mest po svetu trajnostna ali ne, zagotovo bo okoljska prihodnost planeta v največji meri odvisna prav od mest in njihovega prebivalstva, zato bodo morali pri tem ključno vlogo odigrati prenos dobrih urbanih praks med mesti ter novi prijemi v urbanističnem in prostorskem načrtovanju.

Katja Vintar Mally
Katja.VintarMally@ff.uni-lj.si

Viri in literatura

- Baabou, W., Grunewald, N., Ouellet-Plamondon, C. M., Gressot, M., Galli, A., 2017. The Ecological Footprint of Mediterranean cities. Awareness creation and policy implications. *Environmental Science & Policy*, 69, str. 94–104.
- Girardet, H., Schurig, S., Leidreiter, A., Woo, F., 2013. *Towards the Regenerative City*. Hamburg: World Future Council.
- Global Environment Outlook – GEO-5. *Environment for the future we want*. 2012. Nairobi: United Nations Environment Programme.
- Global Environment Outlook – GEO-6. *Healthy Planet, Healthy People*. 2019. Nairobi: UN Environment.
- Habitat III Issue Papers. United Nations Conference on Housing and Sustainable Urban Development. 2017. New York: United Nations.
- How can Mediterranean societies thrive in an era of decreasing resources? Global Footprint Network. Mediterranean Ecological Footprint Initiative. URL: https://www.footprintnetwork.org/content/documents/MED_2015_English.pdf?_ga=2.219504153.1458524124.1590951577-1148886570.1581365617 (citirano 31. 5. 2020)
- New Urban Agenda. 2017. Quito: United Nations. URL: <http://habitat3.org/the-new-urban-agenda/> (citirano 31. 5. 2020).
- Report of the Secretary-General. Special Edition: progress towards the Sustainable Development Goals. 2019. United Nations Economic and Social Council. URL: <https://unstats.un.org/sdgs/files/report/2019/secretary-general-sdg-report-2019--en.pdf> (citirano 31. 5. 2020).
- Swilling, M., Hajer, M., Baynes, T., Bergesen, J., Labbé, F., Musango, J.K., Ramaswami, A., Robinson, B., Salat, S., Suh, S., Currie, P., Fang, A., Hanson, A. Kruit, K., Reiner, M., Smit, S., Tabory, S., 2018. *The Weight of Cities. Resource Requirements of Future Urbanization. A Report by the International Resource Panel*. Nairobi: United Nations Environment Programme.
- UN [United Nations], 2020. Sustainable development goals knowledge platform. URL: <https://sustainabledevelopment.un.org> (citirano 31. 5. 2020).
- UN DESA [United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division], 2018. *World Urbanization Prospects. The 2018 Revision. Online Edition*. URL: <https://population.un.org/wup/Download/> (citirano 31. 5. 2020).
- Wackernagel, M., Kitzes, J., Moran, D., Goldfinger, S., Thomas, M., 2006. The Ecological Footprint of cities and regions. Comparing resource availability with resource demand. *Environment and Urbanization*, 18, 1, str. 103–112.
- World Urbanization Prospects 2018. Highlights. 2019. New York: United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division.

Slika1: Pogled iz Neckarbrücke (foto: Rok Brišnik).

ERASMUS+ IZMENJAVA V TRUBARJEVEM MESTU

Letošnje šolsko leto sem se v zimskem semestru odpravil na nepozabno izkušnjo – študijsko izmenjavo. Kaj pa je Erasmus+? To je program mobilnosti študentov, ki ga je ustvarila Evropska unija. Za izmenjavo sem se odločil zaradi želje po študiju v tujini, prebiti cono udobja ter se spopasti z novimi izzivi v življenju. Tako sem kmalu začel brskati po spletu in iskati zame najprimernejši kotiček Evrope, kjer bom preživel polovico svojega tretjega letnika. S pomočjo priporočil geografov in dobrega ugleda tamkajšnje univerze sem v Nemčiji kmalu našel pravo univerzo, eno izmed najstarejših v Evropi. Pomembno mi je bilo, da je fakulteta nudila tako fizičnogeografske kot družbenogeografske vsebine, bonus pa je bila prisotnost EGEA-entitete. Od decembrske prijave na izmenjavo je nato vse steklo hitro.

Zdaj gre zares – prihod in nastanitev.

Kljub temu da se študij v Nemčiji začne šele sredi oktobra, sem v poletni Tübingen prispel sredi septembra. Zakaj? Zaradi zarjavelosti svoje nemščine sem se udeležil štiritedenskega poletnega jezikovnega tečaja za študente na izmenjavi. V slabih 700 km oddaljeno univerzitetno mesto sem se odpravil skozi Dolomite ter Švico. Nervoza kljub dodatnemu potovanju po Alpah ni popustila do prevzema sobe ter prvemu spoznavnemu večeru z novimi cimri. Skupaj s petimi Nemci sem živel v WG stanovanjih, kjer ima vsak svojo sobo, delili pa smo si kopalnice, dnevno sobo in kuhinjo. Po vikendu spoznavanja okolja in ljudi je sledil tečaj nemščine, ki je poleg učenja jezika presenetljivo vključeval tudi boj z vpisno birokracijo, spoznal sem mesto, običaje ter seveda svoje sobojevnike, zaradi katerih je Tübingen hitro postal moj drugi dom. Tübingen je najbolj znan po barvitih hiškah ob reki Neckar ter kolesarjenju. Kljub hribovitosti kolo najdemo na vsakem koraku, ob kakršnemkoli vremenu, v kateremkoli letnem času. Sam sem kolo jeseni hitro zamenjal za mestni avtobus, ki ima izjemno

Drobtinice

dobre povezave. Kot zanimivost lahko omenim, da je mesto, kjer je deloval Primož Trubar, danes geometrično središče regije Baden-Württemberg. Bival sem v za Nemčijo dokaj poceni domu (250 evrov/mesec). Zato sem si med enotedenskim odmorom pred pričetkom semestra privoščil potovanje v Neapelj.

Slika 2: Mednarodna večerja (foto: Rok Brišnik).

Šola, študij, učenje

Tamkajšnji oddelek za geografijo spada pod naravoslovno fakulteto. Predmete sestavljajo predavanja ter vaje (te vodijo študentje višjih letnikov). Vsak predmet je bil ovrednoten s 6 ETCS, sam sem potreboval 20 ETCS. Kot obvezne geografske predmete sem izbral predmet kartografija in statistika, ekonomska geografija ter ekologija globalnih sprememb, prostovoljno pa sem obiskoval tudi predmet Dinamika Zemlje. Ker sem menil, da se je pomembno predstaviti profesorjem, da vedo, da v klopih sedi tudi Erasmus-študent, sem v prvem tednu predavanj profesorje obiskal na govorilnih urah. Ustrežljivi in prijazni profesorji so mi podali vse pomembne informacije o predmetih ter njihovih izpiti. Izpiti se v Nemčiji na semester zvrstijo le enkrat, če

padeš, čakaš na naslednje izpitno obdobje. Poleg geografskih modulov sem obiskoval tudi tri tečaje nemščine, ki so v sklopu jezikovnega inštituta za študente brezplačni. Moram priznati, da sem te predmete obiskoval raje kot geografske, saj so mi družbo delali ostali Erasmus-študenti.

Slika 3: Tečaj nemščine (foto: Rok Brišnik).

Brez tega pa ne gre

Univerzitetno mesto slovi tudi po svojem mladostniškem bitu. Tretjina mestne populacije predstavljajo študentje. Poleg vrste barov, kavarn in klubov, ki jih v mestu ne primanjkuje, za študente na izmenjavi skrbi tudi StudIT – študentska iniciativa za internacionalne študente. Mesečno so se v sklopu te organizacije zvrstili zanimivi dogodki, kot so peka tradicionalnih nemških prest, kegljanje, potovanje v okoliške kraje, kopanje v toplicah, peka božičnih piškotov, mednarodna večerja ... Poleg StudIT-delavnic sem si vikende popestril tudi s potovanji v Zürich, Strasbourg, Stuttgart, Innsbruck, Bodensee, Frankfurt, Ulm, München itd. Hribovska duša pa me je odvela v Schwarzwald, Alpe (avstrijske, nemške in švicarske) ter nenazadnje v Švabsko Juro, ki se razprostira okoli mesta. Poleg norih potovanj je prijala tudi sprostitvev ob skupnih večerjah in družabnih večerih. Razloga za zdolgočasnost torej ni bilo.

Kakšne težave?

V celem semestru se je pojavilo le nekaj manjših problemov. Prvi izziv se je pojavil že doma – uskladitev predmetnikov. Čeprav sem mislil, da na izmenjavi lahko opravljaj katerikoli predmet,

sem hitro izvedel, da ni tako. Predmeti morajo biti podobnim tistim na matični univerzi. Tako sem se poglobil v nemški predmetnik, da sem našel tiste prave. Ob prihodu na gostiteljsko univerzo sem nato nekatere predmete spremenil, saj se nekateri niso izvajali ali pa so se mi prekrivali v urniku.

V Nemčiji lahko problem hitro postane tudi prijavna birokracija. Na srečo sem se s tem spopadel na poletnem tečaju. Veliko težavo mi je povzročil tudi Wi-Fi, ki ga ni bilo, saj si ga mora vsak študent priskrbeti sam. Na srečo sem imel super cimre, ki so mi ponudili svojega, kmalu pa sem si tudi sam priskrbel router. Med stresnejša obdobja kot vedno štejem tudi izpitni februar. Izpite sem odlično opravil in tako mi je Tübingen ostal v dobrem spominu.

Zaključki

Vesel sem, da sem v kratkem času doživel takšen kolač Nemčije. Poleg nemške kulture, prehrane, šolstva in življenja sem spoznal tudi kulture drugih držav, ki so mi jih predstavili moji novi prijatelji. Danes lahko trdim, da je Erasmus+ mnogo več kot le izobraževanje. Erasmus+ ti razširi obzorja,

jih spremeni, ustvari nov pogled na svet, nove povezave, te okrepi, spremeni in na novo definira. Je svetlo okno v prihodnost, zato ga priporočam vsakemu, ki si drzne.

Rok Brišnik

rokbrisnik@gmail.com

Slika 4: Geološka zbirka na fakulteti (foto: Rok Brišnik).

Slika 5: Ekскурzija na Bodensko jezero (foto: Rok Brišnik).

Slika 1: Karin Kure.

DMGS GRE V HRIBE #2: MARTULJŠKI SLAPOVI

Torek, 7. 7. 2020, je pomenil letošnje društveno prelomnico, saj smo na ta dan izvedli prvi pokoronski (morda bolje rečeno medkoronski) DMGS dogodek. Ob zavedanju, da svež zrak, narava ter predvsem izjemni razgledi pomenijo samo zdravje, smo se odločili, da člane popeljemo v objem Martuljških gora.

Ob 8.30 smo se skupina enajstih udeležencev zbrali v Gozdu Martuljku in v prijetno svežem jutru z zmernim tempom odšli proti Spodnjemu Martuljkovemu slapu. Seveda smo si ob poti ogledali vse informativne table, prebrali njihovo vsebino in se temu primerno počasi premikali proti našemu cilju – Zgornjemu Martuljkovemu slapu. Tega smo brez težav dosegli v približno dveh urah, upoštevajoč vse daljše in krajše pavze, fotografiranje in navduševanje nad razgledi. Pri Zgornjem slapu smo nekateri splezali prav do slapu, ostali pa so nas počakali nižje na ravnejšem terenu.

Ker je bila pri slapu še senca, temperatura zraka pa

kljub poletju dokaj nizka, smo se soglasno odločili, da se bomo dlje časa zadržali na bolj sončni lokaciji. Tako smo se odpravili do brunarice Pri Ingotu, kjer nam je prijazna oskrbnica skuhalo kavo. Po kavi smo se odpravili do sosednje kočice zaprtega tipa,

Slika 2: Karin Kureč.

ki je last Planinskega društva Jesenice. Tam smo zakurili ogenj, počakali, da je nastala žerjavica, in skoraj brez težav spekli zaslužene čevapčiče, hrenovke, sir za žar in bučke. Ker se nobenemu od udeležencev ni mudilo domov, smo se pred kočo zadržali do poznega popoldneva. Piknik in kramljanje na soncu se je počasi zaključilo in polni pozitivne energije smo se odpravili nazaj v dolino. Med izletom je padlo mnogo novih idej in želja, zato nam kakšen podoben izlet v kratkem zagotovo ne uide.

Maša Adlešič
masa96.adlesic@gmail.com

Slika 3: Lovro Jecl.

Slika 4: Maša Adlešič.

DOLOČANJE RASTLINSKIH VRST NA PODLAGI ELEKTROVALOVNEGA KLJUČA

IZVLEČEK

Rastlinske vrste so raziskovalci stoletja določali na podlagi vidnih, zunanjih značilnosti in na podlagi teh oblikovali klasifikacije rastlinskih vrst. Novejše raziskave so odkrile elektrovalovne povezave med rastlinskimi vrstami, ki služijo kot komunikator in hkrati kot »prstni odtis« rastline. Sistem določanja posameznih rastlinskih vrst bo tako v okviru formalnih raziskovalnih dejavnosti v Sloveniji treba postaviti povsem na novo. Članek opisuje rezultate meritev rastlinske elektrovalovne identifikacije na primeru bukve in navadne smreke na Pokljuki.

KLJUČNE BESEDE: elektrovalovanje, rastlinske vrste, smreka, bukev, identifikacija

UVOD

Navadna smreka (*picea abies*) in bukev (*fagus sylvatica*) v okviru gozdnih združb smreke in svinjske laknice (*Aposerido foetidae*-*Piceetum*) ter bukve in tevja (*Hacquetio*-*Fagetum*) predstavljata naravno rastje na Pokljuki. Zaradi krčenja bukve v preteklosti in umetnega nasajevanja smreke razširjenost teh dveh rastlinskih vrst odstopa od pričakovanega deleža v naravnem okolju (Hostnik, 2005).

Rastlinske vrste (zaenkrat) znanstveno še vedno določamo glede na njihove zunanje značilnosti, tj. tiste, ki jih lahko opazimo z našim čutilom za vid. Razlike med bukvijo in navadno smreko torej opisujemo z značilnostmi lubja, listja, višine, rasti pogojev, razširjenosti, dobe cvetenja ipd. (Žirovnik, 1999). Tradicionalno metodo določanja bo po zadnjih raziskavah treba zamenjati s prenovljeno, ki rastlinskih vrst ne diskriminira več le glede na njihov videz.

Elektrovalovna komunikacija

Portugalski znanstveniki, v navezi s francoskimi kolegi, so leta 2017 odkrili medsebojno komuniciranje drevesnih vrst s šibkimi, a zaznavnimi električnimi valovi, ki tvorijo kompleksno komunikacijsko mrežo v prsti (Borovnjak, 2018).

Leta 2019 so danski geografi analizirali električne

dražljaje in odkrili, da pravzaprav ne gre za dvosmerno, ampak enosmerno komunikacijo – drevesne vrste torej med seboj ne komunicirajo v klasičnem smislu, ampak »le« oddajajo določene informacije. Elektrovalovanje drevesnih vrst je kompleksno valovanje, ki se periodično ponavlja. Raziskave so pokazale, da obstaja končno število elektrovalovnih variant; kot se je izkazalo, je to število izredno blizu znanega števila drevesnih vrst. Enaka elektrovalovna zaporedja se načeloma pojavljajo pri osebkih iste drevesne vrste – govorimo lahko o »prstnem odtisu« drevesnih vrst, ki ga osebki periodično oddajajo v podzemnem komunikacijskem kanalu (Detela, 2019). Elektrovalovanje so v najnovejših raziskavah v Severni Ameriki odkrili tudi pri drugih rastlinskih vrstah, predvsem podrastnih in grmovnih združbah (Hren, 2020).

REZULTATI RAZISKAVE NA POKLJUKI

Namen in vloga oddajanja elektrovalovnih signalov še nista docela pojasnjena. Se pa določena zaporedja valov ne prekrivajo popolnoma z tradicionalno pojmovanimi rastlinskimi vrstami. Predvsem v trdno povezanih gozdnih združbah so odkrili večja odstopanja in prevzemanja identitet (Breznik, 2018). Analiza rezultatov tovrstnih povezovanj je bil namen slovenske raziskave pod vodstvom gozdnega tehnika Bora Jesenška, ki je bila izvedena na Pokljuki januarja 2020. Izmerili so elektrovalovna zaporedja bukve in smreke v obširni in prepleteni gozdni združbi in odkrili rahla odstopanja identifikacije od tradicionalno določenih obeh drevesnih vrst, kot prikazuje preglednica, na naslednji strani (Jesenšek, 2020).

Preglednica dokazuje večinsko, vendar ne popolno prekrivanje tradicionalno določenih drevesnih

(v %)	bukev	navadna smreka
zaporedje bukve	91,2	3,0
z a p o r e d j e navadne smreke	5,3	94,8
nedoločljivo zaporedje	3,5	2,2

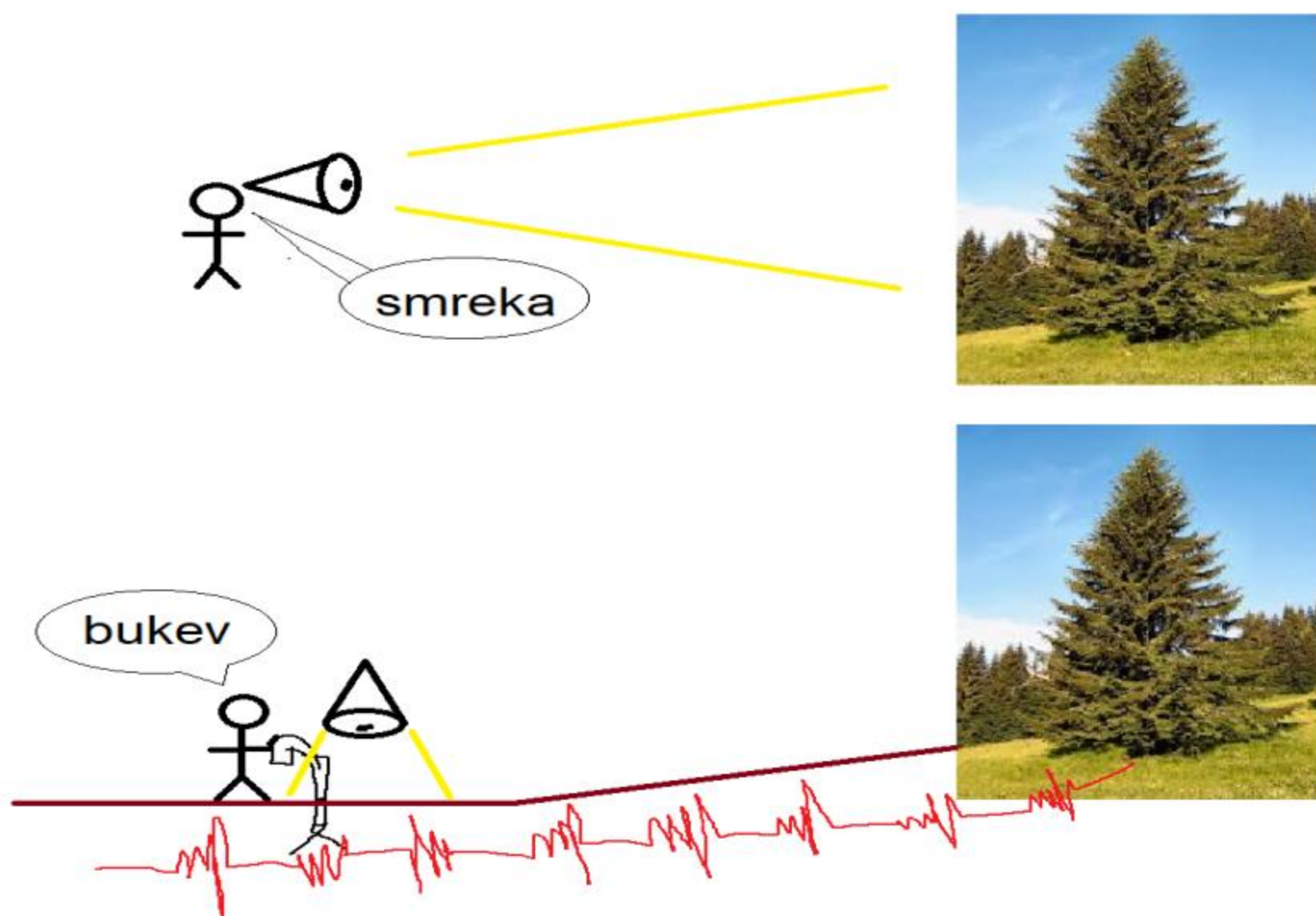
vrst. Elektrovalovno zaporedje (prstni odtis oz. identifikacija drevesne vrste) navadne smreke oddaja 5,3 % tradicionalno pojmovane bukve in nasprotno 3,0 % tradicionalno pojmovane smreke oddaja zaporedje bukve. Nedoločljivo zaporedje predstavljajo odstopanja od zaporedij, ki jih ni bilo možno uvrstiti v en ali drugi razred. Njihov

pojav še ni raziskan, verjetno pa gre za prevzeto identifikacijo drugih drevesnih oz. rastlinskih vrst.

SKLEP

Na podlagi elektrovalovnega merjenja je raziskava dokazala diskriminatorno naravo tradicionalnega določanja rastlinskih vrst, ki jih ločujemo na podlagi videza. Določen (sicer manjšinski) del tradicionalno pojmovanih vrst se identificira drugače od tradicionalne določitve. Sistem določanja rastlinskih vrst bomo zato morali v Sloveniji (in seveda po vsem svetu) ustrezno prenoviti.

Miha Sever
mihasever98@gmail.com

Avtor: Miha Sever

Viri in literatura:

- Borovnjak, 2018. Sodobne metode v biogeografski znanosti. Dela, 99, 3, str. 47–60.
Breznik, C., 2018. Prekrivanje tradicionalnega in modernega na primeru rastlinskih vrst. Monstrum philosophaecum, 27, 2, str. 56–72.
Detela, Ž., 2019. Elektrovalovanje – revolucija v razumevanju družbene identifikacije rastlinskega sveta. Prva izdaja. Koper: Mohorjeva družba.
Hostnik, L., 2005. Rastišča alpskih in predalpskih gozdnih združb v Sloveniji. Prva izdaja. Ljubljana: Beletrina.
Hren, H., 2020. Preverjam, ali kdo sploh bere vire in literaturo. Verjetno ne, 6, 1, str. 12–3.
Jesenšek, B., 2020. Elektrovalovna identifikacija navadne smreke in bukve na Pokljuki – prva taka raziskava na slovenskih tleh. Travniki in veje, 18, 6, str. 2–22.
Žrovnik, M., 1999. Razpoznavni ključi izbranih rastlinskih vrst. Gozd in gozdarstvo, 12, 5, str. 18–26.

Saj je res, pa ni!

VPLIV ZBILJSKE NOČI NA RIBJO POPULACIJO ZBILJSKEGA JEZERA

Znanstveniki iz inštituta BORČ so predpostavili tezo, da se ribje vrste različno vedejo, če so izpostavljene različnim žanrom glasbe. Inštitut je izvajal raziskave na območju Zbiljskega jezera, enkrat letno zadnjih deset let, na dan, ki je sovpadal z Zbiljsko nočjo. Na Zbiljski noči namreč nastopajo glasbene skupine, različnih zvrsti, tako da so lahko na podlagi tega znanstveniki izvedli raziskavo. Po več letih podrobnega opazovanja so hipotezo potrdili.

Ključne besede: Ribe, Zbiljska noč, turbofolk, narodnozabavna glasba

Predstavitev preučevanega območja

Zbiljsko jezero je nastalo leta 1953, s postavitvijo HE Medvode in posledično zaježitvijo struge reke Save. Jezero je dolgo 5 km, s površino 72 ha, v njem pa prevladujejo ciprinidne vrste rib, nekaj pa je tudi salmonidnih vrst, ter ščuk, med katerimi je najbolj pristona Evropska ščuka (*Esox lucius*). Med ciprinidnimi vrstami je največ klen (*Leuciscus cephalus cephalus*), podustov (*Chondrostoma nasus nasus*), mren (*Barbus barbus*), ter rdečeok (*Rutilus rutilus*), med salmonidnimi vrstami pa sta najbolj prisotni šarenka (*Oncorhynchus mykiss*) in sulec (*Hucho hucho*) (Ribič, 2006).

Na tem območju se od leta 1954 dalje vsako leto organizira prireditev Zbiljska noč, na kateri nastopijo mnogi glasbeni izvajalci tako iz Slovenije, kot tudi iz tujine, pri čemer je največ izvajalcev iz nekdanjih republik Jugoslavije. Nastopajoči izvajajo različne glasbene zvrsti, a vsako leto je zastopana slovenska narodnozabavna glasba ter turbofolk (Lošič-Bajaga, 2018).

Analize ribjega obnašanja v času Zbiljske noči

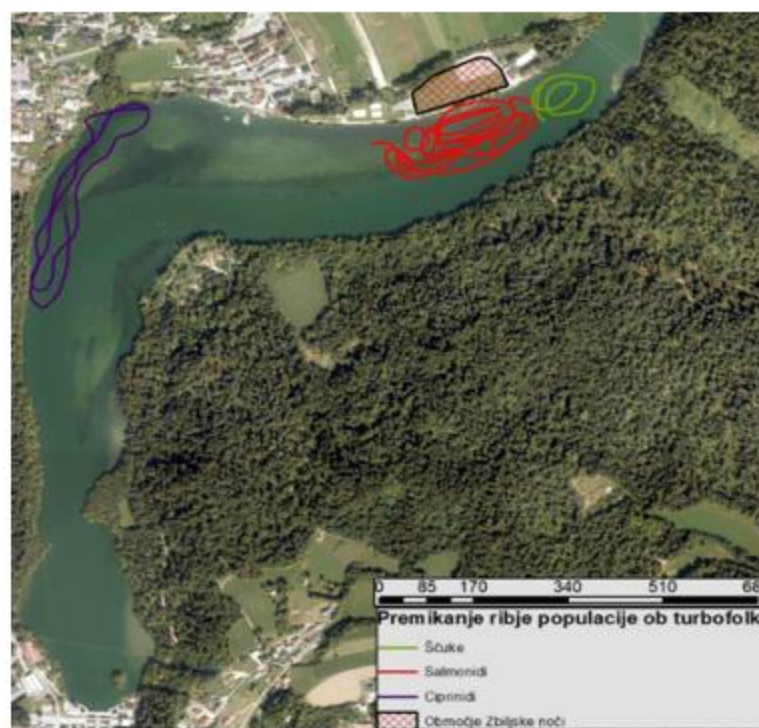
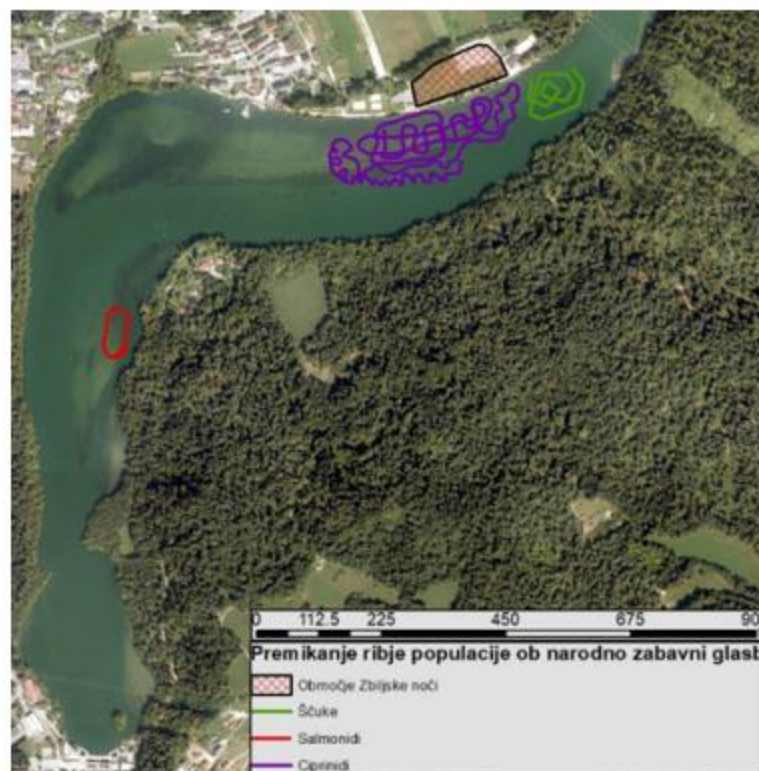
S pomočjo najnovejše tehnologije ribjega sledenja je inštitut BORČ (Biološka opazovalnica ribjih čustev) namestil mikro GNSS-naprave na alfa samce različnih ribjih družin. Glede na njihovo

premikanje v času, ko se je odvijala Zbiljska noč, so lahko predpostavili, kako glasbene zvrsti vplivajo na različne ribje vrste.

Eksperimentni so bili opravljeni leta 2006, 2007, 2008 ter potem še leta 2015, 2016 in 2017.

GNSS-naprave so bile tako nameščene na alfa samce ciprinidov, salmonidov in ščuk (po ena GNSS-naprava na vsako vrsto znotraj družin).

Premikanje ribje populacije v času Zbiljske noči so posplošili in glede na le-to izrisali povprečne poti

Karta 1: Povprečno premikanje ribje populacije v času izvajanja narodnozabavne glasbe (vir: GURS, 2018; Rekar in sod., 2019).

Karta 2: Povprečno premikanje ribje populacije v času izvajanja turbofolka (vir: GURS, 2018; Rekar in sod., 2019).

ribjih vrst v času, ko so izvajalci igrali turbofolk glasbo in narodnozabavno glasbo, rezultate pa predstavili v obliki kart.

Iz prikazanih kart je moč opaziti, da se obnašanje ribjih družin razlikuje glede na izvajano glasbo.

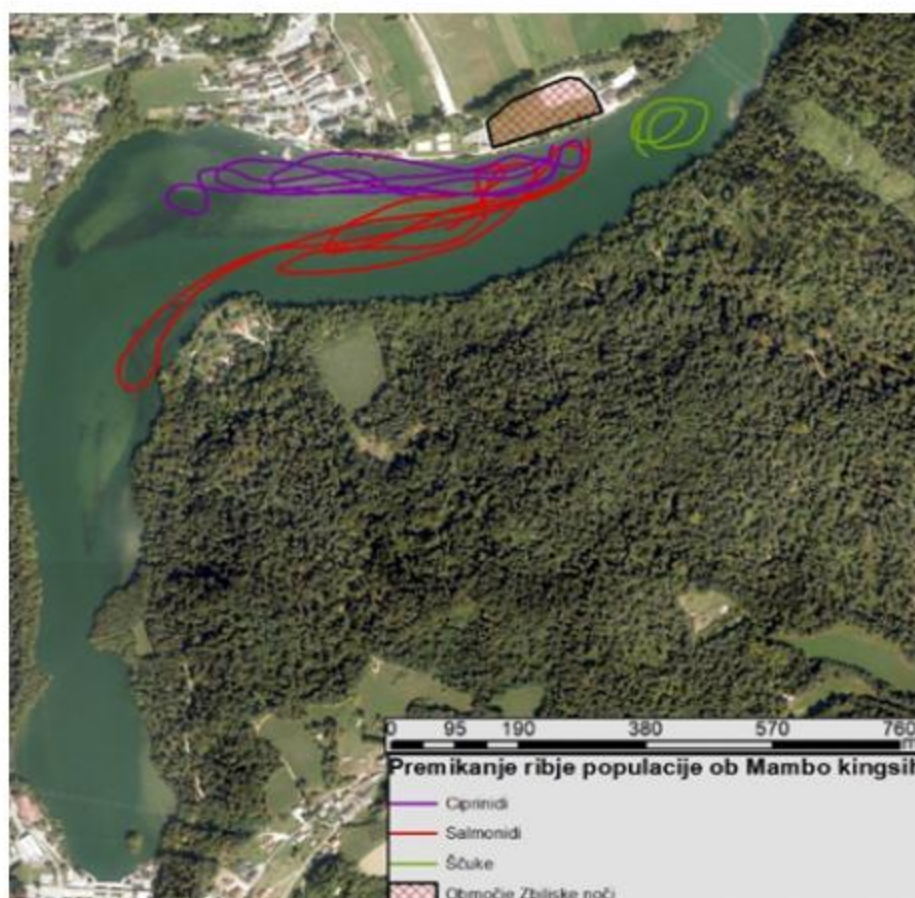
Pri ciprindnih vrstah je vidno, da so se v času izvajanja narodnozabavne glasbe premaknile na območje jezera tik pod prireditvenim območjem Zbiljske noči, njihovo premikanje pa se je spreminjalo glede na to, ali so izvajalci igrali polke ali valčke. Pomembno je omeniti posebnost leta 2007, ko so se za čas nastopa Boštjana Konečnika ciprinidne vrste rib skorajda pijano premikale na odseku jezera pod prireditvenim območjem. Zaletavale so se druga v drugo, plavale so malo po rečnem travniku, malo po t. i. cesti (območje, kjer je struga močnejša) (Rekar in sod., 2019).

V času, ko so nastopajoči izvajali turbofolk, pa so se premaknile na zahodni del jezera, stran od prireditvenega območja, in izgledalo je, kot da živčno plavajo v krogih, čakajoč, da ta glasba preneha (Rekar in sod., 2019). Nekateri ribji strokovnjaki so to plavanje označili tudi kot protektivno, z namenom straženja svojih vrtov, da ne bi na njihovo območje vdrle tuje, neavtohtone ribe (Ribar Plemeniti, 2019). To teorijo so sicer raziskovalci iz inštituta BORČ označili kot rasistično in neakuratno (Rekar, 2020).

Salmonidne vrste pa so ravnale ravno obratno. V času izvajanja turbofolk glasbe so se premaknile pod prireditveno območje in so plavale v krogih, njihovo premikanje pa je bilo zelo podobno premikanju plesalcev v kolu (Rekar in sod., 2019). V času izvajanja slovenske narodnozabavne glasbe pa so se pomaknile stran od prireditvenega območja, kjer so bolj kot ne počasi plavale in čakale, da le-ta mine (Rekar in sod., 2019).

Pomembno je omeniti tudi obnašanje tako ciprinoidnih kot tudi salmonidnih vrst v času nastopa skupine Mambo Kings. Pri tem so se ribje družine pod prireditvenim območjem menjavale, odvisno od tega, kaj so igrali, saj so izvajali vse zvrsti glasbe, kar je bilo za ribjo populacijo begajoče in moteče, saj se niso mogle odločiti, ali bi ostale ali ne (Rekar in sod., 2019).

Glede ščuk pa so raziskovalci ugotovili, da jim je vseeno, kakšna zvrst glasbe se predvaja, samo da

Karta 3: Povprečno premikanje ribje populacije v času nastopa Mambo Kingsov (vir: GURS, 2018; Rekar in sod., 2019).

je glasba (Rekar in sod., 2019).

Sklep

Glede na vse podatke, pridobljene s preučevanjem premikanja ribje populacije za časa Zbiljske noči, je moč potrditi hipotezo, da imajo različne zvrsti glasbe močan vpliv na obnašanje ribje populacije. Primer Zbiljskega jezera, kjer so izvajali meritve in primerjave glede na zvrsti narodnozabavne glasbe in turbofolka, je sicer šele začetek v vseslovenskem projektu raziskovanja vpliva glasbenih zvrsti na različne ribje družine. Znanstveniki inštituta BORČ že izvajajo raziskave na ribji populaciji Soče, kjer pa primerjajo vpliv metal glasbe in narodnozabavne glasbe na tamkajšnjo populacijo, ter na ribji populaciji Mure, kjer primerjajo vpliv kantavtorske glasbe in madžarske folk etno glasbe, a predvideva se, da rezultati teh meritev ne bodo na voljo vsaj še naslednjih pet let.

Urban Pipan
pipanov.urban@gmail.com

Viri in literatura

- Lošič-Bajaga, C., 2018. Simfonije jezera. Glasba za pokušino, 2, 6, str. 15-21.
Rekar, P., Potočnik, G., Studen, A., 2019. Vpliv glasbe Zbiljske noči na ribjo populacijo Save na odseku Zbiljskega jezera. Ljubljana: BORCH, str. 9-27.
Rekar, P., 2020. Ribe niso rasistične. Limnologi united, 20, 20, str. 7.
Ribič, L., 2006. Ribolov v Zbiljskem jezeru. Ribiški obzornik, 15, 8, str. 69-72.
Ribar Plemeniti, V., 2019. Slovenske vode slovenskim ribam. Ribič ribič me je ujel, 2, 6, str. 54-56.

»TRANSPORT« PRODA

IZVLEČEK:

Po najnovejših dognanjih raziskave nanosov proda nekaterih evropskih rek, ki jo od leta 2013 izvaja inštitut GEPST, bo potrebno geografske učbenike temeljito spremeniti. Ukvarjali so se predvsem z vprašanjem ali reke dejansko prenašajo prod, kot trdijo nekateri ameriški avtorji, denimo Jordan in James, ali pa so prodniki živi organizmi, sposobni samostojnega premikanja. Po letih preučevanja je raziskovalcem uspelo, tudi s pričevanji samih prodnikov, potrditi to hipotezo.

KLJUČNE BESEDE: prod, živa bitja, reke, prodljanje

PREUČEVANE REKE

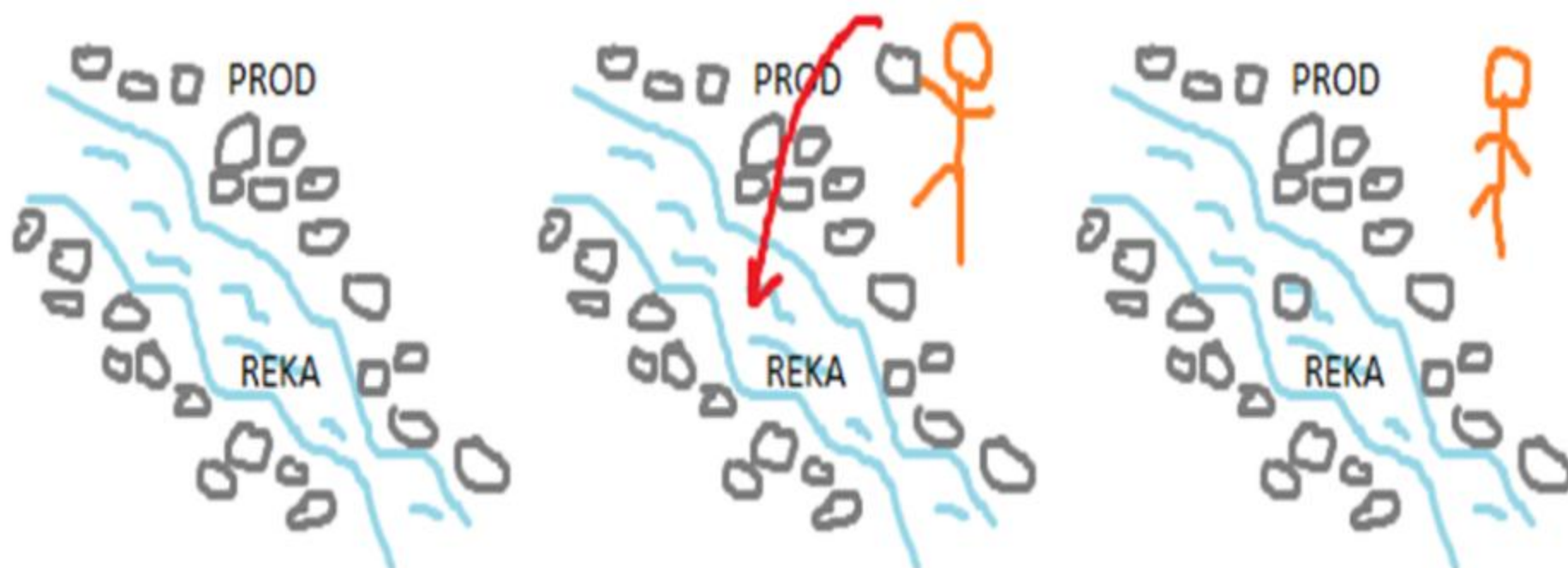
Raziskavo je hkrati opravljalo šest ekip po vsej Evropi in sicer tri v Alpah (reke Soča, Inn in Aosta), ena na reki Barrosa v Pirenejih, ena na reki Putna v romunskih Karpatih in ena na reki Gudbrandsdalslågen na Norveškem. Ob zgornjih tokovih vseh naštetih rek so obsežna prodišča, ki skupaj merijo okrog 134 km² (Kremenček, 2020). Terenske analize so se začele aprila 2013 in so trajale vse do oktobra 2018. V tem času so ekipe skupno nabrale 1,63 tone proda, največ na Gudbrandsdalslågnu. Del analiz so opravili že na terenu, del pa v laboratorijih v Ljubljani in

Metliki. Prelomna točka v raziskavi je gotovo odkritje prodljanja, kot so poimenovali način sporazumevanja prodnikov. Dolgo so znanstveniki ropotanje kamnov, ki so zadevali drug ob drugega, preprosto ignorirali, dokler ni avstrijska ekipa ugotovila, da to postane intenzivnejše, ko jim znanstveniki obrnejo hrbet, in se odločila fenomen podrobneje raziskati (Kamninsky, 2020).

Eksperimentalni del

Dolgo je veljalo, da reke po strugi navzdol prenašajo gradivo različnih velikosti, kar pa le delno drži. Voda dejansko nima tolikšne moči, kot so ji v preteklosti pripisovali. Sicer lahko prenaša delce z maso do 13,6 g, a to le ob naklonu struge nad 22,1 %, težjih delcev pa rečni tok ne more premikati, kar je romunska ekipa dokazala z dokaj kompleksnim poskusom, ki je podrobneje opisan v nadaljevanju.

Poskus je imel tri faze. V prvi fazi so preverili, ali reka teče, saj stoječe vode ne prenašajo gradiva, kot je dokazal že Melik leta 1966. V drugi fazi je izvajalec poskusa na prodišču izbral prodnik primerne mase, torej več kot 13,6 g in ga vrgel proti reki tako, da je pristal v najbolj deročem delu. V tretji fazi je izvajalec počakal, da se je valovanje, ki je nastalo kot posledica padca prodnika v vodo, umirilo, nato pa je 15 minut spremljal prodnik, ki pa se v tem času ni premaknil. Poskus je bil večkrat izveden na vseh šestih preučevanih rekah, rezultat pa je bil vsakokrat identičen (The Rock Johnson, 2020).

Slika 1: Potek poskusa premikanja prodnika.

PRODIŠČA – KOPENSKI KORALNI GREBENI

Že terenske analize proda reke Soče poleti 2013 so pokazale, da prodniki niso le zaobljeni deli večjih kamninskih gnot, temveč živi organizmi, kopenski sorodniki koral. Novoodkrita vrsta so poimenovali Anthozoa gepensis. Podobno kot njihovi morski sorodniki tudi prodniki najpogosteje živijo na koralnih grebenih, ki jih na kopnem imenujemo prodišča. Razmnožujejo se z opraševanjem – spomladi na vsakem prodniku požene do sedem cvetov, cvetni prah pa prenaša reka ob visokem vodostaju. Njihov metabolizem je prilagojen na skromno količino hranil – živijo lahko le od vode. Sporazumevajo se z že omenjenim prodljanjem. Gre za edinstven način komunikacije, za katerega je značilno, da se posamezni osebki zaletavajo drug ob drugega, kar oddaja poseben zvok. Pojav so prvič opisali avgusta 2017, ko je avstrijski ekipi prodnik pritrdilno odgovoril na zastavljeno vprašanje. Sprva je komunikacija med znanstveniki in prodom potekala preko enostavnih vprašanj, na katere so prodniki odgovorili z da ali ne. Obstaja sicer več različic prodljanja, odvisno od porečja, a se primerki iz različnih rek med seboj vseeno lahko razumejo, če se drug ob drugega zaletavajo počasi in razločno (Kremenček, 2020).

PREMIKANJE PRODNIKOV

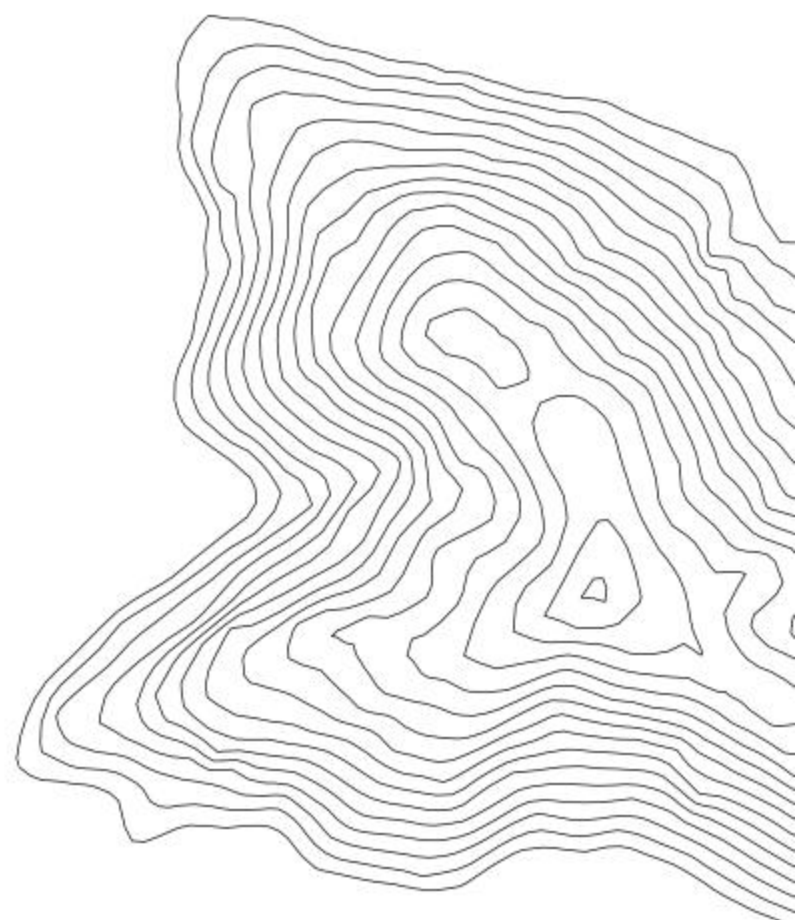
Z intervjuvanjem nekaterih prodnikov so znanstveniki potrdili hipotezo, da jih ne premika rečni tok, temveč da to počnejo sami. Prodnik lahko v primeru, da se želi premakniti navzdol po reki, zapusti prodišče in odskaklja oz. se odkotali po strugi navzdol. Od tal se odbija s pomočjo velike nožne mišice, ki je med skokom mehka, ob stiku z drugimi osebki pa otrdi. Tako lahko

prepotuje do nekaj kilometrov na dan (The Rock Johnson, 2020).

SKLEP

Odkritje samostojnega premikanja proda bo za vselej spremenilo naš pogled na rečne in obrečne ekosisteme. Prihodnje raziskave se bodo podrobneje posvetile prodljanju in strokovna javnost si že v naslednjih nekaj letih lahko obeta nova revolucionarna odkritja.

Jure Pavšek
jurepavsek@gmail.com

Viri in literatura

Kremenček, S., 2020. Kopenski koralni grebeni. Ljubljana: GEPST, str. 16–134.

Kamninsky, K., 2020. Izsledki raziskave proda ob reki Inn. Ljubljana: GEPST, str. 23–25.

The Rock Johnson, D., 2020. Ali reke res prenašajo prod? Ljubljana: GEPST, str. 10–55.

Vsebina in navedena literatura člankov rubrike Saj je res, pa ni! sta fiktivni in ne temeljita na znanstvenih dognanjih. Vsaka povezava med vsebino in citirano literaturo ter stvarnostjo je zgolj naključna.

Slika 1: Palača Changdeok (vir: Borut Hrovat).

POLETNA ŠOLA NA DRUGI STRANI SVETA – SEULSKA NACIONALNA UNIVERZA (SNU ISP)

Podatki o potovanju

Čas potovanja: od 23. 6. do 27. 7. (35 dni)
Način potovanja: letalo, vlak, avtobus,
podzemna železnica, mestni avtobus
Cena: 4000 €

Slika 2: Zemljevid Seula z označeno lokacijo SNU (Kartografija: Borut Hrovat, vir podatkov: Google Map, Ljubljana, 2019).

Deželna izkaznica: Južna Koreja

Lega: Vzhodna Azija
Glavno mesto: Seul (서울)
Površina: 100.140 km²
Število prebivalcev: 50 milijonov
BDP (PPP)/prebivalca: 41.351\$
Uradni jezik: korejščina
Uradna pisava: hangul
Valuta: won (₩) (KRW) (원)

Deželna izkaznica: Seul

Površina: 605,21 km²
Število prebivalcev: 9.838.892

Osebni nasveti:

- rezervacije in korejske spletne strani: Ob predhodnih rezervacijah nastanitev ali pa obiskov manjših muzejev, prireditvev (pogosto obvezno) osebno predlagam uporabo internet explorerja, ki je kljub svoji zastarelosti še zmeraj brskalnik, za katerega so prilagojene mnoge korejske spletne strani.
- mobilno omrežje in dostop do interneta: Po vsej verjetnosti vaš mobilni telefon v Južni Koreji ne bo imel povezave do mobilnega omrežja in s tem mobilnih podatkov. Odvisno od vaših potreb lahko kupite žepni WiFi, korejsko SD kartico ali pa kar predplačniški telefon. To je najlažje storiti kar na letališču ob prihodu, kjer imajo za večino kupcev tudi najugodnejše ponudbe. Ko se odločate, katero opcijo bi izbrali, je dobro vedeti, da je večina Seula in drugih večjih mest prekrita z WiFi-ji, do katerih boste imeli dostop praktično ne glede na to, za katero ponudbo se odločite (seveda ne, če se odločite za katero izmed ponudb žepnega WiFi-ja).
- orientacija v državi in sprotno načrtovanje potovalne poti: Naložite si aplikacijo Naver Map, ki skoraj v vseh pogledih prekaša Googlovo različico na območju Koreje.
- promet: Najbolje je, da si takoj ob prihodu v Južno Korejo kupite kartico T-MONEY, ki se uporablja za vse oblike javnega prometa v državi (z njo lahko plačujete celo v nekaterih trgovinah). Kartico si lahko polnite sproti na vsaki postaji železnice ali podzemne železnice in v mnogo trgovinah. Javni promet je že pregovorno vrhunski in cenovno ugodnejši od našega. Vse je označeno v angleščini, z avtobusi so povezane celo nekatere malce večje vasi, le izogniti se je treba jutranji in popoldanski gneči v smeri proti večjim centrom, če si želite potovati udobno. Taksiji so, za vlemesto, kakršno je Seul, precej ugodni, vendar jih priporočam le v nočnih urah, ko javni promet več ne obratuje.
- viza: Državljanje Slovenije (EU- in OECD-članica) za obiske, krajše od 90 dni, ne potrebujejo vize.
- bančne kartice: Uporaba slovenske bančne kartice kot plačilnega sredstva pogosto ni mogoča, je pa zato iz nje možen dvig denarja na vseh bankomatih (provizija 3.600 WON). Pri dvigu lahko nastane dodaten strošek na slovenski banki; to je odvisno od kartice in banke, ki ji bankomat pripada. Temu strošku se lahko izognite tako, da ob dvigu zavrnete

obračunavanje stroškov na domači banki ali pa da poskusite dvigniti denar na bankomatu druge banke.

- hrana in pijača: Restavracije z "nezahodnjaško" hrano so občutno cenejše kot hrana iz trgovine, zato si je mnogokrat ceneje privoščiti spoznavanje azijskih jedi kot pa si kuhati sam.

Ideja

Kot vsako poletje sem imel enak cilj: spoznati nov košček sveta. Edina razlika v letu 2019 je bila ideja o malce večjem skoku v neznano. Po dolgem razmisleku in mnogih urah raziskovanja sem se na koncu odločil za obisk poletne šole v Južni Koreji, in sicer za International Summer Program na prestižni Seoul National University (SNU). Razlogov za to odločitev je bilo seveda več. Želel sem si obiskati Vzhodno Azijo, ker tam še nikoli nisem bil, ker je daleč in ker o njej po lastni presoji vem premalo. Ideja poletne šole tudi ni bila spontana, saj mi je dajala možnost štipendiranja svojega potovanja, mi zagotavljala večjo varnost v tuji državi, dajala je zagotovilo o kvaliteti nastanitve, mi omogočila akademsko spoznavanje obiskane regije. V okviru nje sem kasneje spoznal mnoge sovrstnike iz celotnega sveta, ki so hkrati postali tudi moji sopotniki na potovanju. Tudi odločitev ravno za Korejo in ravno za to šolo seveda ni bila naključna. Za Korejo sem se odločil, ker je cenejša od Japonske in hkrati ponuja boljše poletne šole kot Kitajska. Nasploh je ponudbe v Koreji ogromno in do končne odločitve za SNU med vso konkurenco sem prišel, ker je bila šola za las boljša od drugih v praktično vseh možnih vidikih.

Slika 3: Pogled iz sobe v študentskem domu proti Seulu (vir: Borut Hrovat).

Prihod

V Korejo sem se odpravil z zagrebškega letališča, od koder sem z letalsko službo Emirates poletel prek Dubaja v Incheon, kjer je glavno južnokorejsko letališče, ki je hkrati tudi eno najboljših na svetu. Enaka pot v obratni smeri je veljala tudi za mojo vrnitev domov. Na letališču sem prevzel vnaprej kupljeno korejsko SD-kartico, kupil še kartico T-MONEY in dvignil wone, ki se pri nas niso dali dobiti. Nato sem se odpravil na t. i. ekspresni avtobus, ki je imel končno postajo ob vznožju kampusa SNU. Univerza, na kateri sem preživel naslednji mesec, se namreč nahaja na pobočju približno 900 metrov visokega hriba Gwanaksan, ki pa se boči na skrajnem jugu Seula. Takoj na postaji sem spoznal nekaj drugih udeleženk poletne šole, s katerimi sem se odpravil do našega študentskega doma (15-minutni vzpon, s polno prtljago), kjer smo se ob prihodu registrirali. Po prihodu v dodeljeno sobo sem spoznal še svojega začasnega sostanovalca, s katerim sem se naslednji dan odpravil na otvoritveno slovesnost in

Slika 4: Pogled na center Seula in hrib Namsan z N Seoul Towerjem (vir: Borut Hrovat).

orientacijo.

Začetek raziskovanja in predavanj

Po uvodnem dnevu spoznavanja z okolico so se začela predavanja, ki so potekala v dveh triurnih blokih (en blok na en predmet) vsak ponedeljek, sredo in četrtek. Torke in vikende smo imeli tako proste, petki pa so bili rezervirani za skupne izlete. Za predmeta sem si med kopico možnosti izbral za geografa-zgodovinarja primeren Uvod v korejsko zgodovino in Življenje v sodobni Koreji. Oba sta mi dala boljšo predstavo o državi in ljudeh, med katerimi sem bival, in pripomogla, da sem svoje turistične ogledе doživljal drugače, kot bi jih sicer. Pri obeh predmetih, sploh na petkovih izletih, sem

Slika 5: Lotte World Tower (najvišja stavba v Koreji) (vir: Borut Hrovat).

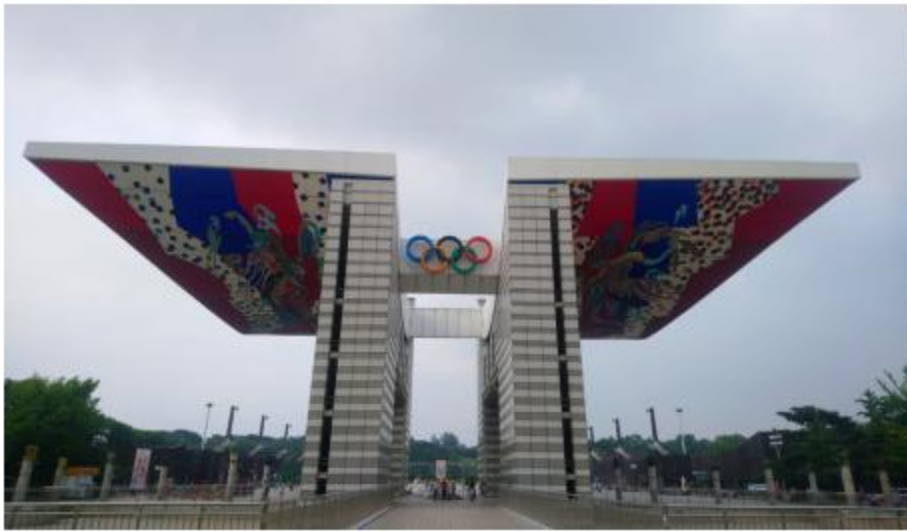
spoznal tudi mnogo drugih študentov, s katerimi sem nato preživel večino svojega prostega časa in prehodil večino Seula. Z njimi sem nameraval obiskati tudi druge kraje v Južni Koreji, vendar smo že ob prvem poskusu organizacije izleta v Busan (letovišče in metropola na jugu Korejskega polotoka) ugotovili, da v poletni sezoni tajfunov to žal ni izvedljivo in da smo v Seulu deležni čudežno suhega vremena.

Skupni izleti

Izleti, ki jih je vsak petek organizirala poletna šola, so mi predstavili stvari, ki si jih drugače sam po vsej verjetnosti ne bi ogledal. Prvi teden smo tako obiskali 360-stopinjsko predstavo Fuerza Bruta, na kateri je več nastopajočih izvajalo akrobacije vse okoli nas. Naslednji teden smo obiskali zabaviščni park Everland, znan po adrenalinskih vožnjah, vendar se v njem nismo pretirano dolgo zadržali, saj smo večino dneva preživeli v sosednjem vodnem parku Caribbean Bay. Ta je prav tako priljubljen zaradi adrenalinskih voženj na izredno domiselno postavljenih toboganih, za

katere pa je včasih treba stati v vrstah več ur. To v kulturah Vzhodne Azije ni nič pretresljivega, sem kar hitro ugotovil, ko sem moral s svojimi kolegi iz Azije čakati na različne zadeve, ki so vključevale tudi polurno čakanje na Boba Tea znamke Tiger Sugar. Na zadnjem izletu smo se podali na krajšo plovbo po reki Han, ki teče skozi Seul.

Slika 6: Olimpijski slavalok miru z večnim plamenom ob vnožju (vir: Borut Hrovat).

Odkrivanje in kulturni šoki

Ko sem se sprijaznil z ugotovitvijo, da mi več kot Seul v času poletne šole ne bo uspelo obiskati, sem hkrati ugotovil, da bi bilo že to, zaradi izredne velikosti mesta in dejstva, da mi je bilo vse izredno novo in zanimivo, velik dosežek. Kot zgodovinar sem se najprej podal na obisk vseh kulturnih znamenitosti. Ogledal sem si vseh pet oziroma šest kraljevih palač v mestu, ki so mi bile enako všeč kot obsežni vrtovi, ki jih obdajajo. Ti skupaj z mnogimi parki omogočajo velemestu oddih od naglega tempa življenja, ki ga korejska družba tako poudarja. Eden izmed večjih parkov je Olimpijski park, postavljen leta 1988, ko je Seul gostil poletne olimpijske igre in hkrati svetu razkazoval novonastalo demokratično ureditev države. Obiskal sem tudi Narodni muzej v Seulu, ki je neznansko obsežen in zelo kakovostno urejen, zaradi pomembnosti, ki jo Korejska vlada vidi v predstavljanju svoje zgodovine, zaradi bojzani, da bi si jo prilastile bližnje velesile. Drugi muzeji v mestu, ki sem si jih ogledal, so tudi vredni obiska, vendar polni ponaredkov, saj so praktično vsi originali v narodnem muzeju ali pa v privatni lasti. Zaradi te značilnosti Južne Koreje sem si ogledal tudi privatno galerijo pod pokroviteljstvom mobilnega giganta, ki je prav tako vrhunska. Poleg tega sem se na sončen dan podal tudi na pohod ob delu ohranjenega mestnega zidu, ki je po vsej

verjetnosti najdaljše vsaj delno ohranjeno mestno obzidje na svetu. Med svojimi drugimi vzponi bi omenil še hrib Gwanaksan za kampusom SNU-ja, od koder se je razprostiral čudovit pogled na mesto. S kolegi iz poletne šole smo obiskali tudi mnoge moderne atrakcije Seula in Južne Koreje nasploh, kot so nočni klubi v Hongdaeju, kjer je ponudba v eni mestni četrti večja in bolj raznolika od celotne Slovenije; obiskali smo tudi kopalno hišo, kjer sem prvič doživel tujo azijsko kulturo skupnega umivanja meščanov po napornem dnevu v službi. Tudi sobo za karaoke smo obiskali, sam pa sem bil predvsem navdušen nad tradicionalnimi restavracijami v Koreji, ki ti res dajo vtis pristnosti in domačnosti, sploh pa gostoljubja Korejcev. To gostoljubje sem najbolj neposredno izkusil, ko sem omagan prišel na vrh Gwanaksana, kamor sem pešačil v približno 75 % vlažnosti in pri 37 °C. Tam je do mene pristopila gospa, ki je bila očitno vesela, da tudi tujci planinarijo v Koreji, in mi izročila več kosov različnega sadja. Več kot zahvaliti

Slika 7: Zaključna slovesnost SNU ISP (vir: Borut Hrovat).

se začuden nisem znal in do konca potovanja me je spremljal dober vtis o značaju Korejcev.

Zaključni izpiti in poslavljanje

Zadnji dnevi poletne šole so potekali v obotavljanju z učenjem za končne izpite in hitenjem z zadnjimi ogledi. Predzadnji dan smo tako v dopoldnevu opravljali svoje izpite, v popoldnevu prisostvovali na zaključni slovesnosti, nato pa večer in dobršen del noči preživeli v družbi novih prijateljev na večerji v odlični korejski restavraciji, na bowlingu in v slaščičarni. Zadnji dan sem nato pospravil prtljago, se po nekaj postankih še večkrat poslovil in odšel nazaj proti domu.

Borut Hrovat
hrovat_borut@t-2.net

Slika 1: Kampiranje ob Vaterskem morju v Hooksielu (foto: Veronika Strmšek).

MOIN MOIN!*

PODATKI O POTOVANJU

Prepotovana pot: Velenje, Sinsheim, Trittenheim, Bernkastel-Kues, Cochem, Koblenz, Urk, Wierum, Pieterburen, Greetsiel, Norddeich, Hooksiel, Cuxhaven, Velenje

Čas potovanja: 12 dni, julij 2018

Način potovanja: avtodom, kolo

Prevoženi kilometri: 3309 km

Udeleženci: tričlanska družina

Cena potovanja: cca. 500 osebo (gorivo, avstrijska vinjeta, nočitve v kampih, vstopnine, hrana...)

Osebni nasvet: družite se z domačini in vzemite si dovolj časa, saj je v dolini Mozele in Friziji veliko zanimivosti

DEŽELNA IZKAZNICA – NEMČIJA

Legra: Srednja Evropa

Glavno mesto: Berlin

Površina: 357.582 km²

Število prebivalcev: 83.019.213

BDP: 44.192. €/preb.

Uradni jeziki: nemščina

Valuta: evro

DEŽELNA IZKAZNICA – NIZOZEMSKA

Legra: Zahodna Evropa

Glavno mesto: Amsterdam

Površina: 41.865 km²

Število prebivalcev: 17.424.978

BDP: 48.818 €/preb.

Uradni jeziki: nizozemščina

Valuta: evro

*živjo po nizozemsko, izraz se uporablja tudi v severni Nemčiji in na Danskem

Zaradi trenutne situacije doma in po svetu čas ni primeren za potovanja, je pa zato primeren za obujanje spominov nanje. Na začetku poletja 2018 smo z družino začeli razmišljati, kam bi se s svojim avtodomom odpeljali na počitnice. Ker smo poletje prej preživel na Tirolskem, smo se tokrat odločili za nasprotje gor – za ravni Nizozemsko in Severno Nemčijo. Zaradi dolge poti do tja smo si pred tem izbrali še dva druga cilja v Nemčiji. Cilji potovanja so torej bili Tehniški muzej Sinsheim, dolina reke Mozele in Frizija. Frizija je obalna regija ob Severnem morju, ki se razprostira čez celo zahodno obalo Nemčije in severozahodno obalo Nizozemske (provinci Friesland in Groningen ter severni del province Severna Holandija). Nemški del se imenuje Vzhodna Frizija, nizozemski pa Zahodna Frizija. K Friziji prištevamo tudi otoke, ki se delijo na Zahodne, Vzhodne in Severne Frizijske otoke, katerih večji del pripada Nemčiji.

Sinsheim

Na potovanje proti severu smo se odpravili v jutranjih urah. Naša pot je vodila po avtocestah mimo Salzburga, Münchna in Stuttgarta vse do Sinsheima, ki je od Stuttgarta oddaljen 86 kilometrov proti severozahodu. Vožnja z avtodomom poteka nekoliko počasneje kot z osebnim avtomobilom, kar pa omogoča boljše opazovanje pokrajine. V Sinsheimu, kamor smo prispeli v popoldanskih urah, smo prenočili v kampu. Naslednje jutro smo se odpeljali do Tehniškega muzeja Sinsheim (Technik Museum Sinsheim). Tehniški muzej nudi stalne in občasne razstave starih avtomobilov, motorjev, koles, formule 1, dirkalnih avtomobilov, lokomotiv, kmetijskih strojev, orgel ter vojaške zbirke. Nedvomno je eden izmed najzanimivejših muzejskih eksponatov nadzvočno potniško letalo Concorde, v katerega se je mogoče povzpeti po zavitih stopnicah in se sprehoditi po njegovi notranjosti. V muzeju je možen tudi ogled notranjosti nekaterih drugih letal in lokomotiv.

Dolina reke Mozele

Popoldan smo pot nadaljevali proti svojemu drugemu cilju, dolini reke Mozele. Naši postanki in obiskovanje krajev ter drugih znamenitosti niso bili vnaprej točno določeni, ampak samo okvirno, kar je največji čar potovanja z avtodomom. Mozela

Slika 2: Notranjost Concorde (foto: Veronika Strmšek).

izvira v Vogezih v Franciji in je najdaljši pritok Rena. V ozki dolini Mozele, brez večjih naselij – razen Trierja, se nahajajo številni terasasti in strmi vinogradi ter gradovi, ki se vzpenjajo nad manjšimi starimi naselji. Edinstvena, več tisoč let stara kulturna pokrajina, je bila poseljena že v rimskih in keltskih časih, danes pa je najbolj znana nemška vinska regija, privlačna pa je tudi zaradi številnih širokih meandrov. Pri vasi Bremm se nahaja Calmont, vinograd z naklonom 65°, ki je najstrmejši na svetu. Najpogostejše vinske vrste so rizlig, müller-thurgau in elbling. Ob plovni Mozeli potekata Mozelska vinska cesta in Mozelska kolesarska pot, ki med seboj povezujeta manjše kraje. Dolina je zaradi vinogradov, vina, slikovite pokrajine in številnih možnosti preživljanja prostega časa priljubljena turistična destinacija.

Slika 3: Meander Mozele pri Trittenheimu (foto: Veronika Strmšek).

Najprej smo obiskali manjši kraj Trittenheim, kjer smo dvakrat prenočili v kampu ob reki. Zjutraj nas je prebudil zvok helikopterja, ki je škropil okoliške vinograde – tako jih namreč škropijo zaradi strmih pobočij in velikih površin. Popoldan smo se s kolesi odpravili raziskovat bližnjo okolico, kjer prevladujejo

Kompas v roke in...

vinogradi. Po dveh dneh počitka smo nadaljevali vožnjo naprej po dolini. Naš prvi postanek je bil v mestu Bernkastel-Kues, ki je sestavljeno iz dveh nekoč ločenih delov in se nahaja na sredini doline. Mestni trg obdajajo številne predalčne hiše. Nad mestecem bdijo ostanki gradu Landshut, obkrožajo pa jih številni vinogradi, ki segajo vse do nekdanjega mestnega obzidja in se stikajo z mestom. Ena izmed najbolj privlačnih znamenitosti za obiskovalce je Spitzhäuschen, 600 let stara ozka predalčna hiša, ki na prvi pogled izgleda, kot da se bo vsak hip zrušila na ulico. Naslednje mesto na naši poti je bil Cochem, ki leži na dveh straneh reke. Nad njim se vzpenja grad Reichsburg, ki je bil zgrajen leta 1070, leta 1688 zrušen, v 19. stoletju pa obnovljen v novogotskem slogu. Z gradu je lep razgled na Mozelo in celotno mesto, ki je polno turistov. Obisku Cochema je sledila vožnja do Koblenza, mesta ob sotočju Rena in Mozele. Ime Koblenz izhaja iz latinske besede confluentes, ki pomeni sotočje ali združitev rek. Po kosilu v kampu smo z manjšo ladjo prečkali Mozelo in si s tem skrajšali pot. Nato smo se sprehodili do Nemškega ogla (Deutsche Ecke) ob sotočju Rena in Mozele, kjer stoji ogromen spomenik cesarju Viljemu I. Gondola, za vožnjo z njo je dobro imeti s seboj študentsko izkaznico (sama sem jo pozabila v avtu), povezuje Deutsche Ecke s trdnjavo Ehrenbreitstein na drugi strani Rena. Po ogledu trdnjave smo se z gondolo znova spustili in nadaljevali s popoldanskim raziskovanjem mesta. Še zadnjič smo prenočili v Nemčiji, naslednje jutro pa nadaljevali potovanje proti Nizozemski.

Zahodna Frizija

Slika 4: Pogled z gradu Ehrenbreitstein na Cochem in Mozelo (foto: Veronika Strmšek).

Iz Koblenza smo se odpeljali proti Urku, manjšemu kraju na Nizozemskem, ki smo ga obiskali že poleti, preden sem šla v prvi razred. Ker pa se tega ne spominjam kaj dosti, je bil zame ponovni obisk Urka kot bi bil moj prvi. Urk, mesto s skoraj 21.000 prebivalci, katerih dialekt je eden izmed najstarejših na Nizozemski, se nahaja v najmlajši nizozemski provinci Flevoland. Ribiška stara vas je bila do leta 1939 otok, zaradi izgradnje nasipa in osušitve polderja se je združila s celino. Domačini zato še danes rečejo, da živijo na Urku in ne v Urku. Kraj ima za svojo velikost nadpovprečno veliko število cerkva, v njem se namreč nahaja 19 protestantskih cerkva, gradnja dveh pa je še načrtovana. Na sprehodu v mestu smo poskusili tradicionalni nizozemski ulični prigrizek kibbeling. Jed je sestavljena iz različnih koščkov rib, ki so ocvrte v olju. Kibbeling postrežejo s pomfrijem in omako, ki je lahko narejena iz majoneze, česna in drugih začimb, lahko pa je tudi tatarska. Eden izmed opaznejših simbolov mesta je svetilnik, ki je bil razglašen za narodni spomenik Nizozemske. V pristanišču, ki predstavlja izhodiščno točko za ladje na poti v Amsterdam ali na Severno morje, je večje parkirišče. Del parkirišča je namenjenem avtomodom, kjer smo tudi prespali.

Slika 5: Svetilnik v Urku (foto: Veronika Strmšek).

Jutro zatem smo se peljali ob obali Severnega morja ali bolje rečeno ob Vatenskem morju. Peljali smo se skozi številne majhne mirne slikovite vasice, med katerimi smo se ustavili v Wierumu, manjši vasi v provinci Frizija. Povzpeli smo se na nasip, na katerem so se pasle ovce. Nasip

nam je nudil pogled na morje, na drugi strani pa pogled na vas z opečnato cerkvijo iz 11. stoletja. To noč smo v vasi Pieterburen prenočili na manjši kmetiji, ki omogoča kampiranje. Tovrstnih kmetij, ki nudijo možnost kampiranja, je na Nizozemskem veliko. Ker je bil še zgodaj popoldne, smo se s kolesi odpravili raziskovat bližnjo okolico naselij in nasipov, polnih ovac.

Vzhodna Frizija

Naslednji dan smo ponovno prečkali nizozemsko-nemško mejo in obiskali manjše nemško pristaniško mesto Greetsiel, ki me je kljub velikemu številu obiskovalcev navdušilo s svojimi starimi uličicami in opečnatimi hišami. Ta nekdanja ribiška vas je edina v tem zalivu, saj so njeno okolico izsušili

Slika 6: Greetsiel (foto: Veronika Strmšek).

z nasipi. S 25 ribiškimi kuterji, enojambornimi jadrnicami, ki lovijo rakovice, je Greetsiel dom največje flote kuterjev v Vzhodni Friziji. Več kot 200 let stara zaporniška vrata predstavljajo priljubljeno zbirališče v mestu, v katerem se nahaja tudi zdravilišče.

Popoldan smo se zapeljali do Norddeicha, iz ribiške vasi preoblikovano zdraviliško mesto. Mesto, ki ga pred morjem varuje nasip, je najstarejše mesto Vzhodne Frizije. Sprehodili smo se po mestnih ulicah in po nasipu, ki je ravno dovolj visok, da nudi pogled na mesto in na obalo na drugi strani. Pred odhodom v mesto in na plažo smo se nastanili na parkirišču za avtodome (Wohnmobilstellplatz), ki je namenjeno samo avtodomom in je bilo ta večer že povsem polno. Prosto mesto na takšnih parkiriščih je dobro poiskati pred večerom, saj jih je zvečer mnogo polnih do zadnjega kotička. Tovrstna

parkirišča so tudi cenejša kot kampi, mnoga pa so opremljena skoraj tako dobro kot kampi, če ne še bolje. Tokrat smo tudi mi preizkusili hojo po morskem blatu, ki bi naj bilo zdravilno. Blato je posledica izrazitega plimovanja Vaterskega morja (Waddensee), ki je največji bibavični ravninski sistem na svetu. V njem naravni procesi potekajo nemoteno, kar omogoča življenje številnim rastlinskim in živalskim vrstam. Plitvo Vatersko morje, ki se razprostira od jugozahodne danske obale preko Nemčije vse do severne nizozemske obale, je zaradi svoje edinstvenosti uvrščeno k

Slika 7: Hoja po blatu v Norddeichu (foto: Veronika Strmšek).

UNESCO-vi svetovni dediščini. Ime morja izhaja iz nizozemske besede wad, ki pomeni blatna ravnica. Zaradi nevarnosti ugrezanja in močnega morskega toka v času plimovanja so samostojni sprehodi po blatu odsvetovani in potekajo pod vodstvom izkušenih vodičev, varni so le sprehodi ob bližnji obali.

Pot ob obali nas je naslednji dan vodila do kraja Hooksiel, kjer smo v velikem kampu tri dni prenočili v posebnem delu, namenjenem samo avtodomom. V tem času smo kolesarili po bližnji okolici. Staro pristanišče Hooksiel Alte Hafe je s svojimi starimi hišami pod spomeniškim varstvom, je pa tudi priljubljeno zbirališče domačinov in turistov. Ime Hooksiel izhaja iz besede hook, ki ima več pomenov, in sicer 'nos, voh in nadzidek, skalna polica in prednost', beseda siel pa pomeni 'zapornica'. Iz kampa je vodila pot, polna gostov kampa, ki so se sprehajali do morja, vendar tega vedno ni bilo mogoče videti zaradi plime in oseke. Ob oseki morja tudi v daljavi sploh ni bilo mogoče

Kompas v roke in...

videti. Z vožnjo proti severu so se dnevi daljšali in ni lepšega kot ob desetih zvečer brati knjigo pri sončni svetlobi.

Odločili smo se, da si bomo nazadnje ogledali Cuxhaven. Samega mesta si nismo pogledali, odpravili smo se le na plažo, da smo še zadnjič videli Severno morje pred odhodom domov. Morja tokrat nismo videli zaradi oseke, pričakalo nas je le blato in številni turisti, ki so se sprehajali po vlažni mivki, otroci, ki so v mivki veselo kopali luknje, ter številne Strandkörbe oziroma zavetrne pletene košare, ki obiskovalce med posedanjem na plaži varujejo pred slabim vremenom. Cuxhaven leži na ustju reke Elbe in je najsevernejša točka Spodnje Saške. Simbol mesta predstavlja Kugelbake, nekdanji lesen svetilnik, ki je danes prepoznavni znak mesta in je tudi v mestnem grbu. Cuxhaven je eno večjih nemških ribiških mest, pomembno vlogo imata ladjevje in ladjedelništvo. Mesto je tudi turistično pomembno, saj predstavlja obmorsko in

Če je beseda uporabljena dvakrat, pomeni, da se oseba želi pogovarjati z drugo osebo. Beseda izvira iz besedne zveze »mehr Wind«, ko so si ribiči med seboj zaželeli, da se jim v jadra ujame več vetra. V nizki nemščini ne rečejo ich, ampak ik, namesto das rečejo dat in podobno.

Proti domu

S Cuxhavnom se je naše potovanje po dolini Mozele in Friziji zaključilo, do doma nas je čakala še dvodnevna vožnja. Ker pa smo svoje »stanovanje« vozili s seboj, nam ni bilo hudega. Na poti smo Slovencev srečali le za vzorec, pa še te med vožnjo po cesti. V kampih so nas »sosedje« pogosto spraševali in se čudili, zakaj smo se odločili počitnice preživeti ravno na severu.

Veronika Strmšek

strmsek.veronika@gmail.com

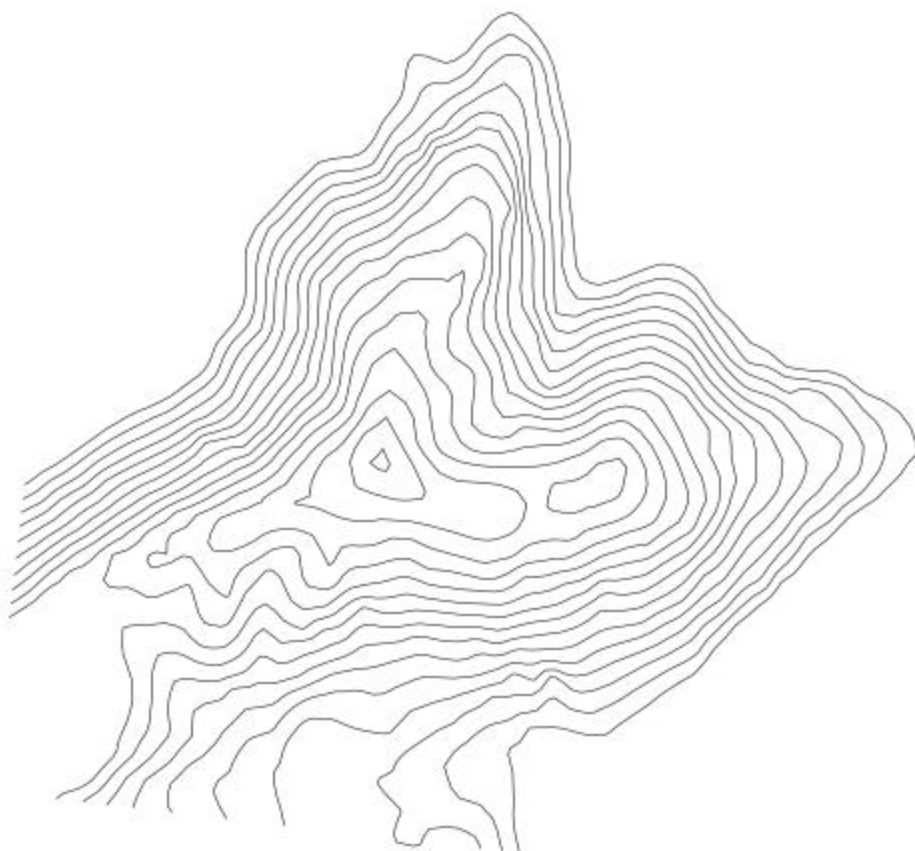

Slika 8: Strandkörbe v Cuxhavnu (foto: Veronika Strmšek).

zdraviliško letovišče ter izhodišče za jadranje na Waddensee in Frizijske otoke. Ime mesta izhaja iz besede koog, ki pomeni poseben tip polderja.

Plattdeutsch

V severnem delu Nemčije (Norddeutschland) govorijo poseben dialekt oziroma jezik, ki se imenuje nizka nemščina ali Plattdeutsch. Nizka nemščina, ki je ohranila stare germanske soglasnike, je bila v srednjem veku prevladujoč jezik v severni Nemčiji in pomemben jezik v Hansi. Prevladovala je vse do 16. stoletja, ko jo je začela izpodrivati visoka nemščina (Hochdeutsch). Eden izmed najbolj značilnih severnonemških izrazov je pozdrav moin.

INTERVJU Z ADMINI STRANI GEOGRAFIJA MEME

Marca 2019 je na družbenih omrežjih Facebook in Instagram vzniknila študentska geografska stran geografijameme, katere admini oz. upravitelji, kot pove ime, izdelujejo in nato nalagajo zabavne oddelčne vsebine v obliki fotografij, imenovane memi (slovensko: jazjazi). Popularnost geografijameme je od tedaj šla v višave in sedaj zabava več generacij geografskih študentov in profesorjev. Z zgovornimi admini sem se imel priložnost pogovarjati na terenu. Njih imena zaradi želje po anonimnosti hranimo v uredništvu.

Glede na podrobno poznavanje razmer na Oddelku za geografijo je verjetno vsem jasno – ampak za 100 % prepričanost vseeno vprašam: Ste admini trenutno študentje geografije na FF UL?

Študentje, profesorji, asistenti, tudi knjižničarka je v naši ekipi <3.

Kdaj se je porodila ideja o meme strani za geografski oddelek in kdaj se je ta ideja uresničila?

Ko smo prvič srečali Natka (Karla Natka, nekdanjega profesorja op.), so se nam začeli nabirati memi, ki so bili predobri, da jih ne bi delili z zdolgočaseno geografsko skupnostjo.

Kako to, da ste se odločili ustvariti geografijameme?

Ker potrebujemo dopamin, ki ga dobimo z lajki (všečki op.).

Zastopani ste na družbenih omrežjih Facebook in Instagram. Zakaj ravno in zakaj samo na teh dveh?

Ta trditev ni povsem točna, dejavni smo tudi na e-učilnici. Sicer pa; Instagram, ker smo hip, FB, zato da bi lahko prijateljevali s Katjo, Tajčem, Rebijem, El'Čičem in Rogelj, ampak žal še ne (to je namig za njih). Planiramo pa tudi strateško širitev na TikTok.

Stran je v kratkem času pridobila veliko sledilcev oz. prijateljev. Opažate kakšne učinke, vpliv memov na študentarijo/profesarijo na oddelku?

Razveselijo nas subtilni dodatki na Repetovih predavanjih in njegov preiskujoč pogled po navzočih, ki temu sledi. Veseli nas, ko nam kdo naivno pokaže naše mojstrovine, mi pa se moramo prisilno smejeti (no, ne tako prisilno). Zelo radi prisostvujemo detektivskim debatam o tem, kdo je admin geografijameme, najbolj pa nas veseli, ko se naše fore začnejo prijemat.

Vidi se, da ste privrženci fizične geografije. Čemu mržnja do družbenega dela naše vede?

Zato, ker spada na Filofaks (hec hec, sej jo imamo radi).

Določeni profesorji so veliko bolj zastopani v memih kot drugi njihovi kolegi. Kako to?

Nekateri so bolj bedni od ostalih :).

Podelili ste tudi priznanje za najprofesorja oddelka, ki sta ga prejela prof. Blaž Repe in asist. Mojca Ilc Klun. Je bil to enkratni dogodek ali ga boste organizirali tudi v prihodnjih letih?

Stran spremlja – nekateri precej aktivno – tudi nekaj profesorjev, ki so sicer priljubljena tematika memov.

Imate zaradi tega kdaj strahove/pomislike pred objavo kakega jazjaza?

Bojimo se le The Hulka Tajča (mišice, sila, jakost) in El'Čiča (bogaboječnost).

Je geografijameme časovno omejen projekt? Kaj se bo zgodilo s stranjo, ko boste zaključili s študijem?

Računamo na zaposlitev na fakulteti kot čistilke in hišniki, tako bomo vedno v stiku s profesorji in oddelkom in bomo lahko z memi nadaljevali.

In še zadnje vprašanje: Kateri profesor je najbolj memabilen in kateri vam je sicer najljubši (moje ugibanje: ali Repe ali Gale ali Zupančič)?

Najljubši: Natek (naj počiva v miru).

Najbolj memabilen: Repca. Tudi Zupi je zelo, ampak on deluje po principu navada železna srajca, tako da nanj letijo vedno iste fore in ga hitro zljajamo. Repca pa nas vedno znova navdihuje.

Miha Sever
mihasever98@gmail.com

MEMES

The best parts of waking up 😊

PETEK S

GE1
Geologija
Luka Gale
Predavalnica:
233
07:10 do
07:55

El' Čič leta 2019:

Zupi leta 2020:

"Spoštovani kolegi, študij ni več noben hec. Moj modus operandi je naslednji; dokler se ne naučite kaj je država, me pričakujte v hosti, kjer bom streljal merjasce."

"Kako to mislite, ali sem odpreval celo predavanje pred zaprtim Zoomom ..."

"psssst tukej mam družbeno geografijo"

ČE JE IME PRIJATELJA NA SEZNAMU TI JE DOLŽEN EN KAMEN IN 10 NA IZPITU

BLAŽ **KAREL** **IRMA**
UROŠ **DARKO** **DEJAN**
MARKO **MATEJ** **BOBO**
TAJAN **KATJA** **JERNEJ**

OZNAČI PRIJATELJA

rebijevo predavanje, ampak vsakič ko reče ne, gre hitrej

A STE

Fucking

MUTAVI?

SPONZORJI GEOMIX-A IN DMGS-JA

Filozofska fakulteta
**ŠTUDENTSKI
SVET**

Navodila za pisanje člankov in GEOmix v digitalni obliki lahko najdete na spletnem naslovu: <http://geomix-dmgs.weebly.com>

Frankfurt na Majni (foto: Rok Brišnik).

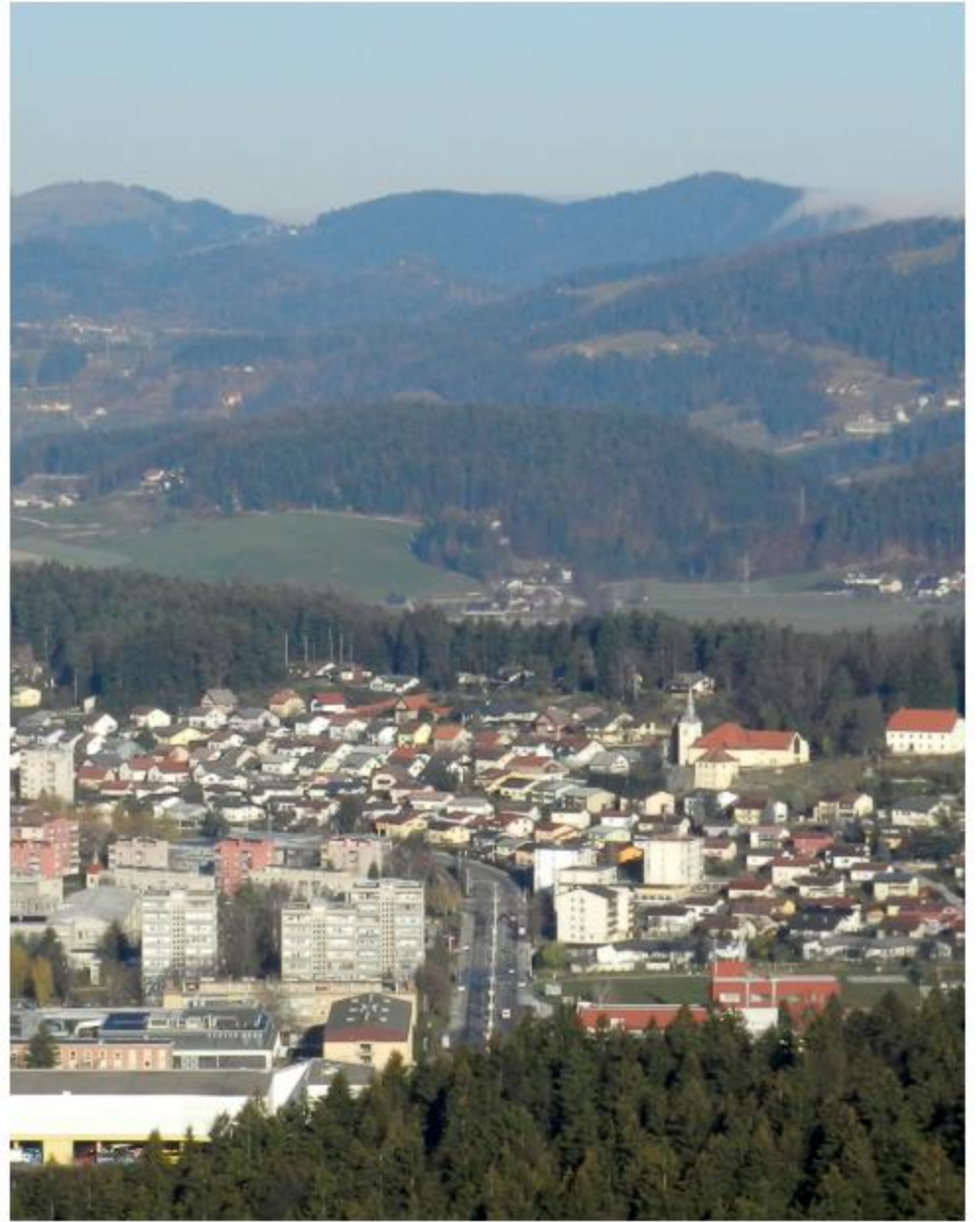
Amsterdam (foto: Lovro Jecl).

Grenoble (foto: Rok Brišnik).

Piran (foto: Veronika Strmšek).

Velenje (foto: Veronika Strmšek).

Stralsund, Nemčija (foto: Veronika Strmšek).

Seul (foto: Borut Hrovat).